

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (τρίτο τμήμα)
της 27ης Σεπτεμβρίου 2006*

Στην υπόθεση T-59/02,

Archer Daniels Midland Co., με έδρα το Decatur, Ιλινόις, (Ηνωμένες Πολιτείες),
εκπροσωπούμενη από τον C. O. Lenz, δικηγόρο, και τις L. Martin Alegi, M. Garcia
και M. E. Batchelor, solicitors,

προσφεύγουσα,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης από τον P. Oliver,

καθής,

με αντικείμενο, κυρίως, αίτημα περί ακυρώσεως του άρθρου 1 της αποφάσεως
2002/742/ΕΚ της Επιτροπής, της 5ης Δεκεμβρίου 2001, σχετικά με διαδικασία βάσει
του άρθρου 81 της Συνθήκης ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ (υπόθεση

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

COMP/E-1/36.604 — Κιτρικό οξύ) (ΕΕ 2002, L 239, σ. 18), καθόσον διαπιστώνει ότι η προσφεύγουσα παρέβη το άρθρο 81 ΕΚ και το άρθρο 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ μετέχοντας στον περιορισμό της παραγωγικής ικανότητας της σχετικής αγοράς και στον ορισμό ενός παραγωγού ο οποίος θα είχε ηγετική θέση όσον αφορά τις αυξήσεις των τιμών σε κάθε εθνικό τμήμα της εν λόγω σχετικής αγοράς, αίτημα περί ακυρώσεως του άρθρου 3 της ίδιας αυτής αποφάσεως, καθόσον αφορά την προσφεύγουσα, και, επικουρικώς, αίτημα μειώσεως του προστίμου που επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J. Azizi, πρόεδρο, M. Jaeger και F. Dehousse, δικαστές,
γραμματέας: J. Plingers, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 9ης Ιουνίου 2004,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Το ιστορικό της διαφοράς

- ¹ Η προσφεύγουσα, η Archer Daniels Midland Co. (στο εξής: ADM), είναι η μητρική εταιρία ενός ομίλου επιχειρήσεων που δραστηριοποιείται στον τομέα της μεταποίησης δημητριακών και ελαιούχων σπόρων. Η ADM εισήλθε στην αγορά του κιτρικού οξέος το 1991.

- 2 Το κιτρικό οξύ αποτελεί το ευρύτερα χρησιμοποιούμενο στον κόσμο μέσο όξυνσης και συντηρητικό. Υπάρχουν διάφοροι τύποι κιτρικού οξέος, που χρησιμεύουν σε διάφορες εφαρμογές, μεταξύ άλλων στα προϊόντα διατροφής και στα ποτά, στα απορρυπαντικά και στα καθαριστικά προϊόντα οικιακής χρήσης, στα φαρμακευτικά προϊόντα και στα καλλυντικά, καθώς και σε διάφορες βιομηχανικές χρήσεις.
- 3 Το 1995, οι συνολικές πωλήσεις κιτρικού οξέος παγκοσμίως ανέρχονταν σε 894,72 εκατομμύρια ευρώ και οι πωλήσεις που είχαν πραγματοποιηθεί εντός του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ) ανέρχονταν σε περίπου 323,69 εκατομμύρια ευρώ. Το 1996, το 60 % περίπου της παγκόσμιας αγοράς κιτρικού οξέος το κατείχαν πέντε από τους αποδέκτες της αποφάσεως που αποτελεί αντικείμενο της παρούσας προσφυγής, ήτοι, πέραν της ADM, η Jungbunzlauer AG (στο εξής: JBL), η F. Hoffmann-La Roche AG (στο εξής: HLR), η Haarmann & Reimer Corp. (στο εξής: H&R), εταιρία ανήκουσα στον όμιλο Bayer AG (στο εξής: Bayer), και η Cerestar Bioproducts BV (στο εξής: Cerestar), οι οποίες θα αποκαλούνται από κοινού «εμπλεκόμενα μέρη».
- 4 Τον Αύγουστο του 1995, το αμερικανικό Υπουργείο Δικαιοσύνης ενημέρωσε την Επιτροπή σχετικά με τη διενέργεια έρευνας για την αγορά κιτρικού οξέος. Μεταξύ του Οκτωβρίου 1996 και του Ιουνίου 1998, όλα τα εμπλεκόμενα μέρη, περιλαμβανομένης της ADM, αναγνώρισαν ότι μετέσχον σε σύμπραξη. Κατόπιν συμφωνιών που συνήφθησαν με το αμερικανικό Υπουργείο Δικαιοσύνης, επιβλήθηκαν στις επιχειρήσεις αυτές πρόστιμα από τις αμερικανικές αρχές. Επιπλέον, σε ορισμένους κατηγορούμενους επιβλήθηκαν ατομικά πρόστιμα. Περαιτέρω, διεξήχθησαν επίσης έρευνες στον Καναδά όπου επιβλήθηκαν πρόστιμα σε ορισμένες από τις ίδιες αυτές επιχειρήσεις, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται η ADM.
- 5 Στις 6 Αυγούστου 1997, η Επιτροπή απέστειλε, δυνάμει του άρθρου 11 του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτος κανονισμός εφαρμογής των άρθρων [81] και [82] της Συνθήκης (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25), αιτήσεις παροχής πληροφοριών στους τέσσερις κύριους παραγωγούς κιτρικού οξέος στην Κοινότητα. Επιπλέον, τον Ιανουάριο του 1998, η Επιτροπή απέστειλε αιτήσεις παροχής πληροφοριών στους κύριους αγοραστές κιτρικού οξέος στην Κοινότητα και, τον Ιούνιο και τον Ιούλιο του 1998, απέστειλε εκ νέου αιτήσεις παροχής πληροφοριών στους κύριους παραγωγούς κιτρικού οξέος στην Κοινότητα.

- 6 Κατόπιν της πρώτης αιτήσεως παροχής πληροφοριών που της απεστάλη τον Ιούλιο του 1998, η Cerestar ήρθε σε επαφή με την Επιτροπή και δήλωσε, στο πλαίσιο συναντήσεως πραγματοποιηθείσας στις 29 Οκτωβρίου 1998, ότι είχε την πρόθεση να συνεργαστεί με την Επιτροπή βάσει της ανακοίνωσης της Επιτροπής της 18ης Ιουλίου 1996, σχετικά με τη μη επιβολή ή τη μείωση των προστίμων σε περιπτώσεις συμπράξεων (ΕΕ C 207, σ. 4, στο εξής: ανακοίνωση περί της συνεργασίας). Με την ίδια αυτή ευκαιρία, η Cerestar περιέγραψε προφορικά τις δραστηριότητες που προέκυπταν από τη σύμπραξη και στις οποίες είχε μετάσχει. Στις 25 Μαρτίου 1999, απέστειλε στην Επιτροπή γραπτή δήλωση επιβεβαιώνουσα όσα είχε αναφέρει κατά τη συνάντηση αυτή.
- 7 Με επιστολή της 28ης Ιουλίου 1998, η Επιτροπή απέστειλε στην JBL νέα αίτηση παροχής πληροφοριών, στην οποία αυτή απάντησε με επιστολή της 28ης Σεπτεμβρίου 1998.
- 8 Κατά τη διάρκεια συναντήσεως που πραγματοποιήθηκε στις 11 Δεκεμβρίου 1998, η ADM δήλωσε ότι ήθελε να συνεργαστεί με την Επιτροπή και εξέθεσε προφορικά τις αντίθετες προς τον ανταγωνισμό δραστηριότητες στις οποίες είχε μετάσχει. Με επιστολή της 15ης Ιανουαρίου 1999, η ADM επιβεβαίωσε τις προφορικές δηλώσεις της.
- 9 Στις 3 Μαρτίου 1999, η Επιτροπή απέστειλε συμπληρωματικές αιτήσεις παροχής πληροφοριών στην HLR, στην JBL και στην Cerestar.
- 10 Στις 28 Απριλίου, στις 21 Μαΐου και στις 28 Ιουλίου 1999 αντιστοίχως, η Bayer, εξ ονόματος της H & R, η JBL και η HLR κατέθεσαν δηλώσεις βάσει της ανακοίνωσης περί της συνεργασίας.
- 11 Στις 29 Μαρτίου 2000, βάσει πληροφοριακών στοιχείων που της είχαν γνωστοποιηθεί, η Επιτροπή απέστειλε ανακοίνωση αιτιάσεων στην ADM και στα λοιπά εμπλεκόμενα μέρη για παράβαση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ και του άρθρου 53, παράγραφος 1, της Συμφωνίας ΕΟΧ (στο εξής: Συμφωνία ΕΟΧ). Η

ADM και τα λοιπά εμπλεκόμενα μέρη διαβίβασαν γραπτές παρατηρήσεις ως απάντηση στις αιτιάσεις της Επιτροπής. Κανένα από τα μέρη αυτά δεν ζήτησε την πραγματοποίηση ακροάσεως ούτε αμφισβήτησε κατ' ουσίαν το υποστατό των πραγματικών περιστατικών που παρείθεντο στην ανακοίνωση αιτιάσεων.

- 12 Στις 27 Ιουλίου 2001, η Επιτροπή απέστειλε συμπληρωματικές αιτήσεις παροχής πληροφοριών στην ADM και στα λοιπά εμπλεκόμενα μέρη.
- 13 Στις 5 Δεκεμβρίου 2001, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση C(2001) 3923 τελικό, σχετικά με διαδικασία βάσει του άρθρου 81 της Συνθήκης ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ (COMP/E-1/36.604 — Κιτρικό οξύ) (στο εξής: Απόφαση). Η Απόφαση κοινοποιήθηκε στην ADM με επιστολή της 17ης Δεκεμβρίου 2001.
- 14 Η Απόφαση περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τις ακόλουθες διατάξεις:

«Άρθρο 1

Οι [ADM], [Cerestar], [H & R], [HLR] και [JBL] έχουν παραβιάσει το άρθρο 81, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ, και το άρθρο 53, παράγραφος 1, της συμφωνίας ΕΟΧ, λόγω της συμμετοχής τους σε διαρκή συμφωνία ή/και εναρμονισμένη πρακτική στον τομέα του κιτρικού οξέος.

Η διάρκεια της παράβασης ήταν η ακόλουθη:

— στην περίπτωση των [ADM], [H & R], [HLR] και [JBL]: από τον Μάρτιο του 1991 έως τον Μάιο του 1995.

— στην περίπτωση της [Cerestar]: από τον Μάιο του 1992 έως τον Μάιο του 1995.

[...]

Άρθρο 3

Επιβάλλονται τα ακόλουθα πρόστιμα για την αναφερόμενη στο άρθρο 1 παράβαση:

- α) [ADM]: πρόστιμο de 39,69 εκατομμυρίων ευρώ,
- β) [Cerestar]: πρόστιμο 170 000 ευρώ,
- γ) [HLR]: πρόστιμο 63,5 εκατομμυρίων ευρώ,
- δ) [H & R]: μια πρόστιμο 14,22 εκατομμυρίων ευρώ,
- ε) [JBL]: πρόστιμο 17,64 εκατομμυρίων ευρώ.»

¹⁵ Στις αιτιολογικές σκέψεις 80 έως 84 της Αποφάσεως, η Επιτροπή ανέφερε ότι η σύμπραξη αφορούσε την κατανομή συγκεκριμένων ποσοστώσεων πωλήσεων σε κάθε μέλος και την τήρηση των ποσοστώσεων αυτών, τον καθορισμό ενδεικτικών και/ή «ελάχιστων» τιμών, την κατάργηση των εκπτώσεων και την ανταλλαγή ειδικών πληροφοριών για τους πελάτες.

- 16 Η Επιτροπή, για τον υπολογισμό του ύψους των προστίμων, εφάρμοσε στην Απόφαση τη μεθοδολογία που εκτίθεται στις κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και του άρθρου 65, παράγραφος 5, της Συνθήκης ΕΚΑΧ (ΕΕ 1998, C 9, σ. 3, στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές) καθώς και στην ανακοίνωση περί συνεργασίας.
- 17 Πρώτον, η Επιτροπή καθόρισε το βασικό ύψος του προστίμου με βάση τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως.
- 18 Στο πλαίσιο αυτό, όσον αφορά τη σοβαρότητα της παραβάσεως, η Επιτροπή θεώρησε, κατ' αρχάς, ότι τα εμπλεκόμενα μέρη είχαν διαπράξει σοβαρότατη παράβαση, λαμβανομένων υπόψη της φύσεώς της, του πραγματικού αντικτύπου της στην αγορά του κιτρικού οξέος εντός του ΕΟΧ και της εκτάσεως της σχετικής γεωγραφικής αγοράς (αιτιολογική σκέψη 230 της Αποφάσεως).
- 19 Εν συνεχεία, η Επιτροπή θεώρησε ότι έπρεπε να λάβει υπόψη την πραγματική οικονομική ικανότητα των παραβατών να προκαλέσουν ζημία στον ανταγωνισμό και να καθορίσει το πρόστιμο σε επίπεδο που να εγγυάται επαρκές αποτρεπτικό αποτέλεσμα. Κατά συνέπεια, στηριζόμενη στον παγκόσμιο κύκλο εργασιών που πραγματοποίησαν τα εμπλεκόμενα μέρη με την πώληση του κιτρικού οξέος κατά το τελευταίο έτος της παραβάσεως, ήτοι το 1995, η Επιτροπή κατένειμε τα μέρη αυτά σε τρεις κατηγορίες, ήτοι, σε μια πρώτη κατηγορία την H & R με μερίδιο της παγκόσμιας αγοράς 22 %, σε μια δεύτερη κατηγορία την ADM και την JBL με μερίδια αγοράς [εμπιστευτικό]¹ καθώς και την HLR με μερίδια αγοράς 9 % και, σε μια τρίτη κατηγορία, την Cerestar με μερίδιο της παγκόσμιας αγοράς 2,5 %. Στη βάση αυτή, η Επιτροπή καθόρισε αρχικά ποσά 35 εκατομμυρίων ευρώ, για την επιχείρηση που ανήκει στην πρώτη κατηγορία, 21 εκατομμυρίων ευρώ, γι' αυτές που ανήκουν στη δεύτερη κατηγορία, και 3,5 εκατομμυρίων ευρώ, για την επιχείρηση που κατατάχθηκε στην τρίτη κατηγορία (αιτιολογική σκέψη 239 της Αποφάσεως).

1 — Παραλειπόμενα εμπιστευτικά στοιχεία.

- 20 Επιπλέον, για να εξασφαλιστεί ότι το πρόστιμο θα έχει επαρκές αποτρεπτικό αποτέλεσμα, η Επιτροπή προέβη σε προσαρμογή του αρχικού αυτού ποσού. Κατά συνέπεια, λαμβάνοντας υπόψη το μέγεθος και τους συνολικούς πόρους των εμπλεκόμενων μερών, που εκφράζονται με το συνολικό ποσό των παγκοσμίων κύκλων εργασιών των μερών αυτών, η Επιτροπή πολλαπλασίασε επί 2 τα ποσά που είχαν αρχικά καθοριστεί για την ADM και την HLR και επί 2,5 το ποσό που αρχικά είχε καθοριστεί για την H & R (αιτιολογικές σκέψεις 50 και 246 της Αποφάσεως).
- 21 Όσον αφορά τη διάρκεια της παραβάσεως που διέπραξε κάθε επιχείρηση, το ως άνω καθορισθέν αρχικό ποσό προσαυξήθηκε κατά 10 % ανά έτος, ήτοι προσαυξήθηκε κατά 40 % για την ADM, την H & R, την HLR και την JBL και κατά 30 % για την Cerestar (αιτιολογικές σκέψεις 249 και 250 της Αποφάσεως).
- 22 Έτσι, η Επιτροπή καθόρισε ως βασικό ποσό των προστίμων τα 58,8 εκατομμύρια ευρώ όσον αφορά την ADM. Όσον αφορά την Cerestar, την HLR, την H & R και την JBL, ως βασικά ποσά καθορίστηκαν, αντιστοίχως, τα 4,55, τα 58,8, τα 122,5 και τα 29,4 εκατομμύρια ευρώ (αιτιολογική σκέψη 254 της Αποφάσεως).
- 23 Δεύτερον, λόγω των επιβαρυντικών περιστάσεων, τα βασικά ποσά των προστίμων που επιβλήθηκαν στην ADM και στην HLR προσαυξήθηκαν κατά 35 % για τον λόγο ότι οι επιχειρήσεις αυτές είχαν ρόλο πρωτεργάτη στο πλαίσιο της συμπράξεως (αιτιολογική σκέψη 273 της Αποφάσεως).
- 24 Τρίτον, η Επιτροπή εξέτασε και απέρριψε τα επιχειρήματα ορισμένων επιχειρήσεων όσον αφορά τυχόν ελαφρυντικές περιστάσεις (αιτιολογικές σκέψεις 274 έως 291 της Αποφάσεως).

- 25 Τέταρτον, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, η Επιτροπή προσάρμοσε τα ως άνω υπολογισθέντα ποσά για την Cerestar και την H & R έτσι ώστε να μην υπερβαίνουν το όριο του 10 % του ολικού κύκλου εργασιών των εμπλεκομένων μερών (αιτιολογική σκέψη 293 της Αποφάσεως).
- 26 Πέμπτον, κατ' εφαρμογήν του τίτλου Β της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας, η Επιτροπή χορήγησε στην Cerestar «πολύ σημαντική μείωση» (ήτοι 90 %) του ύψους του προστίμου που θα της επιβαλλόταν αν δεν υπήρχε συνεργασία. Κατ' εφαρμογήν του τίτλου Δ της ανακοινώσεως αυτής, η Επιτροπή χορήγησε «αξιόλογη μείωση» (ήτοι κατά 50 %) του ύψους του προστίμου στην ADM, (κατά 40 %) στην JBL, (κατά 30 %) στην H & R και (κατά 20 %) στην HLR (αιτιολογική σκέψη 326).

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

- 27 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 28 Φεβρουαρίου 2002, η ADM άσκησε την υπό κρίση προσφυγή.
- 28 Με χωριστό δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 28 Φεβρουαρίου 2002, η ADM ζήτησε να τύχουν εμπιστευτικής μεταχειρίσεως ορισμένα στοιχεία που περιέχονται στα υπομνήματα και σε ορισμένα παραρτήματα.
- 29 Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Πρωτοδικείο (τρίτο τμήμα) αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία και έθεσε, ως ένα από τα μέτρα οργανώσεως της διαδικασίας που προβλέπονται στο άρθρο 64 του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, εγγράφως ερωτήσεις στους διαδίκους στις οποίες αυτοί απάντησαν εμπροθέσμως.

30 Οι διάδικοι αγόρευσαν και απάντησαν στις ερωτήσεις που έθεσε το Πρωτοδικείο κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 9ης Ιουνίου 2004.

31 Η ADM ζητεί από το Πρωτοδικείο:

- να ακυρώσει το άρθρο 1 της Αποφάσεως καθόσον διαπιστώνει ότι η ADM παρέβη το άρθρο 81 ΕΚ και το άρθρο 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ μετέχοντας στον περιορισμό της παραγωγικής ικανότητας της σχετικής αγοράς και στον ορισμό ενός παραγωγού ο οποίος θα είχε ηγετική θέση όσον αφορά τις αυξήσεις των τιμών σε κάθε εθνική αγορά της εν λόγω σχετικής αγοράς,
- να ακυρώσει το άρθρο 3 της Αποφάσεως καθόσον την αφορά,
- επικουρικός, να μειώσει το ύψος του προστίμου της,
- να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

32 Η Επιτροπή ζητεί από το Πρωτοδικείο:

- να απορρίψει την προσφυγή,
- να καταδικάσει την ADM στα δικαστικά έξοδα.

Σκεπτικό

I — Επί της δυνατότητας εφαρμογής των κατευθυντηρίων γραμμών

A — Επιχειρήματα των διαδίκων

- ³³ Αφενός, η ADM ισχυρίζεται ότι η μέθοδος υπολογισμού των προστίμων που καθορίζουν οι κατευθυντήριες γραμμές αφίσταται ριζικά της προηγούμενης πρακτική της Επιτροπής στον τομέα αυτό η οποία, όπως παραδέχθηκε η Επιτροπή με την Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 253), συνίστατο στον καθορισμό του ύψους του προστίμου σύμφωνα με ένα βασικό συντελεστή που αντιπροσώπευε ένα συγκεκριμένο ποσοστό των πωλήσεων στη σχετική κοινοτική αγορά. Αντιθέτως, οι κατευθυντήριες γραμμές εισάγουν πλέον ένα σταθερό συντελεστή προστίμου, για παράδειγμα 20 εκατομμύρια ευρώ σε περίπτωση πολύ σοβαρής παραβάσεως, ανεξάρτητα από το μέγεθος των πωλήσεων του σχετικού προϊόντος.
- ³⁴ Η ADM παρατηρεί ότι, κατά τη κρίσιμη στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως περίοδο (1991 έως 1995), η Επιτροπή επέβαλε, κατ' εφαρμογήν της πάγιας αυτής πρακτικής, πρόστιμα των οποίων το ύψος ανερχόταν γενικώς στο 2,5 έως 9% του κύκλου εργασιών που είχε πραγματοποιηθεί με την πώληση του επίμαχου προϊόντος στην κοινοτική αγορά. Αντιθέτως, η εφαρμογή της νέας πολιτικής που προέκυψε από τις κατευθυντήριες γραμμές καταλήγει σε πρόστιμα των οποίων το ύψος είναι μεταξύ 10 και 34 φορές μεγαλύτερο από το ύψος των προστίμων που θα είχαν επιβληθεί βάσει της προηγούμενης πρακτικής.
- ³⁵ Η ADM αναγνωρίζει ότι η Επιτροπή διαθέτει διακριτική εξουσία για να αυξάνει τα πρόστιμα όταν η σχετική με το δίκαιο του ανταγωνισμού πολιτική απαιτεί την επιβολή υψηλότερων προστίμων αποτρεπτικού χαρακτήρα. Ωστόσο, επιβάλλοντας πρόστιμο του οποίου το ύψος είναι μεταξύ 10 και 34 φορές μεγαλύτερο από εκείνο που θα είχε καθοριστεί με βάση την προηγούμενη πρακτική, η Επιτροπή υπερέβη προδήλως αυτό το περιθώριο εκτιμήσεως. Αντίθετα προς όσα υποστηρίζει η Επιτροπή, το συμπέρασμα αυτό επιρρωννύεται από την απόφαση του Πρωτοδι-

κείου της 20ής Μαρτίου 2002, T-16/99, Lögstör Rör κατά Επιτροπής (Συλλογή 2002, σ. II-1633, σκέψη 237). Αφενός, η ADM τονίζει συγκεκριμένα ότι, στην απόφαση αυτή, το Πρωτοδικείο εξάρτησε τη δυνατότητα της Επιτροπής να αυξήσει το επίπεδο των προστίμων εντός των ορίων που αναφέρει ο κανονισμός 17 από την προϋπόθεση ότι τούτο είναι αναγκαίο για τη διασφάλιση της εφαρμογής της κοινοτικής πολιτικής του ανταγωνισμού. Ούτε όμως με την απόφασή της ούτε με τα υπομνήματά της η Επιτροπή παρέσχε κάποια δικαιολογία ή προσκόμισε αποδείξεις για το ότι η εφαρμογή της πολιτικής αυτής καθιστούσε αναγκαία την επιβολή προστίμων ποσού μεγαλύτερου κατά 10 και 34 φορές από εκείνο που θα προέκυπτε από την προηγούμενη πρακτική. Αφετέρου, παρατηρεί ότι, στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προπαρατεθείσα απόφαση, καθώς και σε όλες τις λοιπές υποθέσεις που αφορούν τη σύμπραξη σχετικά με τους σωλήνες αστικής κεντρικής θερμάνσεως, εξαιρουμένης εκείνης που αφορούσε την εταιρία ABB (απόφαση του Πρωτοδικείου της 20ής Μαρτίου 2002, T-31/99, ABB Asea Brown Boveri κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-1881), η Επιτροπή επέβαλε πρόστιμα επιπέδου παρεμφερούς με εκείνο που είχε καθιερωθεί όταν εφαρμοζόταν η προηγούμενη πρακτική της Επιτροπής. Συγκεκριμένα, η ADM ισχυρίζεται ότι στις επιχειρήσεις που εμπλέκονταν στη σύμπραξη εκείνη επιβλήθηκαν μόνον πρόστιμα ποσού αντιπροσωπεύοντος ποσοστό μεταξύ 3 και 14 % των πωλήσεων που ελήφθησαν υπόψη, ακόμη δε και στην ABB δεν επιβλήθηκε παρά πρόστιμο ποσού αντιπροσώπου στο 44 % του κύκλου εργασιών της που ελήφθη υπόψη.

- 36 Η ADM φρονεί ότι οι επιχειρήσεις πρέπει να είναι σε θέση να λειτουργούν υπό προβλέψιμες συνθήκες. Σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές (πρώτο εδάφιο), κατά τον καθορισμό του ύψους των προστίμων η Επιτροπή οφείλει να τηρεί μια συνεκτική και απαλλαγμένη από αυθαίρετες διακρίσεις πολιτική γραμμή. Η ADM φρονεί ότι η έλλειψη ασφάλειας δικαίου κατά τον καθορισμό των προστίμων δεν συνάδει με την ιδέα της αποτελεσματικής εφαρμογής του αποτρεπτικού χαρακτήρα ενός προστίμου. Για να είναι αποτελεσματικό το ατομικό αποτρεπτικό αποτέλεσμα ενός προστίμου, είναι απαραίτητο να γνωρίζουν οι επιχειρήσεις εκ των προτέρων τις εφαρμοζόμενες κυρώσεις. Τονίζει ότι μια γενική αμνηστία ή μια αποτελεσματική πολιτική επιεικειάς απαιτούν να είναι σαφώς ορισμένες εκ των προτέρων οι κυρώσεις που εφαρμόζονται σε περίπτωση αρνήσεως συνεργασίας. Ομοίως, θα ήταν παράλογο να διατηρηθεί μια κατάσταση διαρκούς αβεβαιότητας ως προς το επίπεδο των προστίμων που μπορούν να επιβληθούν σε περίπτωση παραβάσεως των κανόνων του ανταγωνισμού, ιδίως λόγω της σημαντικής διάρκειας των ερευνών για τέτοιες παραβάσεις. Κατά συνέπεια, η αρχή της ασφάλειας δικαίου απαιτεί να μπορεί να προβλεφθεί με επαρκή βαθμό βεβαιότητας η μέθοδος που υιοθετεί η Επιτροπή για τον υπολογισμό των προστίμων βάσει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17.

- 37 Η ADM προσθέτει ότι από το εγχειρίδιο των κατευθυντηρίων γραμμών της Sentencing Commission των Ηνωμένων Πολιτειών [σημείο 1B1.11(b)(1), στο εξής: αμερικανικές κατευθυντήριες γραμμές] και τη νομολογία ενός ομοσπονδιακού εφετείου [απόφαση United States κατά. Kimler, 167 F. 3d 889 (5o Circ. 1999)] προκύπτει ότι η εφαρμογή με αναδρομική ισχύ νέων κατευθυντηρίων γραμμών στον τομέα των προστίμων απαγορεύεται από τον κανόνα *ex post facto* του Συντάγματος των Ηνωμένων Πολιτειών, όταν η εφαρμογή αυτή καταλήγει στην επιβολή ποινής βαρύτερης από εκείνη που προβλεπόταν κατά τον χρόνο της τελέσεως της παραβάσεως.
- 38 Κατά συνέπεια, κατά την ADM, η αναδρομική εφαρμογή της νέας πολιτικής που προβλέπουν οι κατευθυντήριες γραμμές σε μια παράβαση η οποία, όπως εν προκειμένω, τελέστηκε πριν από τη δημοσίευσή τους και η οποία είχε ως αποτέλεσμα την επιβολή στην ADM προστίμου τόσο υψηλότερο από το επίπεδο των προστίμων που θα επιβάλλονταν βάσει της προηγούμενης πρακτικής, τούτο δε χωρίς η απόκλιση αυτή να είναι αναγκαία για τη διασφάλιση της τηρήσεως της πολιτικής στον τομέα του δικαίου του ανταγωνισμού, συνιστά παραβίαση της αρχής της ασφάλειας δικαίου και είναι παράνομη.
- 39 Αφετέρου, η ADM υποστηρίζει ότι η εφαρμογή των κατευθυντηρίων γραμμών παραβιάζει την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, καθόσον οδηγεί στη διαφοροποίηση των επιχειρήσεων που διέπραξαν παράβαση του δικαίου του ανταγωνισμού με βάση όχι την ημερομηνία της παραβάσεως, αλλά την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως της Επιτροπής, η οποία καθορίζεται από την τελευταία αυτή αυθαιρέτως. Επί παραδείγματι, η ADM εκθέτει ότι στις επιχειρήσεις τις οποίες αφορούσαν η απόφαση 97/624/EK της Επιτροπής, της 14ης Μαΐου 1997, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου [82] της Συνθήκης EK (IV/34.621, 35.059/F-3 — Irish Sugar plc) (EE L 258, σ. 1), και η απόφαση 94/210/EK της Επιτροπής, της 29ης Μαρτίου 1994, σχετικά με διαδικασία βάσει των άρθρων [81] και [82] της Συνθήκης EK (IV/33.941 — HOV-SVZ/MCN) (EE L 104, σ. 34), επιβλήθηκαν πρόστιμα ποσού που δεν αντιπροσώπευε αντιστοίχως παρά το 6,8 και το 5% του ποσού των πωλήσεων που είχαν πραγματοποιηθεί στη σχετική αγορά, ενώ οι παραβάσεις αυτές διαπράχθηκαν ταυτόχρονα με τη σύμπραξη σχετικά με το κιτρικό οξύ.
- 40 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη των λόγων ακυρώσεως.

B — Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 41 Το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει, κατ' αρχάς, ότι η αρχή της μη αναδρομικότητας των ποινικών νόμων, την οποία καθιερώνει το άρθρο 7 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, που υπεγράφη στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950, ως θεμελιώδες δικαίωμα, συνιστά γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου της οποίας επιβάλλεται η τήρηση όταν επιβάλλονται πρόστιμα για παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού και ότι βάσει της αρχής αυτής οι επιβαλλόμενες κυρώσεις πρέπει να αντιστοιχούν σε εκείνες που είχαν καθοριστεί κατά τον χρόνο της διαπράξεως της παραβάσεως. (απόφαση του Δικαστηρίου της 28ης Ιουνίου 2005, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P έως C-208/02 P και C-213/02 P, Dansk Rørindustri κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. I-5425, σκέψη 202· αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 20ής Μαρτίου 2002, T-23/99, LR AF 1998 κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-1705, σκέψεις 218 έως 221, και της 9ης Ιουλίου 2003, T-224/00, Archer Daniels Midland και Archer Daniels Midland Ingredients κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. II-2597, σκέψη 39).
- 42 Εν συνεχεία, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι η υιοθέτηση κατευθυντηρίων γραμμών δυναμένων να τροποποιήσουν τη γενική πολιτική ανταγωνισμού της Επιτροπής όσον αφορά τα πρόστιμα μπορεί, καταρχήν, να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της αρχής της μη αναδρομικότητας.
- 43 Συγκεκριμένα, αφενός, οι κατευθυντήριες γραμμές μπορούν να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα. Τα έννομα αυτά αποτελέσματα απορρέουν όχι από την κανονιστική φύση των κατευθυντηρίων γραμμών, αλλά από την εκ μέρους της Επιτροπής θέσπιση και δημοσίευσή τους. Η εν λόγω θέσπιση και δημοσίευση των κατευθυντηρίων γραμμών συνεπάγονται αυτοπεριορισμό της εξουσίας εκτιμήσεως της Επιτροπής, η οποία δεν μπορεί να αποστεί από τις κατευθυντήριες αυτές γραμμές, καθόσον άλλως θα της επιβληθούν ενδεχομένως κυρώσεις λόγω παραβιάσεως ειδικών αρχών του δικαίου, όπως είναι η ίση μεταχείριση, η προστασία της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και η ασφάλεια δικαίου (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 41 ανωτέρω, σκέψεις 209 έως 212).

- 44 Αφετέρου, οι κατευθυντήριες γραμμές, ως μέσο πολιτικής στον τομέα του ανταγωνισμού, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της αρχής της μη αναδρομικότητας, όπως και η νέα νομολογιακή ερμηνεία ενός κανόνα που καθορίζει μια παράβαση, σύμφωνα με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σχετικά με το άρθρο 7, παράγραφος 1, της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (βλ., μεταξύ άλλων, ΕΔΔΑ, αποφάσεις S.W. και C.R. κατά Ηνωμένου Βασιλείου της 22ας Νοεμβρίου 1995, σειρά A αριθ. 335-B και 335-C, § 34 έως 36 και § 32 έως 34· *Cantoni* κατά Γαλλίας της 15ης Νοεμβρίου 1996, *Recueil des arrêts et décisions* 1996-V, § 29 έως 32, και *Coëme* κ.λπ. κατά Βελγίου, της 22ας Ιουνίου 2000, *Recueil des arrêts et décisions* 2000-VII, § 145), σύμφωνα με την οποία η τελευταία αυτή διάταξη απαγορεύει την αναδρομική εφαρμογή μιας νέας ερμηνείας ενός κανόνα που καθορίζει μια παράβαση. Κατά τη νομολογία αυτή, τούτο συμβαίνει ιδίως όταν πρόκειται για νομολογιακή ερμηνεία της οποίας το αποτέλεσμα δεν μπορούσε ευλόγως να προβλεφθεί κατά τον χρόνο της διαπράξεως της παραβάσεως, ενόψει ιδίως της ερμηνείας που γινόταν δεκτή κατά τον χρόνο αυτό στη νομολογία σχετικά με την επίμαχη νομική διάταξη. Πρέπει ωστόσο να διευκρινιστεί ότι από την ίδια αυτή νομολογία προκύπτει ότι το περιεχόμενο της εννοίας της δυνατότητας προβλέψεως εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το περιεχόμενο του κειμένου για το οποίο πρόκειται, από τον τομέα τον οποίο καλύπτει, καθώς και από τον αριθμό και την ιδιότητα των αποδεκτών του. Έτσι, η δυνατότητα προβλέψεως του νόμου δεν εμποδίζει το ενδιαφερόμενο πρόσωπο να χρησιμοποιήσει πεφωτισμένες συμβουλές για να αξιολογήσει, σε εύλογο βαθμό υπό τις περιστάσεις της υποθέσεως, τις συνέπειες που μπορούν να προκύψουν από μια συγκεκριμένη πράξη. Ειδικότερα, δυνάμει της αποφάσεως *Cantoni* κατά Γαλλίας (προπαρατεθείσα, παράγραφος 35), τούτο ισχύει ειδικότερα για τους επαγγελματίες, οι οποίοι είναι συνηθισμένοι να πρέπει να επιδεικνύουν μεγάλη σύνεση κατά την άσκηση του επαγγέλματός τους. Για τον λόγο αυτό, μπορεί να αναμένεται από αυτούς να επιδεικνύουν ιδιαίτερη μέριμνα για την αξιολόγηση των κινδύνων που το επάγγελμα αυτό ενέχει (απόφαση *Dansk Rørintustri* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 41 ανωτέρω, σκέψεις 215 έως 223).
- 45 Κατόπιν των προεκτεθέντων, πρέπει συνεπώς να εξεταστεί αν η τροποποίηση την οποία συνιστά η θέσπιση των κατευθυντηρίων γραμμών μπορούσε ευλόγως να προβλεφθεί κατά τον χρόνο διαπράξεως των οικείων παραβάσεων.
- 46 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η κύρια καινοτομία των κατευθυντηρίων γραμμών συνίσταται στο να λαμβάνεται ως σημείο αφετηρίας για τον υπολογισμό ένα βασικό ποσό, που καθορίζεται με βάση ανώτατα και κατώτατα όρια που

προβλέπονται συναφώς στις εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές και τα οποία αντανακλούν τους διαφορετικούς βαθμούς σοβαρότητας των παραβάσεων, αλλά τα οποία, αυτά καθεαυτά, δεν έχουν σχέση με τον σχετικό κύκλο εργασιών. Η μέθοδος αυτή στηρίζεται συνεπώς κατ' ουσίαν σε μια τιμολόγηση, αν και σχετική και εύκαμπτη, των προστίμων (απόφαση Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 41 ανωτέρω, σκέψη 225).

47 Εν συνεχεία, πρέπει να υπομνησθεί ότι το γεγονός ότι η Επιτροπή είχε επιβάλει στο παρελθόν πρόστιμα ενός ορισμένου ύψους για ορισμένες μορφές παραβάσεων δεν της στερεί τη δυνατότητα να αυξάνει το ύψος αυτό, εντός των ορίων που τίθενται από τον κανονισμό 17, αν αυτό είναι αναγκαίο προκειμένου να κατοχυρωθεί η εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής ανταγωνισμού, αλλ' ότι, αντιθέτως, η αποτελεσματική εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού απαιτεί η Επιτροπή να μπορεί οποτεδήποτε να προσαρμόζει το επίπεδο των προστίμων στις ανάγκες της πολιτικής αυτής (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις του Δικαστηρίου Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 41 ανωτέρω, σκέψη 227, της 7ης Ιουνίου 1983, 100/80 έως 103/80, Musique diffusion française κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 1825, σκέψη 109, και της 2ας Οκτωβρίου 2003, C-196/99 P, Aristrain κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. I-11005, σκέψη 81· αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 10ης Μαρτίου 1992, T-12/89, Solvay κατά Επιτροπής, Συλλογή 1992, σ. II-907, σκέψη 309, και της 14ης Μαΐου 1998, T-304/94, Europa Carton κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-869, σκέψη 89· απόφαση Archer Daniels Midland και Archer Daniels Midland Ingredients κατά Επιτροπής, σκέψη 41 ανωτέρω, σκέψη 56).

48 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι οι επιχειρήσεις που εμπλέκονται σε διοικητική διαδικασία η οποία μπορεί να καταλήξει στην επιβολή προστίμου δεν μπορούν να έχουν δικαιολογημένη εμπιστοσύνη στο γεγονός ότι η Επιτροπή δεν θα υπερβεί το ύψος των προστίμων το οποίο εφάρμοζε προηγουμένως ούτε σε μέθοδο υπολογισμού των προστίμων αυτών (απόφαση Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 41 ανωτέρω, σκέψη 228).

49 Κατά συνέπεια, οι εν λόγω επιχειρήσεις πρέπει να λαμβάνουν υπόψη το ενδεχόμενο ότι η Επιτροπή μπορεί ανά πάσα στιγμή να αποφασίσει να αυξήσει το επίπεδο του ύψους των προστίμων σε σχέση με εκείνο που εφάρμοζε κατά το παρελθόν. Τούτο ισχύει όχι μόνον όταν η Επιτροπή προβαίνει σε αύξηση του επιπέδου του ύψους των προστίμων επιβάλλοντας πρόστιμα με ατομικές αποφάσεις, αλλά και όταν η αύξηση αυτή πραγματοποιείται με την εφαρμογή, σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, κανόνων συμπεριφοράς που έχουν γενική ισχύ όπως είναι οι κατευθυντήριες γραμμές (απόφαση Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 41 ανωτέρω, σκέψεις 229 και 230).

- 50 Έτσι, κακώς η ADM ισχυρίζεται, κατ' ουσίαν, ότι η αύξηση του επιπέδου των προστίμων εκ μέρους της Επιτροπής, στο πλαίσιο της συμπράξεως, είναι προδήλως δυσανάλογη σε σχέση με τον σκοπό της διασφάλισης της εφαρμογής της πολιτικής ανταγωνισμού.
- 51 Ομοίως, το γεγονός που προβάλλει η ADM —ακόμη και αν υποτεθεί αποδεδειγμένο— ότι η εφαρμογή της νέας πολιτικής καταλήγει σε πρόστιμα των οποίων τα ποσά είναι 10 έως και 34 φορές μεγαλύτερα από εκείνα των προστίμων που θα είχαν επιβληθεί βάσει της προηγούμενης πρακτικής δεν μπορεί να συνεπάγεται παραβίαση της αρχής της μη αναδρομικότητας. Συγκεκριμένα, λαμβανομένης ιδίως υπόψη της νομολογίας που παρατέθηκε στη σκέψη 44 της παρούσας αποφάσεως, η ADM μπορούσε ευλόγως να προβλέψει ότι η Επιτροπή είχε ανά πάσα στιγμή τη δυνατότητα να αναθεωρήσει το γενικό επίπεδο των προστίμων στο πλαίσιο της εφαρμογής μιας άλλης πολιτικής ανταγωνισμού. Έτσι, η ADM μπορούσε ευλόγως να προβλέψει μια τέτοια αύξηση —ακόμη και αν υποτεθεί ότι είναι αποδεδειγμένη— κατά τον χρόνο διαπράξεως των σχετικών παραβάσεων.
- 52 Τέλος, καθόσον η ADM φρονεί ότι, για να διασφαλιστεί το αποτρεπτικό αποτέλεσμα των προστίμων, είναι απαραίτητο οι επιχειρήσεις να γνωρίζουν εκ των προτέρων το επίπεδο των προστίμων το οποίο πρέπει να αναμένουν αν διαπράξουν παραβάσεις των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού, αρκεί να τονιστεί ότι ο αποτρεπτικός χαρακτήρας των προστίμων ουδόλως προϋποθέτει ότι οι επιχειρήσεις γνωρίζουν εκ των προτέρων το συγκεκριμένο επίπεδο του προστίμου το οποίο πρέπει να αναμένουν για συγκεκριμένη συμπεριφορά αντίθετη προς τον ανταγωνισμό.
- 53 Όσον αφορά την παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχείρισεως την οποία προβάλλει η ADM, πρέπει να τονιστεί ότι έχει ήδη κριθεί ότι το γεγονός ότι εφαρμόστηκε η μέθοδος των κατευθυντηρίων γραμμών για τον υπολογισμό του ύψους του προστίμου της ADM δεν μπορεί να συνιστά μεταχείριση συνεπαγόμενη διακρίσεις σε σχέση με τις επιχειρήσεις που διέπραξαν παραβάσεις των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού κατά την ίδια περίοδο, αλλά στις οποίες, για λόγους που αφορούν την ημερομηνία της αποκαλύψεως της παραβάσεως ή για λόγους που αφορούν τη διεξαγωγή της διοικητικής διαδικασίας που τις αφορά, επιβλήθηκαν

πρόστιμα σε χρόνο προγενέστερο της θεσπίσεως και της δημοσιεύσεως των κατευθυντηρίων γραμμών (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση Archer Daniels Midland και Archer Daniels Midland Ingredients κατά Επιτροπής, σκέψη 41 ανωτέρω, σκέψεις 69 έως 73· απόφαση του Πρωτοδικείου της 12ης Ιουλίου 2001, T-202/98, T-204/98 και T-207/98, Tate & Lyle κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2001, σ. II-2035, σκέψεις 118 και 119).

- 54 Κατά συνέπεια, η αιτίαση που αντλείται από την παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως πρέπει να απορριφθεί.

II — Επί της επιρροής των προστίμων που έχουν ήδη επιβληθεί σε άλλες χώρες

A — Επιχειρήματα των διαδίκων

- 55 Η ADM ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή, με την άρνησή της να αφαιρέσει από το ποσό του προστίμου που καθόρισε η Απόφαση το ποσό των προστίμων που έχουν ήδη επιβληθεί στην ADM στις Ηνωμένες Πολιτείες και στον Καναδά, παραβίασε την αρχή που απαγορεύει τη σώρευση κυρώσεων για την ίδια παράβαση. Όπως προκύπτει από την απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Δεκεμβρίου 1972, 7/72, Boehringer κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 313), η Επιτροπή υποχρεούται να συνυπολογίσει κύρωση επιβληθείσα από τις αρχές τρίτης χώρας αν τα πραγματικά περιστατικά που έγιναν δεκτά από την Επιτροπή κατά της προσφεύγουσας επιχειρήσεως, αφενός, και από τις αρχές αυτές, αφετέρου, είναι πανομοιότυπα. Τούτο συμβαίνει ακριβώς εν προκειμένω, καθόσον, αντίθετα προς την υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προπαρατεθείσα απόφαση Boehringer κατά Επιτροπής, η σύμπραξη για την οποία επιβλήθηκαν κυρώσεις από τις αμερικανικές και καναδικές αρχές ήταν, κατά την προσφεύγουσα, η ίδια, ως προς το αντικείμενο, τον τόπο και τη διάρκεια, με εκείνη για την οποία επέβαλε κυρώσεις η Επιτροπή, η οποία εξάλλου στηρίχθηκε σε αποδεικτικά στοιχεία που συνέλεξαν οι αμερικανικές αρχές

- 56 Συναφώς, η ADM αμφισβητεί την εκτίμηση που περιέχεται στην Απόφαση, σύμφωνα με την οποία τα πρόστιμα που επιβλήθηκαν στις Ηνωμένες Πολιτείες και στον Καναδά έλαβαν αποκλειστικά υπόψη τα αντίθετα προς τον ανταγωνισμό αποτελέσματα της συμπράξεως στην περιφέρεια των δικαστηρίων αυτών (αιτιολογική σκέψη 333 της Απόφάσεως). Στις Ηνωμένες Πολιτείες, από τη δικαστική απόφαση που εκδόθηκε κατά της ADM στις 15 Οκτωβρίου 1996 προκύπτει, αντιθέτως, ότι η καταδικασθείσα σύμπραξη ήταν παγκόσμια και παρακώλυε το εμπόριο «στις Ηνωμένες Πολιτείες και αλλού». Το επιβληθέν πρόστιμο είναι, εξάλλου, ιδιαίτερα υψηλό λόγω της γεωγραφικής εκτάσεως της παραβάσεως. Όσον αφορά τη διαδικασία που ακολουθήθηκε στον Καναδά, ελήφθη επίσης ειδικώς το γεγονός ότι επρόκειτο για παγκόσμια σύμπραξη.
- 57 Εν πάση περιπτώσει, ακόμη και αν υποθεθεί ότι ο ισχυρισμός της Επιτροπής είναι ορθός, το γεγονός ότι άλλες αρχές έλαβαν υπόψη μόνον τα τοπικά αποτελέσματα μιας παραβάσεως δεν ασκεί επιρροή για την εφαρμογή της αρχής της απαγορεύσεως της σωρεύσεως των κυρώσεων. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την απόφαση Boehringer κατά Επιτροπής, σκέψη 55 ανωτέρω, καθοριστική στο πλαίσιο αυτό είναι μόνον η ταυτότητα των προσαπτομένων πράξεων. Η προσέγγιση αυτή επιβεβαιώνεται και από την πρακτική της Επιτροπής η οποία, σε μια απόφαση του 1983, είχε αφαιρέσει από το ποσό του προστίμου που είχε επιβληθεί στις επιχειρήσεις που μετέσχον σε σύμπραξη το ποσό του προστίμου που είχαν ήδη καθορίσει οι γερμανικές αρχές, μολοντί αποφαινόταν μόνον επί των πτυχών της συμπράξεως αυτής που δεν είχαν σχέση με τη Γερμανία [βλ. απόφαση 83/546/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 17ης Οκτωβρίου 1983, σχετικά με διαδικασία κατ' εφαρμογήν του άρθρου [81] της Συνθήκης ΕΟΚ (IV/30.064 — Κύλινδροι ελάσεως από χυτοσίδηρο και χυτοχάλυβα) (ΕΕ L 317, σ. 1)].
- 58 Η ADM φρονεί ότι η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη, κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου, το γεγονός ότι είχε ήδη καταδικαστεί, σε τρίτες χώρες, στην καταβολή προστίμων και αποζημιώσεων ποσού που αρκούσε να την αποτρέψει από τη διάπραξη νέας παραβάσεως του δικαίου του ανταγωνισμού. Επομένως, είχαν επιβληθεί επαρκείς κυρώσεις στην ADM.
- 59 Επιπλέον, κατά την ADM, η Επιτροπή σφάλει συμπεραίνοντας ότι η αποζημίωση που αυτή κατέβαλε στο πλαίσιο των διαδικασιών που κινήθηκαν στις Ηνωμένες

Πολιτείες και στον Καναδά αφορούσαν αμιγώς την αποκατάσταση της ζημίας. Η ADM τονίζει ότι, συγκεκριμένα, οι αποζημιώσεις αυτές που καταβλήθηκαν στο πλαίσιο συμβιβαστικού διακανονισμού έλαβαν υπόψη τα αιτήματα τριπλής αποζημιώσεως («triple damages») που υπέβαλαν οι σχετικοί αγοραστές. Για τον λόγο αυτό, οι εν λόγω αποζημιώσεις υπερέβησαν το ποσό που αφορούσε απλώς την αποκατάσταση της ζημίας ή είχαν ένα στοιχείο ποινικής φύσεως. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή όφειλε να λάβει υπόψη αυτά τα ποινικού χαρακτήρα ποσά, σύμφωνα με την αρχή ότι ουδεμία ποινή μπορεί να επιβληθεί δις για την ίδια παράβαση.

60 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη του λόγου ακυρώσεως.

B — Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

61 Πρέπει να υπομνησθεί ότι η αρχή *ne bis in idem* απαγορεύει την επιβολή πλειόνων κυρώσεων στο ίδιο πρόσωπο για την ίδια παράνομη συμπεριφορά προς προστασία του ιδίου εννόμου συμφέροντος. Η εφαρμογή της αρχής αυτής εξαρτάται από την τριπλή προϋπόθεση της ταυτότητας των πραγματικών περιστατικών, της ταυτότητας του παραβάτη και της ταυτότητας του προστατευομένου εννόμου συμφέροντος (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση του Δικαστηρίου της 7ης Ιανουαρίου 2004, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P και C-219/00 P, Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. I-123, σκέψη 338).

62 Η κοινοτική νομολογία έχει δεχθεί ότι μια επιχείρηση μπορεί εγκύρως να αποτελέσει το αντικείμενο δύο παραλλήλων διαδικασιών για την ίδια παράνομη συμπεριφορά και να της επιβληθεί συνεπώς διπλή κύρωση, ήτοι μια κύρωση επιβαλλόμενη από την αρμόδια αρχή του οικείου κράτους μέλους και μια άλλη κύρωση κοινοτική, στον βαθμό που οι εν λόγω διαδικασίες επιδιώκουν διακριτούς σκοπούς και δεν υφίσταται ταυτότητα μεταξύ των παραβιασθέντων κανόνων (απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Φεβρουαρίου 1969, 14/68, Wilhelm κ.λπ., Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 1, σκέψη 11, αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 6ης

Απριλίου 1995, T-141/89, Tréfileurope κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-791, σκέψη 191, και T-149/89, Sotralentz κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-1127, σκέψη 29).

- 63 Επομένως, η αρχή *ne bis in idem* δεν μπορεί, κατά μείζονα λόγο, να τύχει εφαρμογής σε μια περίπτωση όπως η επίμαχη στην οποία οι κινηθείσες διαδικασίες και οι κυρώσεις που επιβλήθηκαν από την Επιτροπή, αφενός, και από τις αμερικανικές και καναδικές αρχές, αφετέρου, δεν επιδιώκουν, προδήλως, τους ίδιους σκοπούς. Συγκεκριμένα, ναι μεν, στην πρώτη περίπτωση, πρόκειται για τη διασφάλιση μη νοθευμένου ανταγωνισμού στο έδαφος της Ευρωπαϊκής Ενωσης ή στον ΕΟΧ, πλην όμως η επιδιωκόμενη προστασία στη δεύτερη περίπτωση αφορά την αμερικανική ή την καναδική αγορά. (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση του Πρωτοδικείου της 29ης Απριλίου 2004, T-236/01, T-239/01, T-244/01, T-246/01, T-251/01 et T-252/01, Tokai Carbon κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. II-1181, σκέψη 134 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Έτσι, δεν πληρούνται η προϋπόθεση της ταυτότητας του προστατευομένου εννόμου συμφέροντος, η οποία είναι αναγκαία για να εφαρμοσθεί η αρχή *ne bis in idem*.
- 64 Επομένως, κακώς η ADM προβάλλει την αρχή *ne bis in idem* εν προκειμένω.
- 65 Το συμπέρασμα αυτό δεν τίθεται εν αμφιβόλω από την απόφαση Boehringer κατά Επιτροπής, σκέψη 55 ανωτέρω, την οποία επικαλέστηκε η ADM. Συγκεκριμένα, στην υπόθεση αυτή, το Δικαστήριο δεν είπε ότι η Επιτροπή έπρεπε να λάβει υπόψη μια κύρωση που είχαν επιβάλει οι αρχές τρίτου κράτους στην περίπτωση κατά την οποία υπήρχε ταυτότητα των πραγματικών περιστατικών που ελήφθησαν υπόψη κατά επιχειρήσεως από την Επιτροπή και από τις εν λόγω αρχές, αλλ' ανέφερε απλώς ότι το ζήτημα αυτό θα έπρεπε να κριθεί όταν θα ετίθετο (απόφαση Boehringer κατά Επιτροπής, σκέψη 55 ανωτέρω, σκέψη 3).
- 66 Εν πάση περιπτώσει, ακόμη και αν η αρχή της επεικειάς θα μπορούσε, σε ορισμένες ειδικές περιστάσεις, να αναγκάσει την Επιτροπή να λάβει υπόψη τις κυρώσεις που επιβλήθηκαν από τις αρχές των τρίτων κρατών όταν αυτές επιβάλλονται και για συμπεριφορά στο έδαφος της Κοινότητας, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η ADM δεν απέδειξε ότι τούτο συμβαίνει εν προκειμένω και ότι οι αμερικανικές και οι καναδικές αρχές επέβαλαν κυρώσεις στη σύμπραξη καθόσον αφορούσε τα εδάφη της Κοινότητας ή του ΕΟΧ.

- 67 Συγκεκριμένα, η απλή αναφορά, στον συμβιβασμό που συνήφθη με τις αμερικανικές αρχές, στο γεγονός ότι η σύμπραξη αφορούσε «τις Ηνωμένες Πολιτείες και αλλού» δεν αποδεικνύει ότι, κατά τον υπολογισμό του ύψους του προστίμου, οι αμερικανικές αρχές έλαβαν υπόψη τις εφαρμογές ή τα αποτελέσματα της συμπράξεως που αφορούσαν άλλο έδαφος πέραν του αμερικανικού, ειδικότερα δε το έδαφος του ΕΟΧ (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση Tokai Carbon κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 63 ανωτέρω, σκέψη 143).
- 68 Ομοίως, όσον αφορά το υψηλό ποσό του προστίμου λόγω της γεωγραφικής εκτάσεως της παραβάσεως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι ο απλός αυτός ισχυρισμός δεν αρκεί για να αποδειχθεί ότι ελήφθη υπόψη ο αντίκτυπος της συμπράξεως στην αγορά του ΕΟΧ.
- 69 Όσον αφορά τον συμβιβασμό που συνήφθη με τις αμερικανικές αρχές, η ADM δεν προσκόμισε την παραμικρή απόδειξη για το ότι, κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου, οι αρχές αυτές έλαβαν υπόψη εφαρμογές ή αποτελέσματα της συμπράξεως πέραν όσων αφορούν τη χώρα αυτή και, ειδικότερα, αυτά που διαπιστώθηκαν στον ΕΟΧ. Η αναφορά στην παγκόσμια έκταση της συμπράξεως, την οποία έκαναν οι καναδικές αρχές και την οποία προέβαλε η ADM, έγινε αποκλειστικά για να οριστεί η σημασία της συμπράξεως στο σύνολο της καναδικής αγοράς.
- 70 Όσον αφορά το αποτρεπτικό αποτέλεσμα των ήδη επιβληθέντων προστίμων και αποζημιώσεων, μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνονται οι τριπλές αποζημιώσεις που δεν αφορούν την αποκατάσταση της ζημίας, το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει ότι η εξουσία της Επιτροπής να επιβάλλει πρόστιμα στις επιχειρήσεις που, εκ προθέσεως ή εξ αμελείας, διαπράττουν παράβαση των διατάξεων του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ ή του άρθρου 82 ΕΚ συνιστά ένα από τα μέσα που έχουν δοθεί στην Επιτροπή για να μπορεί να εκπληρώνει την αποστολή επιβλέψεως που της έχει ανατεθεί από το κοινοτικό δίκαιο. Η αποστολή αυτή περιλαμβάνει, βεβαίως, το έργο της διερευνήσεως και της καταστολής των ατομικών παραβάσεων, περιλαμβάνει όμως, επίσης, και το καθήκον ασκήσεως μιας γενικής πολιτικής με στόχο την εφαρμογή στον τομέα του ανταγωνισμού των αρχών που καθορίζονται στη Συνθήκη και τον προσανατολισμό της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων προς αυτή την κατεύθυνση (απόφαση *Musique diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 47, σκέψη 105).

- 71 Επομένως, η Επιτροπή έχει την εξουσία να αποφασίζει για το ύψος του ποσού των προστίμων προκειμένου να ενισχύσει το αποτρεπτικό τους αποτέλεσμα, όταν παραβάσεις συγκεκριμένου είδους εξακολουθούν να εμφανίζονται σχετικώς συχνά, αν και το γεγονός ότι είναι παράνομες έχει αναγνωριστεί από την έναρξη της κοινοτικής πολιτικής ανταγωνισμού, λόγω του κέρδους που ορισμένες από τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις αποκομίζουν από αυτές (προπαρατεθείσα απόφαση *Musique Diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 108).
- 72 Η ADM δεν μπορεί βασίμως να ισχυρίζεται ότι δεν επιβαλλόταν να υπάρξει κάποιο αποτρεπτικό αποτέλεσμα στην περίπτωση της για τον λόγο ότι είχε καταδικαστεί για τα ίδια πραγματικά περιστατικά από τα δικαστήρια τρίτου κράτους. Συγκεκριμένα, ο σκοπός αποτροπής τον οποίο επιδιώκει η Επιτροπή αφορά τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων στο πλαίσιο της Κοινότητας ή του ΕΟΧ. Κατά συνέπεια, ο αποτρεπτικός χαρακτήρας του προστίμου που επιβλήθηκε στην ADM, λόγω της παραβάσεως των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού, δεν μπορεί να καθορίζεται ούτε με βάση την ειδική και μόνο κατάσταση της ADM ούτε με βάση την εκ μέρους αυτής τήρηση των κανόνων του ανταγωνισμού που καθορίζουν τρίτα κράτη εκτός του ΕΟΧ (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση *Tokai Carbon* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 63 ανωτέρω, σκέψεις 146 και 147).
- 73 Επομένως, ο λόγος που αντλείται από τη μη συνεκτίμηση των προστίμων που επιβλήθηκαν σε άλλα κράτη πρέπει να απορριφθεί.

III — Επί της σοβαρότητας της παραβάσεως

A — Εισαγωγή

- 74 Η ADM φρονεί ότι η Επιτροπή δεν εκτίμησε ορθώς τη σοβαρότητα της παραβάσεως στο πλαίσιο του υπολογισμού του ύψους του προστίμου. Οι λόγοι που προβάλλονται συναφώς αφορούν, πρώτον, το ότι ουδόλως ή ανεπαρκώς ελήφθη υπόψη ο κύκλος εργασιών που αφορά την πώληση του επίμαχου προϊόντος, δεύτερον, την εφαρμογή ενός πολλαπλασιαστικού συντελεστή στο βασικό ποσό και, τρίτον, τον πραγματικό αντίκτυπο της συμπράξεως στην αγορά.

- 75 Προτού κριθεί το βάσιμο των διαφόρων λόγων που προβάλλονται στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να συνοψισθεί η μέθοδος που ακολούθησε η Επιτροπή στη συγκεκριμένη περίπτωση όσον αφορά την αξιολόγηση και τη συνεκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως, όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις της Αποφάσεως.
- 76 Από την Απόφαση προκύπτει ότι, για να εκτιμήσει τη σοβαρότητα της παραβάσεως, η Επιτροπή θεώρησε, κατ' αρχάς, ότι τα εμπλεκόμενα μέρη είχαν διαπράξει σοβαρότατη παράβαση, λαμβανομένων υπόψη της φύσεώς της, του πραγματικού αντικτύπου της στην αγορά του κιτρικού οξέος και της εκτάσεως της σχετικής γεωγραφικής αγοράς, ήτοι του συνόλου του ΕΟΧ (αιτιολογικές σκέψεις 204 έως 232 της Αποφάσεως).
- 77 Εν συνεχεία, η Επιτροπή θεώρησε ότι έπρεπε να μεταχειριστεί διαφορετικά τα εμπλεκόμενα μέρη προκειμένου να «ληφθεί υπόψη η πραγματική οικονομική ικανότητα των παραβατών να προκαλέσουν σημαντική ζημία στον ανταγωνισμό και [...] να καθοριστεί το ποσό του προστίμου σε επίπεδο που θα έχει επαρκές αποτρεπτικό αποτέλεσμα». Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή ανέφερε ότι θα ελάμβανε υπόψη το ειδικό βάρος κάθε επιχειρήσεως και συνεπώς την πραγματική επίπτωση της παράνομης συμπεριφοράς της στον ανταγωνισμό (αιτιολογικές σκέψεις 233 και 234 της Αποφάσεως).
- 78 Για να εκτιμήσει τα στοιχεία αυτά, η Επιτροπή επέλεξε να στηριχθεί στους κύκλους εργασιών που πραγματοποίησαν τα εμπλεκόμενα μέρη με την πώληση κιτρικού οξέος σε παγκόσμιο επίπεδο κατά το τελευταίο έτος της περιόδου διαπράξεως παραβάσεως, ήτοι το 1995. Η Επιτροπή θεώρησε ακόμα στο πλαίσιο αυτό ότι, δεδομένου ότι η αγορά του κιτρικού οξέος ήταν παγκόσμια, «αυτά τα αριθμητικά στοιχεία [...] παρέχουν τη σαφέστερη εικόνα της ικανότητας των επιχειρήσεων οι οποίες μετέχουν [στη σύμπραξη] να προκαλέσουν σημαντική ζημία σε άλλες επιχειρήσεις στην κοινή αγορά ή/και στον ΕΟΧ» (αιτιολογική σκέψη 236 της Αποφάσεως). Η Επιτροπή προσέθεσε ότι, κατ' αυτήν, η ορθότητα της μεθόδου αυτής στηριζόταν στο γεγονός ότι επρόκειτο για σύμπραξη παγκόσμιας διάστασης, η οποία είχε ως στόχο, μεταξύ άλλων, την κατανομή των αγορών σε παγκόσμιο επίπεδο. Θεώρησε, επιπλέον, ότι ο παγκόσμιος κύκλος εργασιών ενός μέρους της συμπράξεως αποτελούσε επίσης ένδειξη της συμβολής του στην αποτελεσματικότητα της συμπράξεως συνολικά ή, αντιθέτως, της αστάθειας που θα είχε προκαλέσει στη σύμπραξη η ενδεχόμενη μη συμμετοχή του σε αυτή (αιτιολογική σκέψη 236 της Αποφάσεως).

79 Στη βάση αυτή, η Επιτροπή αποφάσισε να καταλείψει τις επιχειρήσεις σε τρεις κατηγορίες: στην πρώτη κατηγορία κατέταξε την H & R, προβάλλοντας το γεγονός ότι, «με μερίδιο αγοράς 22 %, [η H & R] ήταν ο σημαντικότερος συντελεστής της αγοράς». Σε μια δεύτερη κατηγορία κατέταξε την ADM, την JBL και την HLR, αναφέροντας ότι οι δύο πρώτες κατείχαν «παρόμοια μερίδια αγοράς [εμπιστευτικό]» και ότι η τελευταία είχε μερίδιο αγοράς 9 %. Τέλος, σε μία τρίτη κατηγορία κατέταξε την Cerestar για τον λόγο ότι αυτή ήταν «ο μικρότερος συντελεστής της αγοράς», το δε μερίδιο αγοράς της το 1995 ήταν 2,5 %. Έτσι, η Επιτροπή καθόρισε ένα αρχικό ποσό 35 εκατομμυρίων ευρώ για την H & R, 21 εκατομμυρίων για την ADM, την JBL και την HLR και 3,5 εκατομμυρίων για την Cerestar (αιτιολογικές σκέψεις 237 έως 239 της Αποφάσεως).

80 Τέλος, για να εξασφαλιστεί ότι το πρόστιμο θα έχει επαρκές αποτρεπτικό αποτέλεσμα, η Επιτροπή προέβη σε προσαρμογή του αρχικού ποσού με βάση το μέγεθος και τους συνολικούς πόρους των εμπλεκόμενων μερών. Έτσι, η Επιτροπή εφάρμοσε έναν πολλαπλασιαστικό συντελεστή 2 (ήτοι προσαύξηση 100 %) στο αρχικό ποσό που καθορίστηκε για την ADM, το οποίο τώρα ανέρχεται στα 42 εκατομμύρια ευρώ, και έναν πολλαπλασιαστικό συντελεστή 2,5 (ήτοι προσαύξηση κατά 150 %) στο αρχικό ποσό που είχε καθοριστεί για την HLR, το οποίο έφτασε έτσι τα 87,5 εκατομμύρια ευρώ (αιτιολογικές σκέψεις 240 έως 246 της Αποφάσεως).

B — Επί της μη συνεκτιμήσεως του κύκλου εργασιών που προέκυψε από την πώληση του επίμαχου προϊόντος

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

81 Η ADM προσάπτει στην Επιτροπή ότι δεν έλαβε υπόψη ή έλαβε ανεπαρκώς υπόψη τον κύκλο εργασιών της που πραγματοποίησε χάρη στην πώληση του επίμαχου προϊόντος για τον υπολογισμό του βασικού ποσού του προστίμου.

- 82 Αφενός, η ADM ισχυρίζεται ότι από τη νομολογία του Πρωτοδικείου προκύπτει ότι ο κύκλος εργασιών που πραγματοποιείται χάρη στο επίμαχο προϊόν αποτελεί σημαντικό στοιχείο για τον υπολογισμό των προστίμων (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 14ης Ιουλίου 1994, T-77/92, Parker Pen κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. II-549, σκέψεις 92 έως 95, της 8ης Οκτωβρίου 1996, T-24/93 έως T-26/93 και T-28/93, Compagnie maritime belge transports κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. II-1201, σκέψη 233, της 21ης Οκτωβρίου 1997, T-229/94, Deutsche Bahn κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. II-1689, σκέψη 127, και της 14ης Μαΐου 1998, T-327/94, SCA Holding κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1373, σκέψη 176).
- 83 Η ADM φρονεί ότι η συνεκτίμηση του κύκλου εργασιών που πραγματοποιήθηκε χάρη στο επίμαχο προϊόν στον ΕΟΧ αποτελεί την προσήκουσα βάση για την αξιολόγηση των προσβολών του ανταγωνισμού στην αγορά του οικείου προϊόντος εντός της Κοινότητας, καθώς και της σχετικής σημασίας των συμμετεχόντων στη σύμπραξη σε σχέση με τα επίμαχα προϊόντα. Το συμπέρασμα αυτό επιρρωννύεται από τη νομολογία του Πρωτοδικείου (απόφαση Europa Carton κατά Επιτροπής, σκέψη 47 ανωτέρω, σκέψη 126, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, T-309/94, KNP BT κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1007, σκέψη 108, επικυρωθείσα κατ' αναίρεση με την απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-248/98 P, KNP BT κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-9641).
- 84 Επιπλέον, κατά την ADM, η δικαστική απόφαση LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψη 41 ανωτέρω, επιβεβαιώνει το ότι η δυσανάλογη συνεκτίμηση του συνολικού μεγέθους μιας επιχειρήσεως για τον καθορισμό του προστίμου είναι παράνομη.
- 85 Ομοίως, η ADM επικαλείται το γεγονός ότι, στη σχετική με τη λήψη αποφάσεων πρακτική της των τελευταίων ετών όσον αφορά υποθέσεις παρόμοιες με την υπό κρίση υπόθεση [απόφαση 94/601/ΕΚ της Επιτροπής, της 13ης Ιουλίου 1994, σχετικά με μια διαδικασία βάσει του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΚ (IV/C/33.833 — Χαρτόνι) (ΕΕ L 243, σ. 1), απόφαση 94/815/ΕΚ της Επιτροπής, της 30ής Νοεμβρίου 1994, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΚ (IV/33.126 και 33.322 — Τσιμέντο) (ΕΕ L 343, σ. 1), απόφαση 86/398/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 23ης Απριλίου 1986, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΟΚ (IV/31.149 — Πολυπροπυλένιο) (ΕΕ L 230, σ. 1), απόφαση 89/515/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 2ας Αυγούστου 1989, σχετικά με μια διαδικασία σύμφωνα με το

άρθρο 85 της Συνθήκης ΕΟΚ (IV/31.553 — Δομικά πλέγματα) (ΕΕ L 260, σ. 1), και απόφαση 94/215/ΕΚΑΧ της Επιτροπής, της 16ης Φεβρουαρίου 1994, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 65 της Συνθήκης ΕΚΑΧ όσον αφορά συμφωνίες και εναρμονισμένες πρακτικές που εφήρμοσαν ευρωπαίοι παραγωγοί δοκών χάλυβα (ΕΕ L 116, σ. 1)], η Επιτροπή στηρίχθηκε και η ίδια στο μέγεθος των πραγματοποιηθεισών πωλήσεων του επίμαχου προϊόντος στην κοινοτική αγορά, όπως το αναγνώρισε εξάλλου και με την Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 253). Η ADM τονίζει όμως ότι η Επιτροπή, στηριζόμενη, στις αποφάσεις αυτές, στο εν λόγω κριτήριο υπολογισμού, καθόρισε πρόστιμα των οποίων το ύψος κυμαινόταν μεταξύ του 2,5 και του 9% του κύκλου εργασιών που είχαν πραγματοποιήσει τα εμπλεκόμενα μέρη χάρη στο οικείο προϊόν. Η ADM τονίζει ότι, αν η Επιτροπή είχε ακολουθήσει επίσης το κριτήριο αυτό υπολογισμού στη συγκεκριμένη περίπτωση, θα της είχε επιβάλει πρόστιμο του οποίου το ύψος θα ανερχόταν μεταξύ του 1,15 και των 4,14 εκατομμυρίων ευρώ. Αντιθέτως, η Επιτροπή, παραλείποντας να χρησιμοποιήσει αυτό το κριτήριο υπολογισμού, της επέβαλε εν προκειμένω πρόστιμα των οποίων το ύψος είναι μεταξύ 10 και 34 φορές μεγαλύτερο από εκείνο των προστίμων που θα της είχε επιβάλει στη βάση αυτή.

⁸⁶ Η ADM φρονεί ότι κακώς επίσης η Επιτροπή τονίζει ότι έλαβε υπόψη τον κύκλο εργασιών των εμπλεκόμενων μερών, κατατάσσοντάς τα σε τρεις κατηγορίες που αντιστοιχούν στο μέγεθος των μεριδίων τους στην παγκόσμια αγορά του κιτρικού οξέος (αιτιολογική σκέψη 236). Κατά την ADM, η Επιτροπή όφειλε επίσης να λάβει υπόψη την περιορισμένη αξία των πωλήσεων κιτρικού οξέος εντός του ΕΟΧ το 1995.

⁸⁷ Συγκεκριμένα, πρώτον, η Επιτροπή, όπως και η ίδια το παραδέχθηκε, όφειλε να καθορίσει τη σοβαρότητα της παραβάσεως και, συνεπώς, το ύψος του προστίμου με βάση τα αποτελέσματα στον ΕΟΧ. Συναφώς, το επιχείρημα που προέβαλε η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 236 της Αποφάσεως, σύμφωνα με το οποίο έπρεπε να εφαρμοστεί στο πλαίσιο αυτό ο παγκόσμιος κύκλος εργασιών δεδομένου ότι η σύμπραξη είχε ως στόχο «να περιορίσει τον ανταγωνισμό στην αγορά του ΕΟΧ», είναι αβάσιμο. Η Απόφαση δεν ισχυρίζεται ότι τα μέρη είχαν συμφωνήσει να αποσύρουν δυνατότητες εφοδιασμού από την αγορά του ΕΟΧ. Η ADM τονίζει ότι η σύμπραξη είχε καθορίσει ποσοτώσεις σε παγκόσμια βάση (αιτιολογικές σκέψεις 97 έως 101 της Αποφάσεως) και ότι δεν υπήρχαν χωριστές ποσοτώσεις για την

Ευρώπη. Σε μια σύμπραξη που επηρεάζει τους καταναλωτές του ΕΟΧ, η ζημία που προκαλείται σε αυτούς είναι η ίδια ανεξάρτητα από το αν η σύμπραξη εκτείνεται ή όχι πέραν του ΕΟΧ. Συναφώς, δεν πρέπει να υπάρχει καμία διαφορά κατά την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως και κατά τον καθορισμό του επιβαλλομένου προστίμου.

⁸⁸ Δεύτερον, η σχετική με τη λήψη αποφάσεων πρακτική της Επιτροπής είναι ανακόλουθη. Συγκεκριμένα, στις υποθέσεις που αποκαλούνται «Χαλυβδοσωλήνες άνευ ραφής» [απόφαση 2003/382/ΕΚ της Επιτροπής, της 8ης Δεκεμβρίου 1999, σχετικά με μια διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 81 της Συνθήκης ΕΚ (υπόθεση IV/E-1/35.860-B — Χαλυβδοσωλήνες άνευ ραφής) (ΕΕ 2003 L 140, σ. 1)] και «Γλυκονικό νάτριο» (απόφαση της 2ας Οκτωβρίου 2001, σχετικά με μια διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ, COMP/E-1/36.756 — Γλυκονικό νάτριο), η Επιτροπή έλαβε υπόψη μόνο τις πωλήσεις που είχαν πραγματοποιηθεί εντός του ΕΟΧ.

⁸⁹ Τρίτον, τα अपαράδεκτα αποτελέσματα μιας συνεκτιμήσεως του παγκόσμιου κύκλου εργασιών φαίνονται πολύ καθαρά εν προκειμένω, καθόσον οι πωλήσεις της ADM στον Καναδά και στις Ηνωμένες Πολιτείες, που αποτελούν περίπου το 50 % των πωλήσεων της κιτρικού οξέος στην παγκόσμια αγορά, είχαν ήδη ληφθεί υπόψη από τις αρχές των χωρών αυτών κατά την επιβολή κυρώσεων στην ADM. Η Επιτροπή, λαμβάνοντας υπόψη τον παγκόσμιο κύκλο εργασιών, επέβαλε δυσανάλογο πρόστιμο σε σχέση με τις πωλήσεις της ADM για τις οποίες είχαν ήδη επιβληθεί σ' αυτήν κυρώσεις.

⁹⁰ Τέταρτον, η ADM φρονεί ότι, ακόμα και αν υποθεθεί ότι ο παγκόσμιος κύκλος εργασιών που πραγματοποιείται από την πώληση κιτρικού οξέος μπορεί να συνιστά κατάλληλο συντελεστή κατά τον καθορισμό του προστίμου, η Επιτροπή δεν τον έλαβε υπόψη προσηκόντως. Συγκεκριμένα, το ύψος του προστίμου που επιβλήθηκε στην ADM (πριν από την εφαρμογή της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας) ισούται προς το 66 % του παγκόσμιου κύκλου εργασιών που πραγματοποιήθηκε με την πώληση κιτρικού οξέος. Η κύρωση αυτή υπερβαίνει κατά πολύ οποιαδήποτε ζημία προκλήθηκε στους καταναλωτές ή στον ανταγωνισμό από τη συμμετοχή της ADM στην σύμπραξη, η οποία αντιστοιχούσε στην πραγματικότητα σε κλάσμα και

μόνο του κύκλου εργασιών που πραγματοποιήθηκε στην παγκόσμια αγορά. Ακριβέστερα, η Επιτροπή στηρίχθηκε αποκλειστικά στο σύνολο του κύκλου εργασιών και των πόρων της επιχειρήσεως. Η ADM φρονεί όμως ότι το γεγονός ότι η Επιτροπή στηρίχθηκε δυσανάλογα στον ολικό κύκλο εργασιών οδηγεί στην επιβολή παράνομου προστίμου.

- 91 Κατά συνέπεια, η ADM φρονεί ότι η Επιτροπή παραβίασε όχι μόνο τις αρχές που συνήγαγε η νομολογία αλλά και την αρχή της αναλογικότητας.
- 92 Αφετέρου, η ADM ισχυρίζεται ότι οι κατευθυντήριες γραμμές αναφέρουν ότι είναι «αναγκαίο να λαμβάνεται υπόψη η πραγματική οικονομική δυνατότητα του αυτουργού της παράβασης να προξενήσει σημαντική ζημία σε άλλους οικονομικούς παράγοντες, ιδίως στους καταναλωτές» και ότι προβλέπουν επιπλέον, στην περίπτωση των συμπράξεων, ενδεχόμενη στάθμιση στην οποία θα αντικατοπτρίζεται «ο πραγματικός αντίκτυπος [...] της παράνομης συμπεριφοράς [κάθε επιχειρήσεως] για τον ανταγωνισμό».
- 93 Κατά την ADM όμως, ο οικονομικός αντίκτυπος, είτε όσον αφορά τον ανταγωνισμό είτε όσον αφορά τους λοιπούς επιχειρηματίες, μπορεί να αξιολογηθεί μόνο σε σχέση με το ύψος των πωλήσεων του επίμαχου προϊόντος. Μόνον η συνεκτίμηση των πωλήσεων αυτών καθιστά δυνατή την εκτίμηση του μεγέθους της δυνητικής ζημίας για τους καταναλωτές ή τον ανταγωνισμό υπό μορφή αντίθετου προς τον ανταγωνισμό κέρδους ή σε σχέση με άλλα παράνομα οφέλη.
- 94 Κατά συνέπεια, η ADM φρονεί ότι η Επιτροπή, παραλείποντας να λάβει υπόψη τον κύκλο εργασιών που προκύπτει από την πώληση του επίμαχου προϊόντος, δεν εφάρμοσε ορθώς τις δικές της κατευθυντήριες γραμμές.

- 95 Τέλος, η ADM φρονεί ότι η Επιτροπή, παραλείποντας να εκθέσει ειδικώς τους λόγους στους οποίους στήριξε την απόφασή της να μη λάβει υπόψη τις πωλήσεις που η ADM είχε πραγματοποιήσει στην αγορά του επίμαχου προϊόντος εντός του ΕΟΧ, παρέβη την υποχρέωση αιτιολογήσεως την οποία υπείχε.
- 96 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη των προβληθέντων λόγων.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 97 Η ADM προβάλλει την παραβίαση, αφενός, της αρχής της αναλογικότητας και την παράβαση των κατευθυντηρίων γραμμών και, αφετέρου, την παράβαση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως.

α) Επί της παραβιάσεως της αρχής της αναλογικότητας

- 98 Όπως έχει αναγνωρισθεί κατά πάγια νομολογία, η σοβαρότητα των παραβάσεων πρέπει να αποδεικνύεται βάσει διαφόρων στοιχείων όπως είναι, μεταξύ άλλων, τα ιδιαίτερα περιστατικά της υποθέσεως και το πλαίσιο της, τούτο δε χωρίς να υφίσταται δεσμευτικός ή εξαντλητικός κατάλογος κριτηρίων που πρέπει υποχρεωτικά να λαμβάνονται υπόψη (διάταξη του Δικαστηρίου της 25ης Μαρτίου 1996, C-137/95 Ρ, SPO κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. I-1611, σκέψη 54, απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Ιουλίου 1997, C-219/95 Ρ, Ferriere Nord κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. I-4411, σκέψη 33, απόφαση του Πρωτοδικείου της 20ής Μαρτίου 2002, T-9/99, HFB κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-1487, σκέψη 443).

- 99 Ομοίως, κατά πάγια νομολογία, μεταξύ των στοιχείων εκτιμήσεως της σοβαρότητας της παραβάσεως μπορούν, κατά περίπτωση, να περιλαμβάνονται ο όγκος και η αξία των εμπορευμάτων που αποτελούν το αντικείμενο της παραβάσεως, καθώς και το μέγεθος και η οικονομική ισχύς της επιχειρήσεως, και, κατά συνέπεια, η επιρροή που αυτή μπορούσε να ασκήσει στη σχετική αγορά. Αφενός, εντεύθεν έπεται ότι είναι θεμιτό, για τον καθορισμό του ύψους του προστίμου, να λαμβάνεται υπόψη τόσο ο ολικός κύκλος εργασιών της επιχειρήσεως, που αποτελεί ένδειξη, έστω και κατά προσέγγιση και ατελή, του μεγέθους και της οικονομικής ισχύος της, όσο και το μερίδιο αγοράς των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων στη σχετική αγορά που μπορεί να παράσχει μια ένδειξη του μεγέθους της παραβάσεως. Αφετέρου, από τα ανωτέρω προκύπτει ότι δεν πρέπει να προσδίδεται ούτε στο ένα ούτε στο άλλο από τα μεγέθη αυτά δυσανάλογη σημασία σε σχέση προς τα άλλα στοιχεία εκτιμήσεως, οπότε ο καθορισμός του προσήκοντος προστίμου δεν μπορεί να είναι αποτέλεσμα απλού υπολογισμού στηριζομένου στον ολικό κύκλο εργασιών (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση *Musique diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 47 ανωτέρω, σκέψεις 120 και 121· αποφάσεις *Parker Pen* κατά Επιτροπής, σκέψη 82 ανωτέρω, σκέψη 94· *SCA Holding* κατά Επιτροπής, σκέψη 82 ανωτέρω, σκέψη 176· *Archer Daniels Midland and Archer Daniels Midland Ingredients* κατά Επιτροπής, σκέψη 41 ανωτέρω, σκέψη 188, και *HFB* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 98 ανωτέρω, σκέψη 444).
- 100 Εντεύθεν απορρέει ότι, ναι μεν δεν μπορεί να μη γίνει δεκτό ότι, όπως τονίζει η ADM, ο κύκλος εργασιών του επίμαχου προϊόντος μπορεί να συνιστά προσήκουσα βάση για την εκτίμηση των προσβολών του ανταγωνισμού στην αγορά του επίμαχου προϊόντος εντός της Κοινότητας, καθώς και της σχετικής σημασίας των μετεχόντων στη σύμπραξη σε σχέση με τα επίμαχα προϊόντα, πλην όμως το στοιχείο αυτό δεν αποτελεί το μοναδικό κριτήριο βάσει του οποίου η Επιτροπή πρέπει να εκτιμήσει τη σοβαρότητα της παραβάσεως.
- 101 Κατά συνέπεια, αντίθετα προς ό,τι υποστηρίζει η ADM, θα προσδιδόταν δυσανάλογη σημασία στο στοιχείο αυτό αν περιοριζόταν, όπως φαίνεται να προτείνει, η εκτίμηση στη συσχέτιση μεταξύ του επιβληθέντος προστίμου και του κύκλου εργασιών του επίμαχου προϊόντος για να εκτιμηθεί ο δυσανάλογος χαρακτήρας του. Ο δυσανάλογος χαρακτήρας του ύψους αυτού του προστίμου πρέπει να εκτιμηθεί σε σχέση με το σύνολο των στοιχείων τα οποία η Επιτροπή πρέπει να λάβει υπόψη για την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως, ήτοι την ίδια τη φύση της παραβάσεως, τον πραγματικό αντίκτυπό της στη σχετική αγορά και την έκταση της γεωγραφικής αγοράς.

- 102 Το βάσιμο της Αποφάσεως σε σχέση με ορισμένα από τα κριτήρια αυτά θα εξεταστεί βάσει των τεσσάρων επιχειρημάτων της ADM που αποσκοπούν κατ' ουσίαν να αποδείξουν ότι η Επιτροπή όφειλε, εν προκειμένω, να εφαρμόσει στο πλαίσιο αυτό τον κύκλο εργασιών των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων στο επίπεδο του EOX και όχι σε παγκόσμιο επίπεδο.
- 103 Με το πρώτο της επιχειρήματα, η ADM επικρίνει κατ' ουσίαν το γεγονός ότι, στην αιτιολογική σκέψη 236 της Αποφάσεως, η Επιτροπή θεώρησε ότι έπρεπε να λάβει υπόψη τον παγκόσμιο κύκλο εργασιών για να κατατάξει τα εμπλεκόμενα μέρη σε τρεις κατηγορίες, δεδομένου ότι η σύμπραξη αποσκοπούσε στο «να περιορίσει τον ανταγωνισμό στην αγορά του EOX». Κατά την ADM όμως, η Απόφαση δεν ισχυρίστηκε ότι τα μέρη συμφώνησαν να αποσύρουν δυνατότητες εφοδιασμού από την αγορά του EOX.
- 104 Το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η ADM παραθέτει το τμήμα αυτό της Αποφάσεως εκτός των συμφραζόμενων του. Από τη συνολική ανάγνωση της αιτιολογικής σκέψης 236 της Αποφάσεως προκύπτει σαφώς ότι, κατά τη γνώμη της Επιτροπής, στο πλαίσιο μιας παγκόσμιας συμπράξεως όπως η προκειμένη, μόνον ο παγκόσμιος κύκλος εργασιών παρέχει τη δυνατότητα να εκτιμηθεί η πραγματική ικανότητα των εμπλεκόμενων μερών να προκαλέσουν ζημία στη σχετική αγορά. Κατά συνέπεια, το πρώτο αυτό επιχειρήματα δεν είναι βάσιμο.
- 105 Με το δεύτερο επιχειρήματά της, η ADM επιχειρεί να αποδείξει ότι η Επιτροπή, στην πρόσφατη διοικητική πρακτική της, χρησιμοποίησε και η ίδια τους κύκλους εργασιών που πραγματοποιήθηκαν εντός του EOX.
- 106 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ωστόσο ότι οι δύο αποφάσεις που η ADM επικαλείται προς στήριξη του εν λόγω επιχειρήματος δεν ασκούν επιρροή εν προκειμένω. Συγκεκριμένα, στην υπόθεση που αποκαλείται «Χαλυβδοσωλήνες άνευ ραφής» (βλ. σκέψη 88 ανωτέρω), η Επιτροπή δεν προέβη στην κατάταξη των εμπλεκόμενων μερών (βλ. αιτιολογικές σκέψεις 159 έως 162 της αποφάσεως στην εν λόγω υπόθεση). Όσον αφορά την υπόθεση που αποκαλείται «Γλυκονικό νάτριο» (βλ. σκέψη 88 ανωτέρω), όπως και στην υπό κρίση υπόθεση, η Επιτροπή χρησιμοποίησε τον παγκόσμιο κύκλο εργασιών για να κατατάξει τις επιχειρήσεις. Η επιχειρηματολογία της ADM δεν στηρίζεται συνεπώς σε πραγματικά περιστατικά.

- 107 Με το τρίτο επιχείρημά της, η ADM προβάλλει κατ' ουσίαν το γεγονός ότι οι πωλήσεις της κιτρικού οξέος στον Καναδά και στις Ηνωμένες Πολιτείες, που αντιστοιχούν στο 50 % περίπου των πωλήσεων της κιτρικού οξέος στην παγκόσμια αγορά, έχουν ήδη ληφθεί υπόψη από τις αρχές των χωρών αυτών κατά την επιβολή κυρώσεων στην ADM. Στον βαθμό που, με την επιχειρηματολογία αυτή, η ADM επαναλαμβάνει, κατ' ουσίαν, τον ισχυρισμό που αντλείται από την παραβίαση της αρχής της απαγορεύσεως της σωρεύσεως των κυρώσεων, η επιχειρηματολογία αυτή έχει ήδη απορριφθεί ως αβάσιμη από το Πρωτοδικείο (βλ. σκέψεις 61 έως 73 ανωτέρω). Στον βαθμό που, με την επιχειρηματολογία αυτή, η ADM θεωρεί ότι η Επιτροπή δεν επιτρέπεται να καθορίσει το πρόστιμο με βάση συμπεριφορές σε αγορές εκτός του κοινοτικού χώρου, η επιχειρηματολογία αυτή δεν στηρίζεται σε πραγματικά περιστατικά. Η Επιτροπή, συγκεκριμένα, δεν χρησιμοποίησε τον παγκόσμιο κύκλο εργασιών ως βάση υπολογισμού του προστίμου, αλλά μόνον ως μέσο καθορισμού της πραγματικής οικονομικής ικανότητας κάθε επιχειρήσεως να προκαλέσει ζημία στον ανταγωνισμό και προς καθορισμό του προστίμου σε ύψος που να εγγυάται επαρκές αποτρεπτικό αποτέλεσμα για κάθε επιχείρηση, πράγμα που είναι δικαιολογημένο, δεδομένου του παγκόσμιου χαρακτήρα της συμπράξεως.
- 108 Με το τέταρτο επιχείρημά της, η ADM επιχειρεί, κατ' ουσίαν, να αποδείξει ότι η συνεκτίμηση του κύκλου εργασιών που πραγματοποιήθηκε χάρη στην πώληση κιτρικού οξέος σε παγκόσμιο επίπεδο καταλήγει σε δυσανάλογο πρόστιμο σε σχέση με τη βλάβη που προκλήθηκε στους καταναλωτές και στον ανταγωνισμό.
- 109 Πρέπει όμως να υπομνησθεί ότι, εν προκειμένω, πρόκειται για μία σύμπραξη η οποία συγκεντρώνει επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε παγκόσμιο επίπεδο και οι οποίες κατέχουν το 60% των μεριδίων αγοράς του σχετικού προϊόντος σε παγκόσμιο επίπεδο και, ειδικότερα, η οποία αφορά, πέραν του καθορισμού των τιμών, ιδίως τον καταμερισμό της αγοράς με την κατανομή ποσοστώσεων πωλήσεων. Σε μια τέτοια περίπτωση, στο πλαίσιο της διαφορετικής μεταχείρισης των εμπλεκόμενων μερών, η Επιτροπή μπορεί βασίμως, όπως έπραξε εν προκειμένω, να στηριχθεί στους κύκλους εργασιών που πραγματοποίησαν τα επιμέρους μέλη της συμπράξεως σε παγκόσμιο επίπεδο, εν προκειμένω λόγω της πωλήσεως κιτρικού οξέος. Συγκεκριμένα, ο σκοπός της διαφορετικής αυτής μεταχείρισης είναι να εκτιμηθεί η πραγματική οικονομική ικανότητα των παραβατών να προκαλέσουν βλάβη στον ανταγωνισμό με την παραβατική συμπεριφορά τους και, συνεπώς, να ληφθεί υπόψη το ειδικό τους βάρος στο πλαίσιο της συμπράξεως. Η Επιτροπή δεν υπερέβη συνεπώς το ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως που της αναγνωρίζεται στον τομέα αυτό, θεωρώντας ότι το αντίστοιχο μερίδιο στην παγκόσμια αγορά των μελών της συμπράξεως αποτελούσε κατάλληλη ενδεικτική αξία.

110 Επομένως, οι λόγοι που αντλούνται από την παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας πρέπει να απορριφθούν.

β) Επί της παραβάσεως των κατευθυντηρίων γραμμών

111 Όσον αφορά την παράβαση των κατευθυντηρίων γραμμών, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι αυτές δεν προβλέπουν ότι το ύψος των προστίμων υπολογίζεται με βάση τον ολικό κύκλο εργασιών ή τον κύκλο εργασιών που πραγματοποίησαν οι επιχειρήσεις στη σχετική αγορά. Ωστόσο, ομοίως δεν απαγορεύουν τη συνεκτίμηση αυτών των κύκλων εργασιών για τον καθορισμό του ύψους του προστίμου προκειμένου να τηρηθούν οι γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου και όταν το απαιτούν οι περιστάσεις (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψη 41 ανωτέρω, σκέψεις 283, η οποία επιβεβαιώθηκε κατόπιν ασκήσεως ανατρέσεως με την απόφαση Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 41 ανωτέρω, σκέψη 258, και Archer Daniels Midland και Archer Daniels Midland Ingredients κατά Επιτροπής, σκέψη 41 ανωτέρω, σκέψη 187).

112 Κατά συνέπεια, οι κατευθυντήριες γραμμές δεν προβλέπουν ότι οι κύκλοι εργασιών των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων —είτε πρόκειται για τον ολικό κύκλο εργασιών είτε για τον κύκλο εργασιών που προκύπτει από την πώληση του επίμαχου προϊόντος— συνιστούν το σημείο αφετηρίας του υπολογισμού των προστίμων και, ακόμη λιγότερο, ότι συνιστούν τα μοναδικά προσήκοντα κριτήρια για τον καθορισμό της σοβαρότητας της παραβάσεως.

113 Αντιθέτως, η Επιτροπή μπορεί να λάβει υπόψη τον ως άνω κύκλο εργασιών ως ένα κατάλληλο στοιχείο μεταξύ άλλων. Τούτο ισχύει ιδίως όταν, σύμφωνα με τα εδάφια τρία έως έξι του σημείου 1 Α των κατευθυντηρίων γραμμών, η Επιτροπή προσαρμόζει το ποσό για να διασφαλίσει ένα επαρκώς αποτρεπτικό ύψος των προστίμων. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη την πραγματική ικανότητα των παραβατών να προκαλέσουν σημαντική ζημία στους λοιπούς επιχειρηματίες και την ανάγκη διασφαλίσεως του ότι το πρόστιμο θα έχει επαρκώς

αποτρεπτικό χαρακτήρα (σημείο 1 Α, τέταρτο εδάφιο) και προβαίνει σε στάθμιση των ποσών που καθορίστηκαν με βάση το ειδικό βάρος, και συνεπώς τον πραγματικό αντίκτυπο, της παραβατικής συμπεριφοράς κάθε επιχειρήσεως στον ανταγωνισμό, ιδίως όταν υφίστανται σημαντικές διαφορές ως προς το μέγεθος μεταξύ των επιχειρήσεων που διαπράττουν το ίδιο είδος παραβάσεως (σημείο 1 Α, έκτο εδάφιο).

- 114 Εν προκειμένω, η Επιτροπή υποστήριξε με τα υπομνήματά της ότι στηρίχθηκε στον κύκλο εργασιών που πραγματοποιήθηκε στην αγορά του επίμαχου προϊόντος για να εκτιμήσει τη σχετική σημασία εκάστης των επιχειρήσεων. Όπως όμως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 236 της Αποφάσεως, η Επιτροπή έλαβε όντως υπόψη τον παγκόσμιο κύκλο εργασιών που πραγματοποιήθηκε για το οικείο προϊόν προκειμένου να λάβει υπόψη τη σχετική σημασία των επιχειρήσεων στη σχετική αγορά. Συγκεκριμένα, όπως διαπιστώθηκε στις σκέψεις 77 και 78 ανωτέρω, η Επιτροπή θεώρησε ότι, για να εφαρμόσει διαφορετική μεταχείριση προκειμένου να ληφθεί υπόψη η πραγματική οικονομική ικανότητα των παραβατών να προκαλέσουν σημαντική βλάβη στον ανταγωνισμό και να καθοριστεί το πρόστιμο σε ύψος που θα διασφαλίζει επαρκώς αποτρεπτικό αποτέλεσμα, επέλεξε να στηριχθεί στους κύκλους εργασιών που πραγματοποίησαν τα εμπλεκόμενα μέρη με την πώληση κιτρικού οξέος σε παγκόσμιο επίπεδο κατά το τελευταίο έτος της παραβατικής περιόδου, ήτοι το 1995.
- 115 Εν προκειμένω, πρόκειται για μια παγκόσμια σύμπραξη που συγκεντρώνει επιχειρήσεις οι οποίες κατέχουν πολύ μεγάλο μερίδιο της αγοράς του σχετικού προϊόντος σε παγκόσμιο επίπεδο. Επιπλέον, η σύμπραξη αφορά τον καθορισμό των τιμών και τον καταμερισμό της αγοράς με την κατανομή ποσοτώσεων πωλήσεων. Σε μια τέτοια περίπτωση, στο πλαίσιο της διαφορετικής μεταχείρισεως μεταξύ των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων, η Επιτροπή μπορεί βεβαίως να στηριχθεί στους κύκλους εργασιών που πραγματοποίησαν τα μέλη της συμπράξεως αυτής με την πώληση κιτρικού οξέος σε παγκόσμιο επίπεδο. Συγκεκριμένα, δεδομένου ότι ο σκοπός της διαφορετικής αυτής μεταχείρισεως είναι να αξιολογηθεί η πραγματική οικονομική ικανότητα των παραβατών να προκαλέσουν ζημία στον ανταγωνισμό με την παραβατική συμπεριφορά και, συνεπώς, να ληφθεί υπόψη το ειδικό βάρος τους στο πλαίσιο της συμπράξεως, η Επιτροπή δεν υπερέβη το ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως της θεωρώντας ότι το μερίδιο στην παγκόσμια αγορά των αντιστοίχων μελών της συμπράξεως αποτελούσε κατάλληλη ενδεικτική αξία.
- 116 Κατά συνέπεια, ο λόγος που αντλείται από την παράβαση των κατευθυντηρίων γραμμών πρέπει να απορριφθεί.

γ) Επί της παραβάσεως της υποχρέωσης αιτιολογήσεως

- 117 Κατά πάγια νομολογία, από την επιβαλλόμενη από το άρθρο 253 ΕΚ αιτιολογία πρέπει να προκύπτει, κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο, η συλλογιστική της κοινοτικής αρχής, που εκδίδει την προσβαλλόμενη πράξη, κατά τρόπο που να καθιστά δυνατό στους ενδιαφερομένους να γνωρίζουν τους λόγους που δικαιολογούν τη λήψη του μέτρου και στο αρμόδιο δικαιοδοτικό όργανο να ασκεί τον έλεγχό του. Η υποχρέωση αιτιολογήσεως πρέπει να εκτιμάται αναλόγως των περιστάσεων της συγκεκριμένης περιπτώσεως, ιδίως του περιεχομένου της πράξεως, της φύσεως των προβαλλομένων λόγων και του συμφέροντος που έχουν ενδεχομένως για την παροχή διευκρινίσεων οι αποδέκτες ή άλλα πρόσωπα τα οποία η πράξη αυτή αφορά άμεσα και ατομικά. Η αιτιολογία δεν απαιτείται να διασαφηνίζει όλα τα ουσιώδη πραγματικά και νομικά στοιχεία, καθόσον το ζήτημα αν η αιτιολογία μιας πράξεως ικανοποιεί τις απαιτήσεις του άρθρου 253 ΕΚ πρέπει να εκτιμάται όχι μόνο βάσει της διατυπώσεώς της, αλλά και του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται, καθώς και του συνόλου των κανόνων δικαίου που διέπουν το σχετικό θέμα (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 2ας Απριλίου 1998, Επιτροπή κατά Sytraval και Brink's Γαλλία, C-367/95 Ρ, Συλλογή 1998, σ. I-1719, σκέψη 63, και της 30ής Σεπτεμβρίου 2003, C-301/96, Γερμανία κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. I-9919, σκέψη 87).
- 118 Όσον αφορά απόφαση επιβάλλουσα πρόστιμα σε πλείονες επιχειρήσεις για παράβαση των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού, το περιεχόμενο της υποχρέωσης αιτιολογήσεως πρέπει ιδίως να καθορίζεται με δεδομένο το γεγονός ότι η σοβαρότητα των παραβάσεων πρέπει να αποδεικνύεται βάσει μεγάλου αριθμού στοιχείων όπως είναι, μεταξύ άλλων, οι ιδιαίτερες περιστάσεις της υποθέσεως και το πλαίσιο της, τούτο δε χωρίς να υπάρχει δεσμευτικός ή εξαντλητικός κατάλογος κριτηρίων που πρέπει υποχρεωτικά να λαμβάνονται υπόψη (διάταξη SPO κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 98 ανωτέρω, σκέψη 54).
- 119 Εν προκειμένω, η Επιτροπή υπολόγισε το ύψος του προστίμου που πρέπει να επιβληθεί σε μια επιχείρηση βάσει του κύκλου εργασιών της που αφορά το επίμαχο προϊόν, χωρίς να λάβει υπόψη τον κύκλο εργασιών που αφορά το επίμαχο προϊόν εντός του ΕΟΧ, αλλά σε παγκόσμιο επίπεδο (βλ. σκέψη 114 ανωτέρω). Αντίθετα προς τους ισχυρισμούς της ADM, η Επιτροπή δεν ήταν υποχρεωμένη να λάβει υπόψη τον κύκλο εργασιών που αφορά το επίμαχο προϊόν εντός του ΕΟΧ (βλ.

σκέψη 111 ανωτέρω). Κατά συνέπεια, δεν μπορεί να της προσάπτεται ότι δεν ανέφερε τους λόγους για τους οποίους δεν χρησιμοποίησε τον παράγοντα αυτό για τον υπολογισμό του ύψους του επιβλητέου προστίμου.

- 120 Κατά συνέπεια, ο λόγος που αντλείται από την παράβαση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως πρέπει επίσης να απορριφθεί.

Γ — Επί της εφαρμογής ενός πολλαπλασιαστικού συντελεστή στο αρχικό ποσόν

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

- 121 Η ADM θεωρεί ότι η εφαρμογή ενός πολλαπλασιαστικού συντελεστή 2 στο αρχικό ποσόν (αιτιολογική σκέψη 246 της Αποφάσεως) αποτελεί προδήλως δυσανάλογο μέτρο, το οποίο εξάλλου στηρίζεται σε εσφαλμένη συλλογιστική και παραβιάζει την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως.
- 122 Πρώτον, η ADM υπενθυμίζει ότι, στο πλαίσιο των διαδικασιών που κινήθηκαν στις Ηνωμένες Πολιτείες και στον Καναδά για παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού, έχει ήδη καταβάλει πρόστιμα [30 εκατομμύρια δολάρια Ηνωμένων Πολιτειών (USD) στις Ηνωμένες Πολιτείες και 2 εκατομμύρια δολάρια Καναδά (CAD) στον Καναδά], έχει αποζημιώσει τους καταναλωτές (83 εκατομμύρια USD), έχει καταβάλει 34 περίπου εκατομμύρια USD για την περάτωση της δίκης που κίνησαν κατ' αυτής οι μέτοχοι, ήδη ένα από τα μέλη του προσωπικού της έχει καταδικαστεί σε ποινή φυλακίσεως στις Ηνωμένες Πολιτείες, και έχει υιοθετήσει, σε παγκόσμια κλίμακα, πολιτική συμφωνίας προς τους κανόνες του ανταγωνισμού. Όλες αυτές οι κυρώσεις και τα μέτρα καθιστούν άσκοπη και δυσανάλογη την επιβολή νέας κυρώσεως αποτρεπτικού χαρακτήρα εκ μέρους της Επιτροπής.

- 123 Δεύτερον, η ADM ισχυρίζεται ότι, λαμβανομένου υπόψη του ότι οι επιχειρήσεις αποτελούν ορθολογικούς οικονομικούς φορείς, προκειμένου το πρόστιμο να έχει πράγματι αποτρεπτικό χαρακτήρα, είναι απλώς αναγκαίο να καθοριστεί σε ύψος τέτοιο ώστε το αναμενόμενο ποσόν του να υπερβαίνει το όφελος που αντλήθηκε από την παράβαση. Φρονεί ότι, αν οι επιχειρήσεις συνειδητοποιήσουν ότι η ζημία που συνδέεται με την κύρωση ακυρώνει το όφελος της συμπράξεως, το πρόστιμο θα έχει ήδη αποτρεπτικό αποτέλεσμα. Η προσέγγιση αυτή έχει επιβεβαιωθεί από το Δικαστήριο με την απόφαση *Musique diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 47 ανωτέρω (σκέψη 108). Αντιστοιχεί επίσης στις κατευθυντήριες γραμμές οι οποίες επιβάλλουν (στο σημείο I A, τέταρτο εδάφιο) να αξιολογείται το αποτρεπτικό αποτέλεσμα σε σχέση με την ικανότητα των μετεχόντων στη σύμπραξη να προκαλέσουν ζημία στους καταναλωτές και, κατά συνέπεια, απαιτεί να λαμβάνεται υπόψη κάθε όφελος που αντλήθηκε από παράνομη σύμπραξη κατά τον καθορισμό του προσήκοντος αποτρεπτικού αποτελέσματος. Τέλος, η προσέγγιση αυτή αποτελεί κοινή έννοια και σε άλλες κοινοτικές ρυθμίσεις.
- 124 Η ADM δεν αμφισβητεί ότι ο ολικός κύκλος εργασιών μπορεί να ληφθεί υπόψη για τον υπολογισμό του προστίμου. Ωστόσο, το γεγονός ότι προσδόθηκε στον κύκλο αυτόν υπέρμετρη σημασία καταλήγει σε δυσανάλογο πρόστιμο. Η Επιτροπή περιορίζεται συναφώς να υπερασπισθεί την εφαρμοσθείσα προσαύξηση μέσω μιας συγκρίσεως, αναφερόμενη στον κύκλο εργασιών της ADM. Καμία όμως ορθολογική εξήγηση δεν θα μπορούσε να δικαιολογήσει το γεγονός ότι ο υπολογισμός της προσαύξεως με αποτρεπτικό αποτέλεσμα επικεντρώθηκε στον ολικό κύκλο εργασιών της. Η προσέγγιση που επέλεξε η Επιτροπή ουδόλως εξηγεί γιατί έπρεπε να εκμηδενιστούν τα κέρδη που πραγματοποίησε η ADM χάρη στην πώληση προϊόντων που δεν έχουν καμία σχέση με την επίμαχη παράβαση με σκοπό να αποτραπούν τα εμπλεκόμενα μέρη να συνεχίσουν τις δραστηριότητές τους στο πλαίσιο συμπράξεως αφορώσας το κιτρικό οξύ.
- 125 Τρίτον, η ADM επαναλαμβάνει τον ισχυρισμό ότι μια αποτελεσματική αποτρεπτική κύρωση θα έπρεπε να εκμηδενίζει το κέρδος που αναμένεται από τη σύμπραξη (βλ. σκέψη 123 ανωτέρω). Ωστόσο, η ADM υποστηρίζει ότι, εν προκειμένω, η επιχείρηση που πραγματοποίησε τις μεγαλύτερες ετήσιες πωλήσεις εντός του ΕΟΧ (77 εκατομμύρια ευρώ) και προσπορίστηκε το υψηλότερο κέρδος χάρη στη σύμπραξη ήταν η JBL. Η ADM τονίζει όμως ότι δεν επιβλήθηκε στην JBL αποτρεπτική προσαύξηση σε αυτό το στάδιο υπολογισμού των προστίμων. Αντιθέτως, με ετήσιες πωλήσεις εντός του ΕΟΧ αντιπροσωπεύουσες 46 εκατομμύρια ευρώ, το βασικό ποσό του προστίμου που της επιβλήθηκε διπλασιάστηκε με την προσαύξηση των 21 εκατομμυρίων ευρώ που εφαρμόστηκε στο πλαίσιο του σκοπού της αποτροπής. Η ADM συνάγει από τα ανωτέρω ότι η Επιτροπή παραβίασε την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως.

- 126 Τέταρτον, η ADM φρονεί ότι η Επιτροπή δεν μπορεί βασίμως να υποστηρίξει με το υπόμνημα αντικρούσεως ότι, πέραν της συμπράξεως στην αγορά του κιτρικού οξέος, η ADM είχε μετάσχει ταυτοχρόνως σε δύο άλλες συμπράξεις. Συγκεκριμένα, το στοιχείο αυτό δεν περιέχεται στην Απόφαση. Περαιτέρω, σε εκάστη των αποφάσεων που αφορούν τις συμπράξεις αυτές, η Επιτροπή εφάρμοσε πολλαπλασιαστικό συντελεστή για να διασφαλίσει αποτρεπτικό αποτέλεσμα στο πρόστιμο.
- 127 Πέμπτον, η ADM φρονεί ότι η Απόφαση είναι ανεπαρκώς αιτιολογημένη στο σημείο αυτό. Η ADM υποστηρίζει συγκεκριμένα ότι η Επιτροπή παρέλειψε να διευκρινίσει τη βάση στην οποία μια προσαύξηση τέτοιου μεγέθους μπορούσε να θεωρηθεί αναγκαία για να έχει αποτρεπτικό αποτέλεσμα. Η Επιτροπή απλώς ανέφερε ότι στις εταιρείες μεγαλύτερου μεγέθους έπρεπε να επιβληθούν υψηλότερα πρόστιμα, αλλά δεν ανέφερε τους λόγους για τους οποίους ο διπλασιασμός του προστίμου θεωρήθηκε, εν προκειμένω, κατάλληλος για την ADM, ούτε αν είχαν ληφθεί υπόψη παράγοντες όπως κυρώσεις ήδη επιβληθείσες και παράγουσες αποτρεπτικό αποτέλεσμα όσον αφορά την επιδίωξη αντλήσεως κερδών από τη σύμπραξη. Κατά την ADM όμως, η Επιτροπή όφειλε, εν προκειμένω, να εκθέσει σαφώς τους λόγους που δικαιολογούν τη λήψη του επίμαχου μέτρου. Συγκεκριμένα, η ADM υποστηρίζει ότι δεν υπάρχουν δημοσιευμένες υποθέσεις στις οποίες η Επιτροπή να έχει εφαρμόσει «επαρκώς αποτρεπτική» προσαύξηση ως πρόσθετο μέτρο στη διαδικασία υπολογισμού των προστίμων. Περαιτέρω, η προσαύξηση αυτή αντιπροσωπεύει σημαντικό τμήμα του προστίμου που τελικώς επιβλήθηκε στην ADM.
- 128 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη των προβαλλομένων λόγων.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

α) Επί της παραβίασεως της αρχής της αναλογικότητας

- 129 Στον βαθμό που η ADM ισχυρίζεται, κατ' ουσίαν, ότι, δεδομένου ότι οι επιχειρήσεις αποτελούν ορθολογικούς οικονομικούς φορείς και ότι, προκειμένου το πρόστιμο να

έχει πράγματι αποτρεπτικό χαρακτήρα, είναι απλώς αναγκαίο να καθοριστεί σε ύψος τέτοιο ώστε το αναμενόμενο ποσό του να υπερβαίνει το όφελος που αντλείται από την παράβαση, πρέπει να υπομνησθεί ότι η αποτροπή αποτελεί ένα από τα κύρια στοιχεία που πρέπει να οδηγούν την Επιτροπή στον καθορισμό του ύψους των προστίμων (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 15ης Ιουλίου 1970, 41/69, *Chemiefarma κατά Επιτροπής*, Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 397, σκέψη 173, και της 14ης Ιουλίου 1972, 49/69, *BASF κατά Επιτροπής*, Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 181, σκέψη 38).

- 130 Αν όμως το πρόστιμο έπρεπε να καθοριστεί σε ύψος που απλώς θα ακύρωνε το όφελος από τη σύμπραξη, δεν θα είχε αποτρεπτικό αποτέλεσμα. Μπορεί συγκεκριμένα να υποτεθεί ευλόγως ότι οι επιχειρήσεις λαμβάνουν ορθολογικά υπόψη, στο πλαίσιο των χρηματοοικονομικών υπολογισμών τους και της διαχείρισής τους, όχι μόνο το ύψος των προστίμων που διατρέχουν τον κίνδυνο να τους επιβληθούν σε περίπτωση παραβάσεως, αλλά και το μέγεθος του κινδύνου εντοπισμού της συμπράξεως. Επιπλέον, αν περιοριζόταν η λειτουργία του προστίμου στην απλή εκμηδένιση του αναμενόμενου κέρδους ή οφέλους, δεν θα λαμβανόταν επαρκώς υπόψη ο παραβατικός χαρακτήρας της επίμαχης συμπεριφοράς βάσει του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ. Συγκεκριμένα, περιορίζοντας το πρόστιμο σε απλή αντιστάθμιση της προκληθείσας ζημίας, δεν θα λαμβανόταν υπόψη, όχι μόνο το αποτρεπτικό αποτέλεσμα το οποίο μπορεί να αφορά μόνο μέλλουσες συμπεριφορές, αλλά ούτε ο κατασταλτικός χαρακτήρας ενός τέτοιου μέτρου σε σχέση με την πράγματι τελεσθείσα συγκεκριμένη παράβαση.
- 131 Ομοίως, στην περίπτωση μιας επιχείρησης η οποία, όπως η ADM, δραστηριοποιείται σε μεγάλο αριθμό αγορών και διαθέτει ιδιαίτερα σημαντική οικονομική ικανότητα, η συνεκτίμηση του κύκλου εργασιών που πραγματοποιείται στη σχετική αγορά μπορεί να μην αρκεί για να διασφαλιστεί το αποτρεπτικό αποτέλεσμα του προστίμου. Συγκεκριμένα, όσο περισσότερο μια επιχείρηση είναι μεγάλη και διαθέτει συνολικούς πόρους που της παρέχουν τη δυνατότητα να ενεργεί ανεξάρτητα στην αγορά, τόσο περισσότερο πρέπει να έχει συνείδηση της σημασίας του ρόλου της όσον αφορά την εύρυθμη λειτουργία του ανταγωνισμού στην αγορά. Κατά συνέπεια, τα πραγματικά περιστατικά που αφορούν την οικονομική ισχύ μιας επιχείρησης η οποία διέπραξε παράβαση πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την εξέταση της σοβαρότητας της παραβάσεως. Κατά συνέπεια, η συνεκτίμηση του ολικού κύκλου εργασιών της ADM για τον υπολογισμό του ύψους του προστίμου δεν καταλήγει εν προκειμένω σε δυσανάλογο πρόστιμο.

132 Κατά συνέπεια, ο λόγος που αντλείται από την παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας πρέπει να απορριφθεί.

β) Επί της παραβίασεως της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως

133 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, δυνάμει της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, η Επιτροπή δεν μπορεί να αντιμετωπίζει παρόμοιες καταστάσεις κατά τρόπο διαφορετικό ή διαφορετικές καταστάσεις καθ' όμοιο τρόπο, εκτός αν μια τέτοια αντιμετώπιση δικαιολογείται αντικειμενικά (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 13ης Δεκεμβρίου 1984, 106/83, *Sermide*, Συλλογή 1984, σ. 4209, σκέψη 28, και του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, T-311/94, *BPB de Eendracht* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1129, σκέψη 309).

134 Η ADM ισχυρίζεται κατ' ουσίαν ότι, μολονότι η JBL είχε μέγεθος πωλήσεων κιτρικού οξέος υψηλότερο (77 εκατομμύρια ευρώ) από αυτό που είχε αυτή πραγματοποιήσει (46 εκατομμύρια ευρώ), η Επιτροπή δεν επέβαλε στην JBL προσαύξηση του προστίμου όπως αυτή που επέβαλε στην ADM.

135 Συναφώς, πρέπει να τονισθεί ότι η εφαρμογή του πολλαπλασιαστικού συντελεστή έχει ως στόχο να διασφαλιστεί ότι το πρόστιμο έχει αποτρεπτικό αποτέλεσμα ακόμη και για τις επιχειρήσεις πολύ μεγάλου μεγέθους. Ο κύκλος εργασιών όμως που πραγματοποίησε το 2000 η JBL ανερχόταν μόλις στα 314 εκατομμύρια ευρώ, ενώ της ADM ανερχόταν στα 13 936 εκατομμύρια ευρώ. Περαιτέρω, πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη ότι οι πολύ μεγάλες επιχειρήσεις, όπως η ADM, έχουν αυξημένη ευθύνη για τη διατήρηση του ελεύθερου ανταγωνισμού στις αγορές στις οποίες δραστηριοποιούνται και διαθέτουν κατά γενικό κανόνα σημαντικότερες υποδομές στον τομέα της παροχής νομικοοικονομικών συμβουλών που τους παρέχουν τη δυνατότητα να εκτιμήσουν τον παραβατικό χαρακτήρα της συμπεριφοράς τους με βάση το κοινοτικό δίκαιο του ανταγωνισμού.

136 Κατά συνέπεια, ο λόγος που αντλείται από την παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως πρέπει επίσης να απορριφθεί.

γ) Επί της παραβάσεως της υποχρέωσης αιτιολογήσεως

137 Στον βαθμό που η ADM ισχυρίζεται κατ' ουσίαν ότι η Επιτροπή δεν ανέφερε τους λόγους για τους οποίους θεωρήθηκε προσηκών ο διπλασιασμός του προστίμου ούτε αν είχαν ληφθεί υπόψη παράγοντες όπως οι κυρώσεις που είχαν ήδη επιβληθεί και οι οποίες είχαν αποτρεπτικό αποτέλεσμα όσον αφορά την επιδίωξη της αντλήσεως κερδών από τη σύμπραξη, πρέπει να γίνει παραπομπή, κατ' αρχάς, στη νομολογία που παρατέθηκε στις σκέψεις 117 και 118 ανωτέρω. Εν συνεχεία, πρέπει να υπομνησθεί ότι η Επιτροπή αιτιολόγησε την εφαρμογή ενός πολλαπλασιαστικού συντελεστή, μεταξύ άλλων, στο πρόστιμο που υπολόγισε για την ADM, με την ανάγκη να διασφαλιστεί στο πρόστιμο επαρκές αποτρεπτικό αποτέλεσμα. Η Επιτροπή στηρίχθηκε συναφώς στους παγκοσμίους κύκλους εργασιών των εμπλεκόμενων μερών (αιτιολογικές σκέψεις 50 και 241 της Αποφάσεως). Τέλος, στην αιτιολογική σκέψη 246 της Αποφάσεως, ανέφερε ότι θεωρούσε ότι εφαρμογή του πολλαπλασιαστικού συντελεστή 2 ήταν προσηκούσα για να διασφαλιστεί ο αποτρεπτικός χαρακτήρας του προστίμου που έπρεπε να επιβληθεί στην ADM.

138 Όσον αφορά, ειδικότερα, το μέγεθος του πολλαπλασιαστικού συντελεστή που εφαρμόστηκε στην ADM, η Επιτροπή μπορούσε να αναφερθεί μόνο στο μέγεθος της επιχειρήσεως αυτής, όπως προέκυπτε κατά προσέγγιση από τον ολικό κύκλο εργασιών που αυτή είχε πραγματοποιήσει, και να τονίσει την ανάγκη διασφάλισης του αποτρεπτικού χαρακτήρα του προστίμου. Δεν όφειλε, βάσει της υποχρέωσης αιτιολογήσεως, να αναφέρει τα αριθμητικά στοιχεία του τρόπου υπολογισμού στον οποίο στηρίχθηκε η επιλογή αυτή (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-291/98 P, Sarrrió κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-9991, σκέψη 80).

139 Επομένως, η Επιτροπή αιτιολόγησε επαρκώς την Απόφαση επί του σημείου αυτού και ο λόγος που αντλείται από την παράβαση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως πρέπει επίσης να απορριφθεί.

Γ — Επί της υπάρξεως σφαλμάτων εκτιμήσεως σχετικά με τον πραγματικό αντίκτυπο της συμπράξεως στην αγορά

1. Εισαγωγή

140 Καταρχάς, πρέπει να υπομνησθεί ότι η σοβαρότητα των παραβάσεων πρέπει να αποδεικνύεται με βάση διάφορα στοιχεία όπως είναι, μεταξύ άλλων, οι ιδιαίτερες περιστάσεις της υποθέσεως και το πλαίσió της, τούτο δε χωρίς να υπάρχει δεσμευτικός ή εξαντλητικός κατάλογος κριτηρίων που πρέπει υποχρεωτικά να ληφθούν υπόψη (διάταξη SPO κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 98 ανωτέρω, σκέψη 54, αποφάσεις Ferriere Nord κατά Επιτροπής, σκέψη 98 ανωτέρω, σκέψη 33, και HFB κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 98 ανωτέρω, σκέψη 443). Στο πλαίσιο αυτό, ο πραγματικός αντίκτυπος της συμπράξεως στη σχετική αγορά μπορεί να ληφθεί υπόψη ως ένα από τα προσήκοντα κριτήρια.

141 Στις κατευθυντήριες γραμμές της (σημείο 1 Α, πρώτο εδάφιο), η Επιτροπή ανέφερε ότι, για να αξιολογηθεί η σοβαρότητα μιας παραβάσεως, λαμβάνονται υπόψη, πέραν του χαρακτήρα της ίδιας της παραβάσεως και της εκτάσεως της γεωγραφικής αγοράς αναφοράς, «ο πραγματικός αντίκτυπος [της παραβάσεως] επί της αγοράς εφόσον αυτός είναι δυνατόν να εκτιμηθεί».

142 Όσον αφορά τη συγκεκριμένη περίπτωση, από τις αιτιολογικές σκέψεις 210 έως 230 της Αποφάσεως προκύπτει ότι η Επιτροπή καθόρισε πράγματι το ύψος του προστίμου, που προσδιορίστηκε με βάση τη σοβαρότητα της παραβάσεως, λαμβάνοντας υπόψη τα τρία αυτά κριτήρια. Ειδικότερα, θεώρησε, στο πλαίσιο αυτό, ότι η σύμπραξη είχε «πραγματική επίπτωση» στην αγορά του κιτρικού οξέος (αιτιολογική σκέψη 230 της Αποφάσεως).

143 Κατά την ADM όμως, στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή υπέπεσε σε πλείονες πλάνες περί την εκτίμηση κατά τον υπολογισμό του πραγματικού αντίκτυπου της συμπράξεως στην αγορά του κιτρικού οξέος. Κατά την ADM, οι πλάνες αυτές επηρεάζουν τον υπολογισμό του ύψους των προστίμων.

2. Επί του ότι η Επιτροπή επέλεξε εσφαλμένη μέθοδο για να αποδείξει ότι η σύμπραξη είχε πραγματικό αντίκτυπο στην αγορά

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

144 Η ADM ισχυρίζεται, κατ' ουσίαν, ότι η Επιτροπή επέλεξε εσφαλμένη μέθοδο για να αποδείξει ότι η παράβαση είχε πραγματικό αντίκτυπο στην αγορά.

145 Η ADM προσάπτει στην Επιτροπή ότι δεν απέδειξε τον πραγματικό αντίκτυπό της συμπράξεως στην αγορά κιτρικού οξέος. Τονίζει ότι, στην αιτιολογική σκέψη 211 της Αποφάσεως, η Επιτροπή ανέφερε ότι η απόκλιση μεταξύ των τιμών που εφαρμόστηκαν πράγματι και των τιμών που θα είχαν εφαρμοστεί εάν δεν υπήρχε η σύμπραξη δεν μπορούσε να μετρηθεί με αξιόπιστο τρόπο. Σε μια τέτοια κατάσταση, αντί να παρουσιάσει, τουλάχιστον, μια θεωρία που θα μπορούσε να υποστηριχθεί από οικονομική άποψη για το τι θα είχε συμβεί αν η σύμπραξη δεν υπήρχε, η Επιτροπή περιορίστηκε στο να επικαλεστεί υποθέσεις για το ότι η εφαρμογή των συμφωνιών της συμπράξεως πρέπει να είχε επιπτώσεις στη σχετική αγορά.

146 Η ADM φρονεί ότι, παρά το γεγονός ότι, κατά τη διοικητική διαδικασία, η ADM υπέβαλε στην Επιτροπή μια έκθεση εμπειρογνομόνων της 30ής Ιουνίου 2000, η οποία αναφέρεται, ειδικότερα, στις αιτιολογικές σκέψεις 222 και 223 της Αποφάσεως και στην οποία η ADM έκανε αναφορά με την απάντησή της στην

ανακοίνωση αιτιάσεων και όπου αποδεικνυόταν ότι η σύμπραξη δεν είχε επίπτωση στη σχετική αγορά (στο εξής: έκθεση εμπειρογνομόνων), η Επιτροπή δεν προέβη σε προσήκουσα οικονομική ανάλυση των παρασχεθέντων στοιχείων. Η ADM τονίζει ότι η έκθεση των εμπειρογνομόνων ανέφερε τα ακόλουθα:

«Κατά συνέπεια, οι δεσμεύσεις που εμποδίζουν την παραγωγική ικανότητα και η πλεονάζουσα ζήτηση, ακολουθούμενες από προμήθειες όλο και πιο ανταγωνιστικές προερχόμενες από τις κινεζικές εισαγωγές κιτρικού οξέος, σε συνδυασμό με σημαντικές αυξήσεις παραγωγικής ικανότητας τις οποίες πραγματοποίησαν διάφοροι παραγωγοί, παρέχουν πειστική εξήγηση της συμπεριφοράς των τιμών από το 1991 έως το 1995 [...]. Το γεγονός ότι κατά την περίοδο της παραβάσεως οι τιμές δεν έφτασαν τα επίπεδα των μέσων της δεκαετίας του 1980, παρά την ύπαρξη πλεονάζουσας ζήτησεως, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι οι μετέχοντες στη σύμπραξη παραγωγοί δεν ήσαν σε θέση να ελέγξουν την παραγωγική ικανότητα ή την είσοδο νέων ανταγωνιστών στην αγορά, συνεπάγεται ότι πρέπει να απορριφθεί η υπόθεση ότι οι παραγωγοί ήλεγχαν αποτελεσματικά τις τιμές κιτρικού οξέος κατά την περίοδο αυτή.»

147 Η ADM παρατηρεί ότι, στην αιτιολογική σκέψη 226 της Αποφάσεως, η Επιτροπή δέχθηκε ότι οι εξηγήσεις της ανόδου των τιμών το 1991 και το 1992, που παρέσχε, μεταξύ άλλων, η ADM, «[μπορούσαν] να ισχύουν σε κάποιο βαθμό». Ωστόσο, η ADM επικρίνει την Επιτροπή ότι περιορίστηκε στο να αναφέρει ότι δεν μπορούσε να αποκλειστεί ότι η σύμπραξη είχε επίπτωση στην αγορά.

148 Πρώτον, κατά την ADM, από τα ανωτέρω έπεται ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι η σύμπραξη είχε πραγματικό αντίκτυπο στην αγορά δυνάμενο να υπολογιστεί, κατά την έννοια των κατευθυντηρίων γραμμών, αλλ' αντιθέτως αντέστρεψε παρανόμως το βάρος αποδείξεως.

149 Δεύτερον, η ADM φρονεί ότι από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, αναφέροντας ότι οι διακυμάνσεις των τιμών είναι κατ' ανάγκην συμβατές προς μια αποτελεσματική σύμπραξη. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή,

στηριζόμενη σε μια τέτοια αμιγώς αφηρημένη παραδοχή, δεν έλαβε υπόψη το πλαίσιο της βιομηχανίας ούτε τους παράγοντες που στηρίζουν το συμπέρασμα ότι, για τους λόγους που εκτέθηκαν λεπτομερώς στην έκθεση των εμπειρογνομώνων, οι τιμές δεν είχαν αυξηθεί πέραν των επιπέδων που είχε καθορίσει η σύμπραξη.

150 Τρίτον, η ADM φρονεί ότι η Επιτροπή πλανήθηκε διατυπώνοντας τη γνώμη ότι οι αυξήσεις των τιμών βραχυπρόθεσμα προέρχονται κατ' ανάγκη από μια αποτελεσματική σύμπραξη. Συγκεκριμένα, υπάρχουν τομείς ανταγωνιστικών προϊόντων στους οποίους, προκειμένου να αντιμετωπιστούν παρόμοιες ανεπάρκειες παραγωγικής ικανότητας και ανάλογη υπερβάλλουσα ζήτηση, εφαρμόστηκαν αυξήσεις τιμών κατά 40 % ή περισσότερο επί μικρό χρονικό διάστημα.

151 Επιπλέον, ADM ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή, για να αποδείξει ότι η σύμπραξη είχε πραγματικό αντίκτυπο στη σχετική αγορά, δεν μπορούσε βασίμως να στηριχθεί στο γεγονός ότι τα μέλη της συμπράξεως αντιπροσώπευαν το 60 % της παγκόσμιας αγοράς και το 70 % της ευρωπαϊκής αγοράς του κιτρικού οξέος και ότι τα μέλη αυτά εμπλέκονταν σε μια μακρά και πολύπλοκη σύμπραξη.

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

152 Εν όψει των αιτιάσεων που διατύπωσε η ADM όσον αφορά τη μέθοδο που επέλεξε η Επιτροπή για να αποδείξει ότι η σύμπραξη είχε πραγματικό αντίκτυπο στην αγορά του κιτρικού οξέος, πρέπει να συνοψισθεί η ανάλυση που πραγματοποίησε η Επιτροπή, όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις 210 έως 228 της Αποφάσεως, προτού κριθεί το βάσιμο των επιχειρημάτων που προέβαλε η ADM.

Σύνοψη της αναλύσεως που πραγματοποίησε η Επιτροπή

- 153 Καταρχάς, η Επιτροπή παρατήρησε ότι «[η] παράβαση διαπράχθηκε από επιχειρήσεις οι οποίες, κατά την περίοδο που καλύπτεται από την παρούσα απόφαση, αντιπροσώπευαν το 60% της παγκόσμιας αγοράς και περίπου το 70% της ευρωπαϊκής αγοράς κιτρικού οξέος» (αιτιολογική σκέψη 210 της Αποφάσεως).
- 154 Εν συνεχεία, η Επιτροπή τόνισε ότι, «[ε]φόσον οι ρυθμίσεις αυτές εφαρμόστηκαν, είχαν πραγματική επίπτωση στην αγορά» (αιτιολογική σκέψη 210 της Αποφάσεως). Στην αιτιολογική σκέψη 212 της Αποφάσεως, αναφερόμενη στο τμήμα της Αποφάσεως της που αφορά την περιγραφή των πραγματικών περιστατικών, η Επιτροπή επανέλαβε το επιχείρημα ότι οι συμφωνίες της συμπράξεως είχαν «[εφαρμοστεί] επιμελώς» και προσέθεσε ότι «μία από τις συμμετέχουσες εταιρείες [είχε δηλώσει] ότι “εξεπλάγη από το επίπεδο τυπικών διαδικασιών και οργάνωσης στο οποίο είχαν φτάσει οι συμμετέχοντες για να καταλήξουν σε αυτή τη συμφωνία”». Ομοίως, στην αιτιολογική σκέψη 216 της Αποφάσεως, σημείωσε ότι, «[μ]ε βάση τα ανωτέρω και τις προσπάθειες που κατέβαλε η κάθε συμμετέχουσα εταιρεία για τη σύνθετη οργάνωση [της συμπράξεως], δεν είναι δυνατό να αμφισβητηθεί η αποτελεσματικότητα της υλοποίησης της συμφωνίας».
- 155 Επιπλέον, η Επιτροπή θεώρησε ότι δεν ήταν αναγκαίο «να προσδιοριστεί επακριβώς ποσοτικά κατά πόσον οι τιμές ήταν διαφορετικές από αυτές που θα επικρατούσαν ενδεχομένως εάν δεν εφαρμόζονταν αυτές οι συμφωνίες» (αιτιολογική σκέψη 211 της Αποφάσεως). Συγκεκριμένα, η Επιτροπή υποστήριξε ότι «αυτό δεν είναι δυνατόν να υπολογίζεται πάντοτε με αξιόπιστο τρόπο, εφόσον και ορισμένοι άλλοι εξωτερικοί παράγοντες επηρέασαν ενδεχομένως ταυτόχρονα την εξέλιξη των τιμών του προϊόντος, καθιστώντας με τον τρόπο αυτό εξαιρετικά δυσχερή τη συναγωγή συμπερασμάτων για τη σχετική σημασία όλων των πιθανών αιτιωδών παραγόντων» (*ibidem*). Ωστόσο, στην αιτιολογική σκέψη 213 της Αποφάσεως, περιέγραψε την εξέλιξη των τιμών του κιτρικού οξέος από τον Μάρτιο του 1991 έως το 1995 σημειώνοντας κατ' ουσίαν ότι, μεταξύ του Μαρτίου του 1991 και των μέσων του 1993, οι τιμές του κιτρικού οξέος είχαν αυξηθεί κατά 40% και ότι, μετά την ημερομηνία αυτή, είχαν ουσιαστικά διατηρηθεί στο επίπεδο αυτό. Ομοίως, στις αιτιολογικές σκέψεις 214 και 215 της Αποφάσεως, υπενθύμισε ότι τα μέλη της συμπράξεως είχαν καθορίσει ποσοστώσεις πωλήσεων και είχαν σχεδιάσει και εφαρμόσει μηχανισμούς πληροφόρησης, παρακολούθησης και αντιστάθμισης για να διασφαλιστεί η εφαρμογή των ποσοστώσεων.

156 Τέλος, στις αιτιολογικές σκέψεις 217 έως 228 της Αποφάσεως, η Επιτροπή συνόψισε, ανάλυσε και απέρριψε ορισμένα επιχειρήματα που προέβαλαν τα εμπλεκόμενα μέρη κατά τη διοικητική διαδικασία. Ειδικότερα, συνόψισε την έκθεση των εμπειρογνομόνων, σύμφωνα με την οποία η εξέλιξη των τιμών που διαπιστώθηκε θα επραγματοποιείτο εν πάση περιπτώσει ακόμη και εάν δεν υπήρχε η σύμπραξη. Στην αιτιολογική σκέψη 226 της Αποφάσεως, η Επιτροπή θεώρησε ωστόσο, με την ακόλουθη διατύπωση, ότι τα επιχειρήματα που προέβαλε η ADM, στηριζόμενη στην έκθεση των εμπειρογνομόνων καθώς και τα επιχειρήματα που προέβαλαν άλλα μέρη, δεν μπορούσαν να γίνουν δεκτά:

«Οι εξηγήσεις που έδωσαν οι ADM, [H & R και JBL] σχετικά με τις αυξήσεις των τιμών την περίοδο 1991-1992 μπορεί να ισχύουν σε κάποιο βαθμό, αλλά δεν καταδεικνύουν με πειστικό τρόπο ότι η εφαρμογή της συμφωνίας σύμπραξης δεν θα μπορούσε κατά κανέναν τρόπο να επηρεάσει τις διακυμάνσεις των τιμών. Αν και τα φαινόμενα που περιγράφουν ενδέχεται να υφίστανται και χωρίς την ύπαρξη καρτέλ, ταιριάζουν επίσης απόλυτα και με μια κατάσταση λειτουργίας καρτέλ. Το γεγονός ότι οι τιμές του κιτρικού οξέος αυξήθηκαν κατά 40 % σε διάστημα 14 μηνών δεν είναι δυνατό να εξηγηθεί αποκλειστικά με όρους ανταγωνιστικής αντίδρασης, αλλά πρέπει να ερμηνευθεί και με βάση τα πραγματικά περιστατικά κατά τα οποία οι Συμμετέχοντες είχαν συμφωνήσει να προβούν σε συντονισμένες αυξήσεις τιμών και σε κατανομή μεριδίων της αγοράς καθώς και στην εφαρμογή συστήματος αναφοράς και παρακολούθησης. Όλα αυτά συνέβαλαν ενδεχομένως στην επιτυχία των προσπαθειών για αύξηση της τιμής.»

Εκτίμηση

157 Καταρχάς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, σύμφωνα με το σημείο 1 Α, πρώτο εδάφιο, των κατευθυντηρίων γραμμών, κατά τον υπολογισμό του προστίμου με βάση τη σοβαρότητα της παραβάσεως, η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη, μεταξύ άλλων, «τον πραγματικό αντίκτυπο [της παραβάσεως] της αγοράς, εφόσον αυτός είναι δυνατόν να εκτιμηθεί».

- 158 Συναφώς, πρέπει να αναλυθεί η ακριβής σημασία της εκφράσεως «εφόσον αυτός [δηλαδή ο πραγματικός αντίκτυπος] είναι δυνατόν να εκτιμηθεί». Ειδικότερα, πρέπει να καθοριστεί αν, υπό την έννοια της εκφράσεως αυτής η Επιτροπή μπορεί να λάβει υπόψη τον πραγματικό αντίκτυπο μιας παραβάσεως στο πλαίσιο του υπολογισμού των προστίμων μόνον αν, και στον βαθμό που, είναι σε θέση να εκφράσει ποσοτικά τον αντίκτυπο αυτό.
- 159 Όπως ορθώς ισχυρίστηκε η Επιτροπή, η εξέταση του αντίκτυπου μιας συμπράξεως στην αγορά συνεπάγεται κατ' ανάγκην τη χρησιμοποίηση υποθέσεων. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή πρέπει κυρίως να εξετάσει ποια θα ήταν η τιμή του επίμαχου προϊόντος αν δεν υπήρχε η σύμπραξη. Κατά την εξέταση όμως των αιτιών της πραγματικής εξελίξεως των τιμών, είναι παρακινδυνευμένο να γίνονται υποθέσεις σχετικά με την αντίστοιχη επίδραση καθεμιάς από τις αιτίες αυτές. Πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το αντικειμενικό γεγονός ότι, λόγω της συμπράξεως σχετικά με τις τιμές, τα μέρη παραιτήθηκαν ακριβώς από την ελευθερία τους να ανταγωνίζονται στον τομέα των τιμών. Έτσι, η αξιολόγηση της επιρροής παραγόντων άλλων πέραν αυτής της εκούσιας αποχής των μερών της συμπράξεως στηρίζεται αναγκαστικά σε πιθανότητες που είναι εύλογες, αλλά οι οποίες δεν μπορούν να εκφραστούν ποσοτικά με ακρίβεια.
- 160 Επομένως, δεν μπορεί να προσάπτεται στην Επιτροπή ότι στηρίχθηκε στον πραγματικό αντίκτυπο μιας συμπράξεως στην αγορά που έχει αντικείμενο αντίθετο προς τον ανταγωνισμό, όπως είναι μια σύμπραξη σχετικά με τις τιμές ή σχετικά με ποσοστώσεις, χωρίς να εκφράσει ποσοτικά τον αντίκτυπο αυτό ή χωρίς να παράσχει τα αριθμητικά στοιχεία της σχετικής εκτιμήσεως, καθόσον άλλως θα έχανε την πρακτική του αποτελεσματικότητας το κριτήριο του σημείου 1 Α, πρώτο εδάφιο, των κατευθυντηρίων γραμμών.
- 161 Κατά συνέπεια, ο πραγματικός αντίκτυπος μιας συμπράξεως στην αγορά πρέπει να θεωρείται ότι έχει επαρκώς αποδειχθεί αν η Επιτροπή είναι σε θέση να παράσχει συγκεκριμένες και αξιόπιστες ενδείξεις από τις οποίες να προκύπτει, με εύλογη πιθανότητα, ότι η σύμπραξη είχε αντίκτυπο στην αγορά.
- 162 Εν προκειμένω, από τη σύνοψη της αναλύσεως που πραγματοποίησε η Επιτροπή (βλ. σκέψεις 153 έως 156 ανωτέρω) προκύπτει ότι αυτή στηρίχθηκε σε δύο δείκτες

για να καταλήξει στην ύπαρξη «πραγματικής επιπτώσεως» της συμπράξεως στην αγορά. Συγκεκριμένα, αφενός, ανέφερε ότι τα μέλη της συμπράξεως έθεσαν επιμελώς σε εφαρμογή τις συμφωνίες της συμπράξεως (βλ., μεταξύ άλλων, αιτιολογικές σκέψεις 210, 212, 214 και 215) και ότι, κατά την εξεταζόμενη περίοδο, τα μέλη αυτά αντιπροσώπευαν πάνω από το 60 % της παγκόσμιας αγοράς και το 70 % της ευρωπαϊκής αγοράς του κιτρικού οξέος (αιτιολογική σκέψη 210 της Αποφάσεως). Αφετέρου, θεώρησε ότι τα στοιχεία που παρέσχον τα μέρη κατά τη διοικητική διαδικασία καταδείκνυαν ορισμένη σύγκλιση μεταξύ των τιμών που καθόριζε η σύμπραξη και εκείνων που πράγματι εφάρμοζαν τα μέλη της συμπράξεως (αιτιολογική σκέψη 213 της Αποφάσεως).

163 Μολονότι είναι αληθές ότι η διατύπωση που χρησιμοποιήθηκε στις αιτιολογικές σκέψεις 210 και 216 της Αποφάσεως θα μπορούσε, μεμονωμένα, να θεωρηθεί ότι υπαινίσσεται ότι η Επιτροπή στηρίχθηκε σε μια αιτιακή σχέση μεταξύ της υλοποίησης μιας συμπράξεως και του πραγματικού αντικτύπου της στην αγορά, πλην όμως από τη συνολική ανάγνωση της αναλύσεως της Επιτροπής αποδεικνύεται ότι, αντίθετα προς ό,τι ισχυρίζεται η ADM, η Επιτροπή δεν περιορίστηκε στο να συναγάγει από την υλοποίηση της συμπράξεως την ύπαρξη πραγματικών επιπτώσεων της στην αγορά.

164 Πέραν της υπάρξεως μιας «επιμελούς» εφαρμογής των συμφωνιών της συμπράξεως, η Επιτροπή στηρίχθηκε στην εξέλιξη των τιμών του κιτρικού οξέος κατά την περίοδο που καλύπτει η σύμπραξη. Συγκεκριμένα, στην αιτιολογική σκέψη 213 της Αποφάσεως, περιέγραψε τις τιμές του κιτρικού οξέος μεταξύ 1991 και 1995 όπως είχαν καθοριστεί μεταξύ των μελών της συμπράξεως, είχαν αναγγελθεί στους πελάτες, και, σε μεγάλο βαθμό, εφαρμοστεί από τα μέρη. Κατωτέρω θα εξεταστεί αν, όπως υποστηρίζει η ADM, η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνες κατά την εκτίμηση των πραγματικών στοιχείων επί των οποίων στήριξε τα συμπεράσματά της. Ωστόσο, όπως κρίθηκε και στη σκέψη 160 ανωτέρω, δεν μπορεί να προσάπτεται στην Επιτροπή ότι δεν προσπάθησε να εκφράσει ποσοτικά το μέγεθος του αντικτύπου της συμπράξεως στην αγορά ή να παράσχει τα αριθμητικά στοιχεία της σχετικής εκτιμήσεως.

165 Στο πλαίσιο αυτό, ομοίως δεν μπορεί να προσάπτεται στην Επιτροπή ότι θεώρησε ότι το γεγονός ότι τα μέλη της συμπράξεως αντιπροσώπευαν πολύ σημαντικό τμήμα της αγοράς του κιτρικού οξέος (60 % της παγκόσμιας αγοράς και 70 % της

ευρωπαϊκής αγοράς) συνιστά σημαντικό παράγοντα τον οποίο πρέπει να λάβει υπόψη για να εξετάσει τον πραγματικό αντίκτυπο της συμπράξεως στην αγορά. Είναι αναντίρρητο ότι η πιθανότητα της αποτελεσματικότητας μιας συμπράξεως όσον αφορά τον καθορισμό των τιμών και των ποσοστώσεων πωλήσεων αυξάνει μαζί με το μέγεθος των μεριδίων αγοράς τα οποία μοιράζονται τα μέλη της συμπράξεως αυτής. Ναι μεν είναι αληθές ότι, από μόνο του, το γεγονός αυτό δεν αποδεικνύει την ύπαρξη πραγματικής επιπτώσεως, πλην όμως, στην Απόφαση, η Επιτροπή ουδόλως θεώρησε ότι υπάρχει μια τέτοια αιτιακή σχέση, αλλά έλαβε υπόψη το γεγονός αυτό απλώς ως ένα στοιχείο μεταξύ άλλων.

166 Περαιτέρω, βασίμως η Επιτροπή θεώρησε ότι η βαρύτητα του δείκτη αυτού αυξάνει με τη διάρκεια της συμπράξεως. Συγκεκριμένα, λαμβανομένων υπόψη των διοικητικών και διαχειριστικών εξόδων που συνδέονται με την εύρυθμη λειτουργία μιας πολύπλοκης συμπράξεως που αφορά, όπως η προκείμενη, τον καθορισμό τιμών, τον καταμερισμό των αγορών και την ανταλλαγή πληροφοριών με δεδομένους τους κινδύνους που είναι σύμφυτοι με τέτοιες παράνομες δραστηριότητες, η Επιτροπή ευλόγως θεώρησε ότι το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις διέπραξαν την παράβαση επί μακρά χρονική περίοδο καταδεικνύει ότι τα μέλη της συμπράξεως άντλησαν ορισμένο όφελος από τη σύμπραξη αυτή και, κατά συνέπεια, ότι η εν λόγω σύμπραξη είχε πραγματικό αντίκτυπο στη σχετική αγορά.

167 Τέλος, το γεγονός ότι, στην αιτιολογική σκέψη 226 της Αποφάσεως, η Επιτροπή δέχθηκε ότι η ανάλυση που περιέχεται στην έκθεση των εμπειρογνομόνων «μπορεί να ισχύει σε κάποιο βαθμό», θεωρώντας ωστόσο ότι η ανάλυση αυτή δεν καταδείκνυε με πειστικό τρόπο ότι η υλοποίηση της συμπράξεως δεν επηρέασε καθόλου τις διακυμάνσεις των τιμών του κιτρικού οξέος δεν αποτελεί αντιστροφή του βάρους αποδείξεως. Από το χωρίο αυτό της αναλύσεως προκύπτει μάλλον ότι η Επιτροπή στάθμισε προσεκτικά τα διάφορα επιχειρήματα υπέρ και κατά της υπάρξεως πραγματικού αντικτύπου της συμπράξεως.

168 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η Επιτροπή δεν χρησιμοποίησε εσφαλμένη μέθοδο για να εκτιμήσει τον πραγματικό αντίκτυπο της συμπράξεως στην αγορά του κιτρικού οξέος.

3. Επί της εκτιμήσεως της εξελίξεως των τιμών του κιτρικού οξέος

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

- 169 Η ADM ισχυρίζεται ότι οι αποδείξεις που προέβαλε η Επιτροπή σχετικά με την υλοποίηση της συμπράξεως είναι περιορισμένες και δεν αποδεικνύουν την ύπαρξη πραγματικού αντικτύπου.
- 170 Πρώτον, η ADM αμφισβητεί την αποδεικτική αξία της ανάλυσεως της Επιτροπής όσον αφορά την εξέλιξη των τιμών του κιτρικού οξέος. Η ADM επικρίνει συγκεκριμένα το γεγονός ότι η Επιτροπή περιόρισε την ανάλυσή της στις αναγγελθείσες τιμές και δεν εξέτασε τις πραγματικά εφαρμοσθείσες τιμές. Η ADM υποστηρίζει ότι στην πραγματικότητα όμως η πλειονότητα των τιμών που αυτή εφάρμοσε έναντι των πελατών της ήταν κατώτερη της τιμής που όρισε η σύμπραξη καθόλη την εξεταζόμενη περίοδο. Ομοίως, η Cerestar και η JBL δήλωσαν και αυτές ότι δεν έλαβαν υπόψη τον καθορισμό των συμφωνηθεισών τιμών (αιτιολογική σκέψη 217 της Αποφάσεως). Η ADM προσθέτει ότι τα στοιχεία που αφορούν τον μέσο όρο μηνιαίων πωλήσεων στην Ευρώπη και τα οποία προσκόμισαν στην Επιτροπή η ADM, η H & R και η JBL [βλ. αιτιολογική σκέψη 95 της Αποφάσεως, καθώς και τις επιστολές της JBL της 28ης Σεπτεμβρίου 1998, της H & R (Bayer) της 23ης Σεπτεμβρίου 1997 και της ADM της 5ης Δεκεμβρίου 1997], στηρίζουν επίσης το συμπέρασμα ότι οι πράγματι εφαρμοσθείσες τιμές ήταν γενικώς κατώτερες των συμφωνηθεισών τιμών.
- 171 Επιπλέον, η ADM επισύρει την προσοχή σε διάφορα αποσπάσματα από εκθέσεις πωλήσεων της H & R που καταρτίστηκαν μεταξύ του Μαρτίου 1991 και του Σεπτεμβρίου 1994 και από τα οποία προκύπτει, κατά τη γνώμη της, ότι καθόλη την επίμαχη περίοδο ασκήθηκε συνεχής πίεση στις τιμές.
- 172 Περαιτέρω, η ADM τονίζει ότι το συμπέρασμα αυτό επιβεβαιώνεται απ' όσα ανέφεραν οι πελάτες σχετικά με τον ανταγωνιστικό καθορισμό των τιμών.

- 173 Η ADM τονίζει ότι, στις αιτιολογικές σκέψεις 91, 116 και 217 έως 226 της Αποφάσεως, η Επιτροπή δέχθηκε ότι, κατά την περίοδο που εκτείνεται από τουλάχιστον τα μέσα του 1993 μέχρι τον Μάιο του 1995, υπήρξε σε μεγάλη κλίμακα παράβαση των δεσμεύσεων που προκύπτουν από τη σύμπραξη, που είχε άμεσο αντίκτυπο στις τιμές που καθόρισε η σύμπραξη, και ότι, ενόψει των κινεζικών εισαγωγών, δεν ήταν δυνατόν να τηρηθούν οι τιμές αυτές.
- 174 Δεύτερον, η ADM αμφισβητεί την αποδεικτική αξία της αναλύσεως της Επιτροπής όσον αφορά τις ποσοτώσεις πωλήσεων. Η ADM επικρίνει συγκεκριμένα το γεγονός ότι η Επιτροπή περιόρισε την ανάλυσή της στις συμφωνηθείσες ποσοτώσεις και στην εφαρμογή ενός μηχανισμού εποπτείας και αντιστάθμισης και δεν εξέτασε τις ποσότητες του κινεζικού οξέος που πράγματι επωλήθησαν από τα διάφορα εμπλεκόμενα μέρη.
- 175 Συναφώς, η ADM παρατηρεί, πρώτον, ότι από την αιτιολογική σκέψη 97 της Αποφάσεως προκύπτει, και επιβεβαιώνεται από την έκθεση των εμπειρογνομόνων, ότι η ταχεία αύξηση της ζήτησης, ιδίως κατά τα έτη 1991-1992, κατέστησε αναποτελεσματικό το σύστημα καθορισμού ποσοτώσεων σε μετρικούς τόνους, ότι τα μέρη εγκατέλειψαν μετά από δύο μήνες το σύστημα καθορισμού ποσοτώσεων σε μετρικούς τόνους το οποίο είχαν συμφωνήσει κατά τη σύσκεψή τους της 6ης Μαρτίου 1991, ότι το αντικατέστησαν με ένα σύστημα ποσοτώσεων στηριζόμενο σε ποσοστό των πωλήσεων και ότι το σύστημα αυτό παρείχε σε κάθε μέλος τη δυνατότητα να πραγματοποιεί υπερβάλλουσες πωλήσεις σημαντικού αριθμού τόνων από τα προηγούμενα έτη για να επωφεληθεί από την αύξηση της ζήτησης.
- 176 Δεύτερον, η ADM παρατηρεί ότι από τις αιτιολογικές σκέψεις 106 και 107 της Αποφάσεως και από την έκθεση των εμπειρογνομόνων (παράγραφοι 35 έως 40) προκύπτει ότι, κάθε έτος, οι πωλήσεις που πραγματοποιήσαν τα μέρη υπερέβησαν τις ποσοτώσεις τους ή ήταν μικρότερες από αυτές, πράγμα που προκάλεσε ατέρμονες διενέξεις. Μάλιστα, η JBL ανέφερε, χωρίς να αντικρουστεί από την Επιτροπή, «ότι ουδέποτε την απασχόλησαν στην πράξη τα αρχικώς συμφωνηθέντα μερίδια αγοράς». Το γεγονός ότι τα μέρη της συμπράξεως δεν τήρησαν τους όρους της συνάδει με τις αυξήσεις παραγωγικής ικανότητας που πραγματοποίησαν χωρίς εμπόδια η ADM, η JBL και η HLR κατά την υπό εξέταση περίοδο.

- 177 Τρίτον, η ADM τονίζει ότι από την αιτιολογική σκέψη της 106 της Αποφάσεως προκύπτει ότι τα συστήματα αντιστάθμισης και εποπτείας δεν είχαν την ηθελημένη αποτελεσματικότητα για να υποχρεώσουν τα μέρη να τηρήσουν τις ποσοστώσεις τους και συνιστούσαν σημαντική αιτία διενέξεων στο πλαίσιο της συμπράξεως.
- 178 Η ADM ισχυρίζεται ότι, σε παρεμφερείς υποθέσεις, η Επιτροπή θεώρησε ότι η μη τήρηση των ρητρών της συμφωνίας που δημιούργησε τη σύμπραξη είχε ως αποτέλεσμα περιορισμένο αντίκτυπο. Έτσι, στην απόφασή της στην υπόθεση που αποκαλείται «Ελληνικά πορθμεία», η Επιτροπή δέχθηκε ότι η χορήγηση εκπτώσεων στη συμφωνηθείσα τιμή στο πλαίσιο της συμβάσεως την είχε οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι ο πραγματικός αντίκτυπος στην αγορά ήταν περιορισμένος και, στην απόφασή της στην υπόθεση που αποκαλείται «Εταιρείες οχηματαγωγών — Νομισματικές επιβαρύνσεις», ότι η αντίσταση των πελατών στις αυξήσεις τιμών την είχε οδηγήσει στο συμπέρασμα της υπάρξεως περιορισμένου αντικτύπου στη σχετική αγορά. Η ADM φρονεί ότι θα έπρεπε να αναγνωριστεί παρόμοια σημασία εν προκειμένω στην απόδειξη περί εκπτώσεων επί των τιμών που καθόρισε η σύμπραξη και περί της μη τήρησεως των συμφωνηθεισών ποσοστώσεων.
- 179 Η Επιτροπή απορρίπτει την επιχειρηματολογία της ADM.

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 180 Κατά πάγια νομολογία, για να ελεγχθεί η εκτίμηση την οποία διατύπωσε η Επιτροπή όσον αφορά τον πραγματικό αντίκτυπο της συμπράξεως στην αγορά, πρέπει να εξεταστεί κυρίως η εκτίμησή της όσον αφορά τα αποτελέσματα που είχε η σύμπραξη στις τιμές (βλ. απόφαση Archer Daniels Midland και Archer Daniels Midland Ingredients κατά Επιτροπής, σκέψη 41 ανωτέρω, σκέψη 148, και, υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, T-308/94, Cascades κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-925, σκέψη 173, και T-347/94, Mayr-Melnhof κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1751, σκέψη 225).

- 181 Επιπλέον, η νομολογία υπενθυμίζει ότι, κατά τον καθορισμό της σοβαρότητας της παραβάσεως, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη, μεταξύ άλλων, το κανονιστικό και οικονομικό πλαίσιο της επιτιμώμενης συμπεριφοράς (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 16ης Δεκεμβρίου 1975, 40/73 έως 48/73, 50/73, 54/73 έως 56/73, 111/73, 113/73 και 114/73, Suiker Unie κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1975, σ. 507, σκέψη 612, και Ferriere Nord κατά Επιτροπής, σκέψη 98 ανωτέρω, σκέψη 38) και ότι, για να εκτιμήσει τον πραγματικό αντίκτυπο μιας παραβάσεως στην αγορά, η Επιτροπή πρέπει να αναφέρεται στη λειτουργία του ανταγωνισμού που θα υπήρχε κανονικά αν δεν υφίστατο η παράβαση (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση Suiker Unie κ.λπ. κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα, σκέψεις 619 και 620, απόφαση Mayr-Melnhof κατά Επιτροπής, σκέψη 180 ανωτέρω, σκέψη 235, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 11ης Μαρτίου 1999, T-141/94, Thyssen Stahl κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. II-347, σκέψη 645).
- 182 Αφενός, από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, στην περίπτωση συμπράξεων που αφορούν τις τιμές, πρέπει να διαπιστώνεται —με εύλογο βαθμό πιθανότητας (βλ. σκέψη 161 ανωτέρω)— ότι οι συμφωνίες παρέσχον πράγματι τη δυνατότητα στα εμπλεκόμενα μέρη να φθάσουν σε ένα επίπεδο τιμών ανώτερο από εκείνο που θα επικρατούσε αν δεν υφίστατο η σύμπραξη. Αφετέρου, από τα προηγούμενα απορρέει ότι, στο πλαίσιο της εκτιμήσεώς της, η Επιτροπή πρέπει να λαμβάνει υπόψη όλες τις αντικειμενικές συνθήκες της σχετικής αγοράς, συνεκτιμώντας το οικονομικό και ενδεχομένως κανονιστικό πλαίσιο που επικρατεί. Από τις αποφάσεις του Πρωτοδικείου που εκδόθηκαν στην υπόθεση που αφορούσε τη σύμπραξη του χαρτονιού (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση Mayr-Melnhof κατά Επιτροπής, σκέψη 180 ανωτέρω, σκέψεις 234 και 235) προκύπτει ότι πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η ύπαρξη, ενδεχομένως, «αντικειμενικών οικονομικών παραγόντων» από τους οποίους προκύπτει ότι, στο πλαίσιο της «ελεύθερης λειτουργίας του ανταγωνισμού», το επίπεδο των τιμών δεν θα είχε εξελιχθεί όπως εξελίχθηκαν οι εφαρμοσθείσες τιμές [βλ., επίσης, αποφάσεις Archer Daniels Midland και Archer Daniels Midland Ingredients κατά Επιτροπής, σκέψη 41 ανωτέρω, σκέψεις 151 και 152, και Cascades κατά Επιτροπής, σκέψη 180 ανωτέρω, σκέψεις 183 και 184].
- 183 Στην υπό κρίση περίπτωση, στηριζόμενη σε έγγραφα που προσκόμισαν η ADM και η JBL κατά τη διοικητική διαδικασία, η Επιτροπή ανέλυσε την εξέλιξη των τιμών του κитρικού οξέος μεταξύ του Μαρτίου του 1991 και του 1995, καθώς και, ως πρόσθετα μέτρα αποσκοπούντα στη διατήρηση της πίεσεως στην άνοδο των τιμών, τον καθορισμό των ποσοστώσεων πωλήσεων και τη δημιουργία ενός συστήματος αντιστάθμισης.

184 Στην αιτιολογική σκέψη 213 της Αποφάσεως, η Επιτροπή περιέγραψε ως εξής την εξέλιξη των τιμών του κιτρικού οξέος, όπως είχαν συμφωνηθεί και εφαρμοστεί από τα μέλη της συμπράξεως:

«Από το Μάρτιο του 1991 έως τα μέσα του 1993, οι τιμές οι οποίες συμφωνήθηκαν στα πλαίσια του καρτέλ ανακοινώθηκαν σε πελάτες και εφαρμόστηκαν σε μεγάλο βαθμό, ιδίως κατά τα πρώτα έτη λειτουργίας του καρτέλ. Η αύξηση της τιμής σε 2,25 [γερμανικά μάρκα (DEM)] ανά χιλιόγραμμα (CAA) τον Απρίλιο του 1991, η οποία είχε αποφασισθεί στη συνεδρίαση του καρτέλ του Μαρτίου 1991, εφαρμόστηκε εύκολα στην πράξη. Στη συνέχεια, υπήρξε απόφαση, η οποία ελήφθη τηλεφωνικώς τον Ιούλιο, να αυξηθεί η τιμή σε 2,70 DEM ανά χιλιόγραμμα (CAA) έως τον Αύγουστο. Και αυτή η αύξηση της τιμής εφαρμόστηκε με επιτυχία στην πράξη. Μια τελευταία αύξηση της τιμής σε 2,80 DEM ανά χιλιόγραμμα (CAA) συμφωνήθηκε στη συνεδρίαση του Μαΐου 1992 και τέθηκε σε εφαρμογή τον Ιούνιο του 1992. Μετά από αυτή την ημερομηνία, δεν εφαρμόστηκε άλλη αύξηση της τιμής και το καρτέλ επικέντρωσε τις προσπάθειές του στο να διατηρήσει αυτές τις τιμές.»

185 Ομοίως, η Επιτροπή υπενθύμισε ότι, κατά τα έτη 1991 έως 1994, τα μέλη είχαν καθορίσει ποσοστώσεις πωλήσεων υπό τη μορφή σταθερής και συγκεκριμένης ποσότητας τόνων που είχε κατανεμηθεί σε κάθε μέλος της συμπράξεως το οποίο υπέκειτο σε ένα σύστημα ελέγχου. Η Επιτροπή σημείωσε ότι οι ποσοστώσεις αυτές είχαν πράγματι εφαρμοστεί και ότι η τήρηση των οδηγιών ήταν υπό συνεχή παρακολούθηση. Περαιτέρω, η Επιτροπή υπενθύμισε ότι τα μέλη της συμπράξεως είχαν συμφωνήσει να δημιουργήσουν ένα μηχανισμό αντιστάθμισης και τον είχαν πράγματι εφαρμόσει, με σκοπό να επιβάλουν κυρώσεις στα μέλη της συμπράξεως που θα πωλούσαν ποσότητες μεγαλύτερες από εκείνες που τους είχαν κατανεμηθεί στο πλαίσιο των ποσοστώσεων πωλήσεων και προσφέροντας αντιστάθμιση σε εκείνα τα μέλη που δεν θα έφθαναν τις ποσότητες αυτές (αιτιολογικές σκέψεις 214 και 215 της Αποφάσεως, με παραπομπή στο τμήμα της Αποφάσεως που περιγράφει τα πραγματικά περιστατικά).

186 Η ADM δεν αμφισβητεί αυτές καθεαυτές τις σχετικές με τα πραγματικά περιστατικά διαπιστώσεις στις οποίες προέβη η Επιτροπή όσον αφορά την εξέλιξη των τιμών και τον καθορισμό των ποσοστώσεων πωλήσεων, αλλά περιορίζεται κατ' ουσίαν να ισχυριστεί ότι, στην πραγματικότητα, οι τιμές και οι ποσοστώσεις δεν είχαν απολύτως ακολουθηθεί.

- 187 Έτσι, όσον αφορά την εξέλιξη της τιμής του κιτρικού οξέος, η ADM τονίζει ότι, σύμφωνα με διάφορες ανακοινώσεις που απευθύνθηκαν στην Επιτροπή κατά τη διοικητική διαδικασία, καθώς και σύμφωνα με την έκθεση των εμπειρογνομόνων, οι τιμές οι οποίες πράγματι εφαρμόστηκαν ήσαν στην πλειονότητά τους κατώτερες των συμφωνηθεισών τιμών.
- 188 Ωστόσο, από τα αριθμητικά στοιχεία που προσκόμισε η ADM προκύπτει ότι υπήρχε ένας διαρκής παραλληλισμός μεταξύ των καθορισθεισών τιμών και εκείνων που πράγματι εφαρμόζονταν. Ειδικότερα, σύμφωνα με τα αριθμητικά αυτά στοιχεία, όταν, μεταξύ του Μαρτίου 1991 και του Μαΐου 1992, τα μέλη της συμπράξεως αποφάσισαν να αυξήσουν τις τιμές για το κιτρικό οξύ που χρησιμοποιείται στον τομέα της διατροφής από 2,25 DEM το κιλό σε περίπου 2,8 DEM το κιλό, οι τιμές οι οποίες πράγματι ζητήθηκαν από τους πελάτες, οι οποίες κυμαίνονταν τον Απρίλιο του 1991 μεταξύ 1,9 και 2,1 DEM το κιλό, είχαν αυξηθεί σε 2,3 και 2,7 DEM το κιλό. Ομοίως, από τα αριθμητικά αυτά στοιχεία προκύπτει ότι, καθόλη την περίοδο κατά την οποία τα μέλη της συμπράξεως είχαν καθορίσει το επίπεδο των τιμών στα 2,8 DEM το κιλό, οι τιμές που πράγματι ζητήθηκαν από τους πελάτες παρέμειναν εν συνεχεία διαρκώς σε επίπεδο υψηλότερο από τις τιμές που εφαρμόζονταν πριν από την αύξηση των τιμών το 1991 και το 1992.
- 189 Το γεγονός ότι τα μέρη δεν τήρησαν τη συμφωνία τους και δεν εφάρμοσαν απολύτως τις συμφωνηθείσες τιμές δεν συνεπάγεται ότι, ενεργώντας κατ' αυτόν τον τρόπο, εφάρμοσαν τιμές τις οποίες θα μπορούσαν να εφαρμόσουν αν δεν υφίστατο η σύμπραξη. Όπως ορθώς τόνισε η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 219 της Αποφάσεως, το Πρωτοδικείο έχει κρίνει, στο πλαίσιο της εκτιμήσεως των ελαφρυντικών περιστάσεων, ότι μια επιχείρηση που, παρά τη διαβούλευση με τους ανταγωνιστές της, ακολουθεί μια λίγο έως πολύ ανεξάρτητη πολιτική στην αγορά, ενδέχεται απλώς να επιχείρησε να χρησιμοποιήσει τη σύμπραξη προς όφελός της (απόφαση Cascades κατά Επιτροπής, σκέψη 180 ανωτέρω, σκέψη 230). Περαιτέρω, όπως ανέφερε η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 226 της Αποφάσεως, η σύμπραξη παρέσχε τη δυνατότητα στα μέλη της να συντονίσουν την εξέλιξη των τιμών στην αγορά.
- 190 Το αυτό ισχύει όσον αφορά την υποτιθέμενη αναποτελεσματικότητα του συστήματος ποσοτώσεων πωλήσεων. Συναφώς, η ADM περιορίζεται να υποστηρίξει ότι, κατά την περίοδο της συμπράξεως, το σύστημα είχε τροποποιηθεί κατά τρόπο ώστε να παρέχεται η δυνατότητα σε κάθε μέλος της συμπράξεως να πωλεί ποσότητες μεγαλύτερες από αυτές που του είχαν παραχωρηθεί για να επωφελείται

από την αύξηση της ζήτησεως. Η επιχειρηματολογία αυτή όμως δεν ευσταθεί. Δεν μπορεί να αποδείξει ότι οι ποσότητες που πράγματι επώλησαν τα μέλη της συμπράξεως αντιστοιχούσαν σε εκείνες που θα είχαν πωλήσει αν δεν υφίστατο η σύμπραξη και ότι το σύστημα, έστω και αν εφαρμόστηκε κατά τρόπο λιγότερο αποτελεσματικό από αυτόν που είχαν προβλέψει τα μέρη, δεν ασκούσε πίεση στις τιμές. Περαιτέρω, δεν μπορεί να αποκλειστεί ότι οι τιμές θα είχαν εξελιχθεί ακόμα πιο έντονα αν δεν υπήρχε η σύμπραξη που εμπόδιζε τα μέρη να ανταγωνιστούν μεταξύ τους ως προς τις τιμές.

191 Κατόπιν των προεκτεθέντων, η Επιτροπή μπορούσε βεβαίως να θεωρήσει ότι διέθετε συγκεκριμένα και αξιόπιστα στοιχεία από τα οποία προέκυπτε ότι οι τιμές του κитρικού οξέος που είχαν εφαρμοστεί στο πλαίσιο της συμπράξεως ήσαν, κατά εύλογη πιθανότητα, υψηλότερες από εκείνες που θα είχαν επικρατήσει εάν δεν υφίστατο η σύμπραξη.

192 Ακόμη και αν υποθεθεί, όπως ισχυρίζεται η ADM στηριζόμενη στην οικονομική ανάλυση που περιέχεται στην έκθεση των εμπειρογνομόνων, ότι οι τιμές που εφάρμοσαν τα μέλη της συμπράξεως ήσαν σε μεγάλο βαθμό ίδιες με αυτές που θα είχαν επικρατήσει εάν δεν υφίστατο η σύμπραξη, η Επιτροπή ορθώς τόνισε παρ' όλ' αυτά, στην αιτιολογική σκέψη 226 της Αποφάσεως, ότι η σύμπραξη είχε παράσχει τη δυνατότητα στα μέλη της να συντονίσουν την εξέλιξη των τιμών. Έτσι, μολονότι η εξέλιξη των τιμών ευνοήθηκε σε μεγάλο βαθμό από τη λειτουργία της αγοράς, οπότε δεν μπορεί να υποστηρίζεται ότι το επίπεδο των τιμών εξελίχθηκε κατά τον ίδιο τρόπο με το επίπεδο των εφαρμοσθεισών τιμών, τα μέρη ωστόσο μπόρεσαν τουλάχιστον να συντονίσουν την εξέλιξη των τιμών.

193 Επομένως, η επιχειρηματολογία της ADM δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

4. Επί του ορισμού της σχετικής αγοράς προϊόντων

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

194 Η ADM φρονεί ότι η Επιτροπή διέπραξε σφάλματα κατά τον ορισμό της σχετικής αγοράς. Τονίζει όμως ότι ο ορισμός της σχετικής αγοράς είναι αναγκαίος για να

μετρηθεί ο αντίκτυπος της συμπράξεως στην αγορά αυτή και ότι, επομένως, τα εν λόγω σφάλματα είχαν επίπτωση στον υπολογισμό του προστίμου. Συγκεκριμένα, η ADM υποστηρίζει ότι ο ορισμός της σχετικής αγοράς προϊόντων συνιστά ουσιώδες τμήμα της ανάλυσεως που πρέπει να πραγματοποιήσει υποχρεωτικά η Επιτροπή αν προτίθεται να λάβει υπόψη τον δυνατό να μετρηθεί οικονομικό αντίκτυπο της συμπράξεως στη σχετική αγορά προϊόντων κατά τον καθορισμό του ύψους ενός προστίμου. Αν δεν προβεί στην ανάλυση αυτή, το συμπέρασμα της Επιτροπής σχετικά με την ύπαρξη αντικτύπου θα περιοριζόταν σε θεωρητική εκτίμηση των αποτελεσμάτων επί του ανταγωνισμού που συνδέονται δυνητικά με περιοριστικά μέτρα, πράγμα που δεν αποτελεί στηριζόμενη σε συγκεκριμένες ενδείξεις ανάλυση των αντίθετων προς τον ανταγωνισμό αποτελεσμάτων που παρατηρήθηκαν κατόπιν της παραβάσεως (απόφαση του Πρωτοδικείου της 15ης Μαρτίου 2000, T-25/95, T-26/95, T-30/95 έως T-32/95, T-34/95 έως T-39/95, T-42/95 έως T-46/95, T-48/95, T-50/95 έως T-65/95, T-68/95 έως T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 και T-104/95, Cimenteries CBR κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. II-491, σκέψη 4866).

195 Η ADM τονίζει ότι από τις αιτιολογικές σκέψεις 8 έως 14 της Απόφασεως προκύπτει ότι το κιτρικό οξύ έχει προϊόντα υποκαταστάσεως για άνω του 90 % των εφαρμογών του. Ομοίως, η ADM ισχυρίζεται ότι από την έκθεση των εμπειρογνομόνων προκύπτει ότι η «σχετική αγορά προϊόντος για μια ανάλυση κατά των συμπράξεων είναι το κιτρικό οξύ με φωσφορικά άλατα και, πολύ πιθανώς επίσης, μεταλλικά οξέα». Επιπλέον, και άλλοι παραγωγοί κιτρικού οξέος εκφράστηκαν κατ' αυτόν τον τρόπο κατά τη διοικητική διαδικασία. Τέλος, η ADM ισχυρίζεται ότι η δυνατότητα υποκαταστάσεως του κιτρικού οξέος από άλλα προϊόντα εξηγείται επίσης σε μια έκθεση των R. Bradley, H. Janshekar και Y. Yoshikawa, που τιτλοφορείται «CEH Marketing Research Report, Citric Acid» και δημοσιεύθηκε, το 1996, στο «Chemical Economics Handbook — SRI International» (στο εξής: έκθεση CEH), έκθεση στην οποία στηρίχθηκε η Επιτροπή στην Απόφασή της (βλ., μεταξύ άλλων, αιτιολογική σκέψη 72).

196 Ωστόσο, η ADM τονίζει ότι η Επιτροπή, παρά τα πραγματικά αυτά περιστατικά, δεν εξέτασε αν έπρεπε να θεωρήσει το προϊόν κιτρικό οξύ, αυτό καθαυτό, ως σχετική οικονομική αγορά ή αν έπρεπε να θεωρήσει ότι αποτελούσε τμήμα μιας ευρύτερης αγοράς, περιλαμβάνουσας τα εν λόγω υποκατάστατα προϊόντα.

197 Η Επιτροπή απορρίπτει την επιχειρηματολογία της ADM.

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 198 Επιβάλλεται καταρχάς η διαπίστωση ότι η Επιτροπή δεν ανάλυσε, στην Απόφαση, αν η αγορά του επίμαχου προϊόντος έπρεπε να περιοριστεί στο κιτρικό οξύ ή αν έπρεπε να θεωρηθεί ότι είναι, όπως υποστηρίζει η ADM, ευρύτερη, περιλαμβάνουσα προϊόντα που μπορούν να υποκαταστήσουν το κιτρικό οξύ. Υπό τους τίτλους «Το προϊόν» (αιτιολογικές σκέψεις 4 έως 14 της Αποφάσεως) και «Η αγορά του κιτρικού οξέος» (αιτιολογικές σκέψεις 38 έως 53 της Αποφάσεως), η Επιτροπή περιορίστηκε να περιγράψει τις διάφορες εφαρμογές του κιτρικού οξέος, καθώς και το μέγεθος της αγοράς του κιτρικού οξέος.
- 199 Στην έκθεση των εμπειρογνομόνων όμως που η ADM υπέβαλε στην Επιτροπή κατά τη διοικητική διαδικασία, η σχετική αγορά προϊόντων αναλύεται και ορίζεται ως ευρύτερη, περιλαμβάνουσα υποκατάστατα προϊόντα, ιδίως τα φωσφορικά άλατα και τα μεταλλικά οξέα. Ωστόσο, στην Απόφαση, η Επιτροπή δεν εξέτασε τα επιχειρήματα της ADM σχετικά με την ανάγκη χρησιμοποίησης ενός ευρύτερου ορισμού της σχετικής αγοράς προϊόντος.
- 200 Με βάση τα ανωτέρω, πρέπει να θεωρηθεί ότι η επιχειρηματολογία της ADM θα μπορούσε να ευδοκιμήσει μόνον αν αυτή αποδείκνυε ότι, αν η Επιτροπή είχε ορίσει τη σχετική αγορά προϊόντων σύμφωνα με τους ισχυρισμούς της ADM, θα είχε διαπιστώσει ότι η παράβαση δεν είχε αντίκτυπο στην αγορά, η οποία θα είχε οριστεί ως η αγορά του κιτρικού οξέος και των υποκαταστάτων του. Συγκεκριμένα, όπως κρίθηκε στη σκέψη 161 ανωτέρω, μόνο σε μια τέτοια περίπτωση η Επιτροπή δεν θα μπορούσε να στηριχθεί στο κριτήριο του πραγματικού αντικτύπου της συμπράξεως στην αγορά για να στηρίξει τον υπολογισμό του προστίμου στη σοβαρότητα της παραβάσεως.
- 201 Σε σχέση όμως με την ανάλυση των εξελίξεων των τιμών και των ποσοστώσεων πωλήσεων, που πραγματοποίησε η Επιτροπή στις αιτιολογικές σκέψεις 213 επ. της Αποφάσεως, η ADM δεν κατόρθωσε να αποδείξει ούτε καν να προβάλει στοιχεία τα

οποία, συντεθειμένα, θα αποτελούσαν συνεκτική δέσμη ενδείξεων από την οποία θα προέκυπτε, με εύλογη πιθανότητα, ότι ο αντίκτυπος της σχετικής με το κιτρικό οξύ συμπράξεως στην ευρύτερη αγορά που περιλαμβάνει τα υποκατάστατα του κιτρικού οξέος ήταν ανύπαρκτος ή, τουλάχιστον, αμελητέος. Ακόμη και στην έκθεση των εμπειρογνομόνων, μολοντί θεωρείται ότι η αγορά θα έπρεπε να οριστεί κατά τρόπο ευρύτερο, η ανάλυση ως προς την υποτιθέμενη μη επιρροή της συμπράξεως στην εξέλιξη των τιμών περιορίζεται στην αγορά του κιτρικού οξέος και μόνον.

202 Τέλος, η ADM επικαλείται εσφαλμένα τη σκέψη 4866 της αποφάσεως Cimenteries CBR κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 194 ανωτέρω. Συγκεκριμένα, ναι μεν είναι αληθές ότι στο σημείο αυτό της αποφάσεως το Πρωτοδικείο θεώρησε ότι η Επιτροπή όφειλε να πραγματοποιήσει ανάλυση στηριζόμενη σε συγκεκριμένες ενδείξεις και δεν μπορούσε να περιοριστεί σε θεωρητικές εκτιμήσεις, πλην όμως το χωρίο της αποφάσεως δεν αφορούσε τον ορισμό της σχετικής αγοράς προϊόντων, αλλά τις πραγματικές συνέπειες της παραβάσεως στην αγορά, αυτές καθεαυτές.

203 Κατά συνέπεια, η αιτίαση που αντλείται από τον εσφαλμένο ορισμό της σχετικής αγοράς προϊόντων πρέπει να απορριφθεί.

204 Κατόπιν των προεκτεθέντων, πρέπει να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η ADM δεν απέδειξε ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πρόδηλες πλάνες εκτιμήσεως όσον αφορά τον πραγματικό αντίκτυπο της συμπράξεως στην αγορά.

IV — Επί της διάρκειας της παραβάσεως

205 Η ADM υπενθυμίζει ότι, στις αιτιολογικές σκέψεις 91, 116 και 217 έως 226 της Αποφάσεως, η Επιτροπή δέχθηκε ότι, κατά την περίοδο που περιλαμβάνεται

τουλάχιστον μεταξύ του 1993 και του Μαΐου 1995, υπήρξε σε μεγάλη κλίμακα αθέτηση των δεσμεύσεων, η οποία είχε άμεσο αντίκτυπο στις τιμές που καθόριζε η σύμπραξη, και ότι, ενόψει των κινεζικών εισαγωγών, δεν ήταν δυνατό να τηρηθούν οι τιμές αυτές (βλ. σκέψη 173 ανωτέρω).

206 Στο πλαίσιο αυτό, η ADM ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή δεν μπορούσε να εφαρμόσει στην ADM την προσαύξηση του 10 % ανά έτος παραβάσεως (αιτιολογική σκέψη 249 της Αποφάσεως). Συγκεκριμένα, ενεργώντας κατ' αυτόν τον τρόπο, η Επιτροπή, κατά την ADM, παραβίασε την αρχή της αναλογικότητας και την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, καθόσον απέστη έτσι της πρακτικής της, όσον αφορά τη λήψη αποφάσεων [απόφαση 98/273/EK της Επιτροπής, της 28ης Ιανουαρίου 1998 στο πλαίσιο διαδικασίας του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΚ (IV/35.733 — VW) (ΕΕ L 124, σ. 60)], η οποία συνίσταται στην επιβολή μικρότερης προσαύξησης για τις περιόδους κατά τις οποίες η συμφωνία δεν τηρήθηκε ή δεν εφαρμόστηκε.

207 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη του λόγου ακυρώσεως.

208 Το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει ότι, στο σημείο Β των κατευθυντηρίων γραμμών, η Επιτροπή ανέφερε ότι, όσον αφορά τις παραβάσεις μέσης διάρκειας, ήτοι, εν γένει, τις παραβάσεις που διήρκεσαν από ένα έως πέντε έτη, θα μπορούσε να αυξήσει το ύψος του προστίμου που καθορίστηκε με βάση τη σοβαρότητα της παραβάσεως μέχρι και κατά 50 %.

209 Εν προκειμένω, στην αιτιολογική σκέψη 249 της Αποφάσεως, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι η ADM διέπραττε την παράβαση επί τέσσερα έτη, ήτοι μια μέση διάρκεια κατά την έννοια των κατευθυντηρίων γραμμών, και αύξησε το πρόστιμο λόγω της διάρκειας αυτής κατά 40 %. Εντεύθεν προκύπτει ότι η Επιτροπή τήρησε τους κανόνες που επέβαλε στον εαυτό της με τις κατευθυντήριες γραμμές. Επιπλέον, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι η κατά 40 % αύξηση αυτή λόγω της διάρκειας της παραβάσεως δεν είναι, εν προκειμένω, προδήλως δυσανάλογη.

- 210 Καθόσον η ADM επικαλείται την απόφαση της Επιτροπής στην υπόθεση VW (βλ. σκέψη 206 ανωτέρω), επιβάλλεται η διαπίστωση ότι τα πραγματικά περιστατικά στην υπόθεση αυτή ήσαν διαφορετικά με αυτά της υπό κρίση υποθέσεως. Αρκεί να διαπιστωθεί ότι επρόκειτο για μια σύμπραξη η οποία διήρκεσε περισσότερο από δέκα έτη και ότι, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές της, η Επιτροπή είχε χρησιμοποιήσει ένα ποσοστό ανά έτος για να αυξήσει το πρόστιμο και όχι, όπως εν προκειμένω, ένα ενιαίο ποσοστό. Περαιτέρω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, αντίθετα προς όσα ισχυρίζεται η ADM, ουδόλως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις της αποφάσεως στην άλλη αυτή υπόθεση ότι, επ' ευκαιρία της αποφάσεως αυτής, η Επιτροπή προσπάθησε να εισαγάγει μια γενική πρακτική την οποία όφειλε να τηρεί σε όλες τις μεταγενέστερες αποφάσεις.
- 211 Κατά συνέπεια, ο λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.

V — Επί των επιβαρυντικών περιστάσεων

A — Εισαγωγή

- 212 Στις αιτιολογικές σκέψεις 267 και 273 της Αποφάσεως, η Επιτροπή θεώρησε ότι, μαζί με την HLR, η ADM ήταν πρωτεργάτης της συμπράξεως και εφάρμοσε συνεπώς προσαύξησης 35 % στο ποσό του προστίμου των δύο αυτών επιχειρήσεων.
- 213 Η ADM αμφισβητεί ότι υπήρξε πρωτεργάτης της συμπράξεως και φρονεί ότι η Επιτροπή δεν μπορούσε βασίμως να προσαυξήσει το ύψος του προστίμου όπως έπραξε. Στο πλαίσιο αυτό, η ADM προβάλλει κατ' ουσίαν τέσσερις λόγους ακυρώσεως που αφορούν την αύξηση του προστίμου λόγω επιβαρυντικών περιστάσεων. Πρώτον, η ADM ισχυρίζεται ότι κακώς η Επιτροπή την χαρακτήρισε πρωτεργάτη της συμπράξεως. Δεύτερον, η ADM ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή παραβίασε την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, καθόσον επέβαλε στην ADM το ίδιο

ποσοστό προσυζητήσεως με την HLR. Τρίτον, η ADM θεωρεί ότι η Επιτροπή παραβίασε τις αρχές της ίσης μεταχείρισεως και της αναλογικότητας αφιστάμενη από τη σχετική με τη λήψη αποφάσεων πρακτική της όσον αφορά το ποσοστό προσυζητήσεως που επέβαλε στην ADM. Τέταρτον, η ADM ισχυρίζεται ότι η Απόφαση είναι πλημμελής λόγω παραβάσεως της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως.

B — Επί του χαρακτηρισμού της ADM ως πρωτεργάτη της συμπράξεως

1. Εισαγωγή

- 214 Από τις αιτιολογικές σκέψεις 263 έως 266 της Αποφάσεως προκύπτει ότι, για να καταλήξει ότι, μαζί με την HLR, η ADM έπρεπε να θεωρηθεί πρωτεργάτης της συμπράξεως, η Επιτροπή προέβαλε κατ' ουσίαν ότι η ADM έπαιξε καθοριστικό ρόλο στη δημιουργία της συμπράξεως και ρόλο κινητήριας δύναμης στη διεξαγωγή των διαφόρων συσκέψεων της συμπράξεως. Συναφώς, η Επιτροπή στηρίχθηκε σε τρία διαφορετικά στοιχεία.
- 215 Πρώτον, στις αιτιολογικές σκέψεις 263 και 264 της Αποφάσεως, η Επιτροπή επικαλέστηκε το γεγονός ότι, τον Ιανουάριο του 1991, αφού διείσδυσε στην αγορά αυτή τον Δεκέμβριο του 1990, η ADM οργάνωσε διάφορες διμερείς συναντήσεις με ορισμένους από τους κύριους παραγωγούς κιτρικού οξέος, ήτοι την H & R, την HLR και την JBL (στο εξής: διμερείς συναντήσεις που οργάνωσε η ADM τον Ιανουάριο του 1991). Δεύτερον, στην αιτιολογική σκέψη 265 της Αποφάσεως, η Επιτροπή στηρίχθηκε σε μια δήλωση που ένας πρώην εκπρόσωπος της ADM που μετέσχε στις συναντήσεις της συμπράξεως (στο εξής: πρώην εκπρόσωπος της ADM) έκανε ενώπιον του FBI στο πλαίσιο της αντιμονοπωλιακής διαδικασίας ενώπιον των αμερικανικών αρχών, όπως προκύπτει από μια έκθεση που κατήρτισε το FBI (στο εξής: έκθεση του FBI), σχετικά με, ιδίως, τη συμπεριφορά που τήρησε ένας άλλος εκπρόσωπος της ADM ο οποίος είχε ήδη μετάσχει στις συναντήσεις της συμπράξεως (στο εξής: ο άλλος εκπρόσωπος της ADM). Τρίτον, στην αιτιολογική σκέψη 266 της Αποφάσεως, η Επιτροπή αναφέρθηκε σε μια δήλωση που είχε κάνει η Cerestar κατά τη διοικητική διαδικασία (στο εξής: δήλωση της Cerestar).

216 Η ADM προσάπτει στην Επιτροπή ότι υπέπεσε σε πλάνες κατά την εκτίμηση εκάστου των τριών αυτών στοιχείων, καθώς και ότι δεν αιτιολόγησε επαρκώς την Απόφαση επί του θέματος αυτού. Οι αιτιάσεις αυτές θα εξεταστούν χωριστά, για κάθε ένα από τα τρία αυτά διαφορετικά στοιχεία. Περαιτέρω, η ADM ισχυρίζεται ότι από τα στοιχεία αυτά δεν μπορούσε, εν πάση περιπτώσει, να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η ADM είχε ρόλο πρωτεργάτη στο πλαίσιο της συμπράξεως.

2. Επί των προβαλλομένων σφαλμάτων της Επιτροπής όσον αφορά τον ρόλο της ADM ως πρωτεργάτη

α) Επί των διμερών συναντήσεων που οργάνωσε η ADM τον Ιανουάριο του 1991

Επιχειρήματα των διαδίκων

217 Η ADM φρονεί ότι η συμπεριφορά της κατά τη διάρκεια των συναντήσεων που πραγματοποιήθηκαν τον Ιανουάριο του 1991, και στις οποίες μετείχαν, πέραν αυτής, η H & R, η HLR και η JBL, δεν μπορεί να θεωρηθεί στοιχείο από το οποίο να αποδεικνύεται ο ρόλος της ως πρωτεργάτη στο πλαίσιο της συμπράξεως. Η ADM παραθέτει προς τούτο αποσπάσματα της αιτιολογικής σκέψεως 264 της Απόφασης, όπου η Επιτροπή ανέφερε ότι «το γεγονός ότι πριν από την πρώτη πολυμερή συνεδρίαση [της συμπράξεως] υπήρξε ένας γύρος διμερών συναντήσεων μεταξύ της ADM και των ανταγωνιστών της δεν συνιστ[ούσε] επαρκή απόδειξη ότι η ADM ήταν ο ηθικός αυτουργός [της συμπράξεως]».

218 Εν πάση περιπτώσει, η ADM φρονεί ότι η Απόφαση είναι πλημμελής λόγω παραβάσεως της υποχρέωσεως αιτιολογήσεως. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή, αναφέροντας και η ίδια ότι η ύπαρξη αυτών των διμερών συναντήσεων δεν επαρκούσε για να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η ADM ήταν ο ηθικός αυτουργός της συμπράξεως, είχε περιπέσει σε αντίφαση ως προς τη δική της ανάλυση που περιέχεται στην αιτιολογική σκέψη 263 όσον αφορά τις εν λόγω συναντήσεις.

219 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη της επιχειρηματολογίας της ADM.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

220 Πρέπει να παρατηρηθεί ότι, στην αιτιολογική σκέψη 263 της Αποφάσεως, σχετικά με τις διμερείς συναντήσεις που οργάνωσε η ADM τον Ιανουάριο 1991, η Επιτροπή ανέφερε ότι στηρίχθηκε σε δύο έγγραφα. Πρώτον, η Επιτροπή στηρίχθηκε σε ένα υπόμνημα της 15ης Ιανουαρίου 1999 που είχε καταρτίσει η ADM σχετικά με μια συνέντευξη που ο πρώην εκπρόσωπος της ADM στη σύμπραξη είχε με τις υπηρεσίες της Επιτροπής στις 11 Δεκεμβρίου 1998. Δεύτερον, Επιτροπή στηρίχθηκε στην έκθεση του FBI.

221 Σε σχέση με αυτές τις διμερείς συναντήσεις που η ADM οργάνωσε τον Ιανουάριο του 1991 με τους κύριους παραγωγούς κιτρικού οξέος, ήτοι την H & R, την HLR και την JBL, η Επιτροπή θεώρησε ότι, παρά το γεγονός ότι η ADM είχε χαρακτηρίσει τις συναντήσεις αυτές ως συναντήσεις γνωριμίας με τους άλλους ανταγωνιστές, «πιθανότατα οι συνεδριάσεις εκείνες είχαν καθοριστική σημασία για τη δημιουργία (ή την επαναδραστηριοποίηση) [της συμπράξεως] για το κιτρικό οξύ τον Μάρτιο του 1991». Συγκεκριμένα, κατά την Επιτροπή, «[ε]πειδή ανάμεσα σε αυτές τις συνεδριάσεις και στην πρώτη πολυμερή συνεδρίαση [της συμπράξεως] της 6ης Μαρτίου 1991 μεσολάβησε πάρα πολύ μικρό χρονικό διάστημα, είναι πιθανότατο να συζητήθηκε το ενδεχόμενο ή η πρόθεση δημιουργίας [μιας οργανωμένης συμπράξεως]. Σε αυτό συνηγορεί, ειδικότερα, το περιεχόμενο των συζητήσεων, όπως ανέφερε απασχολούμενος της ADM: αν και η περιγραφή των συζητήσεων είναι ασαφής, ο απασχολούμενος ανέφερε ότι διατυπώθηκαν «μειωτικά σχόλια» για τον τρόπο με τον οποίο ένας ανταγωνιστής ασκούσε τις επιχειρηματικές του δραστηριότητες στην αγορά του κιτρικού οξέος». Η Επιτροπή θεώρησε ότι «αυτή η έκφραση δυσφορίας σε βάρος ενός ανταγωνιστή ο οποίος κατηγορήθηκε ότι δεν συμπεριφερόταν σωστά στην αγορά αποτελεί σαφή ένδειξη της σε βάρος του ανταγωνισμού πρόθεσης να εφαρμοστεί μεγαλύτερη πειθαρχία στην αγορά» (αιτιολογικές σκέψεις 74, 75 και 263 της Αποφάσεως).

- 222 Επιπλέον, στην αιτιολογική σκέψη 264 της Αποφάσεως, η Επιτροπή προσέθεσε ότι «το γεγονός ότι πριν από την πρώτη πολυμερή συνεδρίαση [της συμπράξεως] υπήρξε ένας γύρος διμερών συναντήσεων μεταξύ της ADM και των ανταγωνιστών της δεν συνιστ[ούσε] επαρκή απόδειξη ότι η ADM, ήταν ο ηθικός αυτουργός [της συμπράξεως], έστω και αν αυτό αποτελ[ούσε] ισχυρή ένδειξη ότι έτσι είχαν τα πράγματα».
- 223 Καθόσον η ADM προβάλλει πλάνες όσον αφορά την εκτίμηση των διμερών αυτών συναντήσεων, πρέπει να σημειωθεί, καταρχάς, ότι δεν αμφισβητεί ότι οργάνωσε τις συναντήσεις αυτές. Εν συνεχεία, ομοίως δεν προσάπτει στην Επιτροπή ότι συνόψισε κατά τρόπο μη ορθό τα έγγραφα επί των οποίων στηρίχθηκε συναφώς. Αντιθέτως, η ADM υποστηρίζει ότι οι διμερείς αυτές συναντήσεις αποσκοπούσαν αποκλειστικά στο να υπάρξει η δυνατότητα γνωριμίας με τα λοιπά μέλη της συμπράξεως.
- 224 Ναι μεν είναι όμως αληθές, όπως τόνισε η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 264 της Αποφάσεως, ότι τα στοιχεία που η Επιτροπή διέθετε σχετικά με τις διμερείς αυτές συναντήσεις δεν αρκούσαν από μόνα τους για να συναχθεί το συμπέρασμα ότι, κατά τις συναντήσεις αυτές, η ADM είχε παίξει ρόλο ηθικού αυτουργού της συμπράξεως, πλην όμως η Επιτροπή μπορούσε κάλλιστα να θεωρήσει ότι η πραγματοποίηση τέτοιων διμερών συναντήσεων, που οργάνωσε η ADM ακριβώς πριν την πρώτη πολυμερή συνάντηση της συμπράξεως, αποτελούσε «ισχυρή ένδειξη» για το ότι η ADM ήταν ο ηθικός αυτουργός της συμπράξεως.
- 225 Το γεγονός και μόνον ότι, στην αιτιολογική σκέψη 264 της Αποφάσεως, η Επιτροπή σχετικοποίησε την αποδεικτική αξία της υπάρξεως αυτών των διμερών συναντήσεων όσον αφορά τον ρόλο της ADM ως ηθικού αυτουργού στο πλαίσιο της συμπράξεως δεν σημαίνει ότι η Επιτροπή πραγματοποίησε εσφαλμένη ανάλυση των εν λόγω συναντήσεων. Αντιθέτως, η προσέγγιση που επέλεξε η Επιτροπή αποδεικνύει ότι ανάλυσε επιμελώς τα έγγραφα των οποίων έγινε επίκληση για να καταλήξει ότι η ύπαρξη αυτών των διμερών συναντήσεων δεν αποτελούσε παρά ισχυρή ένδειξη του ρόλου της ADM ως πρωτεργάτη της συμπράξεως, αλλά δεν αρκούσε για να αντληθούν από αυτό οριστικά συμπεράσματα.

- 226 Κατά συνέπεια, η Επιτροπή δεν υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως επικαλούμενη την ύπαρξη αυτών των συναντήσεων ως πρόσθετη ένδειξη σε σχέση με τα δύο άλλα στοιχεία επί των οποίων στηρίχθηκε για να καταλήξει ότι η ADM είχε παίξει ρόλο πρωτεργάτη της συμπράξεως.
- 227 Καθόσον η ADM προβάλλει παράβαση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως, πρέπει να παρατηρηθεί ότι από τις αιτιολογικές σκέψεις 263 και 264 της Αποφάσεως προκύπτει σαφώς και χωρίς διφορούμενα η συλλογιστική του θεσμικού οργάνου. Συγκεκριμένα, ναι μεν, στην αιτιολογική σκέψη 263 της Αποφάσεως, η Επιτροπή θεώρησε ότι οι διαδοχικές συναντήσεις μεταξύ της ADM και, αντιστοίχως, της H & R, της HLR και της JBL τον Ιανουάριο του 1991 έπαιξαν πιθανώς καθοριστικό ρόλο για τη δημιουργία της συμπράξεως για το κιτρικό οξύ τον Μάρτιο του 1991, πλην όμως στην αιτιολογική σκέψη 264 της Αποφάσεως η Επιτροπή διευκρίνισε τις συνέπειες της διαπιστώσεως αυτής για την ADM, αναφέροντας ότι η ύπαρξη πριν από την πρώτη πολυμερή συνάντηση της συμπράξεως ενός γύρου διμερών συναντήσεων μεταξύ της ADM και των ανταγωνιστών της δεν αρκεί για να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η ADM υπήρξε ο ηθικός αυτουργός, αλλά αποτελεί ισχυρή ένδειξη περί του ότι έτσι είχαν τα πράγματα. Η διευκρίνιση αυτή δεν είναι αντιφατική και δεν επηρεάζει τη συνοχή της συλλογιστικής της Επιτροπής. Δεν μπορεί συνεπώς να της προσαφθεί, συναφώς, έλλειψη αιτιολογίας.
- 228 Κατά συνέπεια, η Επιτροπή δεν υπέπεσε συναφώς σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως ούτε παρέβη την υποχρέωση αιτιολογήσεως.

β) Επί της δηλώσεως του πρώην εκπροσώπου της ADM ενώπιον του FBI

Υπενθύμιση των πραγματικών περιστατικών και του κειμένου της Αποφάσεως

- 229 Στις 11 και στις 12 Οκτωβρίου 1996, ο πρώην εκπρόσωπος της ADM έκανε μια δήλωση κατά την εξέτασή του από την «μεγάλη εξεταστική επιτροπή» στο πλαίσιο

της αντιμονοπωλιακής διαδικασίας που διεξήχθη στις Ηνωμένες Πολιτείες και η οποία κατέληξε σε έναν δικαστικό συμβιβασμό (plea agreement). Η εξέταση αυτή, στην οποία ο πρώην εκπρόσωπος της ADM παρέστη με τους δικηγόρους του, διενεργήθηκε κατόπιν της εκδόσεως επιτακτικής εντολής (compulsion order). Σε σχέση με την εξέταση αυτή συντάχθηκε η έκθεση του FBI της 5ης Νοεμβρίου 1996.

230 Από μια επιστολή που απέστειλαν στις 11 Οκτωβρίου 1996 οι αρμόδιες αρχές των Ηνωμένων Πολιτειών στον δικηγόρο του πρώην εκπροσώπου της ADM, προκύπτει ότι η εξέταση αυτή διενεργήθηκε κατόπιν αιτήσεως της ADM, η οποία δέχθηκε να υποβληθεί στην εξέταση επιφυλασσόμενη να ασκήσει το δικαίωμά της, που παρέχει το Σύνταγμα των Ηνωμένων Πολιτειών, να μην απαντήσει σε ερωτήσεις που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στη δική της ενοχή (πέμπτη τροπολογία). Στην επιστολή αυτή αναφέρεται επίσης ότι, πριν από την εν λόγω εξέταση, οι αρμόδιες αρχές των Ηνωμένων Πολιτειών χορήγησαν στον πρώην εκπρόσωπο της ADM ποινική ασυλία όσον αφορά τα πραγματικά περιστατικά που ομολόγησε με τη δήλωσή του, εφόσον θα απαντούσε με ειλικρίνεια και παρρησία στις ερωτήσεις που θα του υποβάλλονταν και εφόσον θα παρείχε όλες τις πληροφορίες που διέθετε. Ομοίως, οι αρμόδιες αρχές των Ηνωμένων Πολιτειών ανέφεραν ότι η δήλωση την οποία έκανε ο πρώην εκπρόσωπος της ADM κατά την εξέταση δεν θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί άμεσα ή έμμεσα κατά της ADM ή κατά κάποιου από τους υπαλλήλους της, κατά κάποιας από τις θυγατρικές εταιρίες ή τις εταιρείες που συνδέονται με αυτήν, στο πλαίσιο ποινικής διώξεως.

231 Κατά την εν λόγω εξέταση της 11ης και της 12ης Οκτωβρίου 1996, ο πρώην εκπρόσωπος της ADM παρέσχε λεπτομερή περιγραφή της λειτουργίας της συμπράξεως και των εμπλεκόμενων μερών. Έδωσε, μεταξύ άλλων, μια περιγραφή των περιοδικών συναντήσεων κορυφής (που αποκαλούνται συναντήσεις των «masters» ή και «G-4/5»), καθώς και των πιο τεχνικών συναντήσεων που αποκαλούνται συναντήσεις των «sherpas»), στο μεγαλύτερο μέρος των οποίων είχε και ο ίδιος μετάσχει. Ειδικότερα, στις σελίδες 21 και 22 της εκθέσεως του FBI, περιλαμβάνεται το απόσπασμα της δηλώσεως του πρώην εκπροσώπου της ADM, χωρία της οποίας παρέθεσε η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 265 της Αποφάσεως.

232 Στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας που κινήθηκε ενώπιον της Επιτροπής, η Bayer τής κοινοποίησε την έκθεση του FBI. Επιπλέον, επίσης κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, στις 11 Δεκεμβρίου 1998, στο πλαίσιο συσκέψεως μεταξύ

των υπηρεσιών της Επιτροπής και των εκπροσώπων της ADM (βλ. αιτιολογική σκέψη 57 της Αποφάσεως), η Επιτροπή εξέτασε τον πρώην εκπρόσωπο της ADM. Κατόπιν της συσκέψεως αυτής, η ADM υπέβαλε στην Επιτροπή ένα μη χρονολογημένο υπόμνημα το οποίο είχε τον τίτλο «Υπόμνημα στηριζόμενο στη συνομιλία του [πρώην εκπροσώπου της ADM στο πλαίσιο της συμπράξεως] στην Επιτροπή στις 11 Δεκεμβρίου 1998».

233 Εν συνεχεία, στην ανακοίνωση αιτιάσεων, η Επιτροπή στηρίχθηκε, μεταξύ άλλων, στη δήλωση του πρώην εκπροσώπου της ADM όπως αυτή προκύπτει από την έκθεση του FBI. Επιπλέον, προσάρτησε την έκθεση αυτή στην ανακοίνωση αιτιάσεων.

234 Τέλος, στην απάντησή της στην ανακοίνωση αιτιάσεων, η ADM αναφέρθηκε στη δήλωση του πρώην εκπροσώπου της ενώπιον του FBI για να τονίσει τη σημασία της συνεργασίας της ADM, όχι μόνον στο πλαίσιο της διαδικασίας ενώπιον της Επιτροπής, αλλά και ενώπιον των αμερικανικών αρχών. Περαιτέρω, η ADM αναφέρθηκε και αυτή επανειλημμένως στην έκθεση του FBI για να ισχυριστεί ότι είχε πλήρως συνεργαστεί στο πλαίσιο της διαδικασίας ενώπιον της Επιτροπής, ότι η σύμπραξη είχε μόνο περιορισμένο αντίκτυπο στην αγορά του κιτρικού οξέος και ότι έπρεπε να της αναγνωριστούν ελαφρυντικές περιστάσεις κατά τον υπολογισμό του προστίμου. Ειδικότερα, η ADM, στο πλαίσιο αυτό, στηρίχθηκε στην έκθεση του FBI για να αποδείξει ότι, κατά τη γνώμη της, δεν είχε διαδραματίσει ρόλο πρωτεργάτη της συμπράξεως, έστω και αν, με την επιχειρηματολογία αυτή, είχε επιχειρήσει να αποδείξει στην Επιτροπή ότι έπρεπε να τύχει ελαφρυντικής περιστάσεως.

235 Στην αιτιολογική σκέψη 265 της Αποφάσεως, η Επιτροπή αναφέρθηκε ως εξής στην έκθεση του FBI:

«Κατά την εξέτασή του από το FBI το 1996, [ο] πρώην εκπρόσωπος της ADM στις συνεδριάσεις του καρτέλ αναφέρθηκε σε άλλον αντιπρόσωπο της ADM κατά τις ίδιες συνεδριάσεις και ανέφερε γι αυτόν ότι “ο μηχανισμός της ρύθμισης G-4/5 φαίνεται ότι ήταν ιδέα του [άλλου αυτού εκπροσώπου της ADM], ο οποίος είχε

αρκετά ενεργό ρόλο στη συνεδρίαση της 6ης Μαρτίου 1991 στη Βασιλεία, στην οποία διαμορφώθηκε η συμφωνία για το κιτρικό οξύ”. Αναφερόμενος στον ίδιο συνάδελφό του, πρόσθεσε ότι ο [άλλος αυτός εκπρόσωπος της ADM] θεωρούνταν ως “ο [Σοφός]” ενώ ο [όνομα του αντιπροσώπου της Jungbunzlauer] τον αναγόρευσε σε “Δάσκαλο”».

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 236 Η ADM ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή πλανήθηκε στηριζόμενη στην έκθεση του FBI ως έγγραφο που αποδεικνύει τον «ηγετικό ρόλο» της ADM.
- 237 Πρώτον, η ADM ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή δεν μπορούσε βεβαίως να στηριχθεί στην έκθεση του FBI, δεδομένου ότι η έκθεση αυτή περιλαμβανόταν μεταξύ των αποδεικτικών στοιχείων που είχαν συλλέξει οι ανακριτικές αρχές μιας τρίτης χώρας, για τις οποίες δεν ισχύουν οι διαδικαστικές προστασίες τις οποίες εγγυάται το κοινοτικό δίκαιο. Η ADM τονίζει ότι ούτε στον πρώην εκπρόσωπο της ADM ούτε στο δικηγόρο της δόθηκε η ευκαιρία να αναθεωρήσουν, να εγκρίνουν ή να υπογράψουν τη δήλωση.
- 238 Παρόμοιες δηλώσεις έχουν θεωρηθεί όχι ιδιαίτερα αξιόπιστες ενώπιον των δικαστηρίων των Ηνωμένων Πολιτειών. Επιπλέον, η ADM παρατηρεί ότι το Δικαστήριο, με την απόφασή του της 10ης Νοεμβρίου 1993, C-60/92, Otto (Συλλογή 1993, σ. I-5683, σκέψη 20), δέχθηκε ότι οι πληροφορίες που συνελέγησαν στο πλαίσιο εθνικής διαδικασίας μη συνδεδεμένης με το αναγνωριζόμενο από την Κοινότητα δικαίωμα άμυνας κατά της αυτοενοχοποίησεως μπορούν, βεβαίως, να γνωστοποιούνται στην Επιτροπή, ιδίως από τον ενδιαφερόμενο διάδικο. Ωστόσο, το Δικαστήριο έκρινε ότι από την απόφασή του της 18ης Οκτωβρίου 1989, 374/87, Orkem κατά Επιτροπής (Συλλογή 1989, σ. 3283), προέκυπτε ότι η Επιτροπή —όπως εξάλλου μια εθνική αρχή— δεν μπορεί να χρησιμοποιεί τις πληροφορίες αυτές ως μέσο αποδείξεως παραβάσεως των κανόνων του ανταγωνισμού στο πλαίσιο διαδικασίας δυναμένης να οδηγήσει στην επιβολή κυρώσεων ή ως ένδειξη δικαιολογούσα τη διενέργεια έρευνας πριν από μια τέτοια διαδικασία.

239 Η ADM τονίζει ότι δεν ισχυρίζεται ότι οι αρχές των Ηνωμένων Πολιτειών δεν εφάρμοσαν δικονομικές εγγυήσεις. Αναφέρει ότι ο πρώην εκπρόσωπος της ADM συνοδεύθηκε πράγματι από τον δικηγόρο του και είχε λάβει ασυλία κατά των διώξεων. Ωστόσο, η ADM υποστηρίζει ότι πρόκειται για αποδεικτικά στοιχεία που συνελέγησαν στο πλαίσιο της διαδικασίας που κινήθηκε εντός τρίτης χώρας και σε σχέση με τα οποία δεν μπορούν να εφαρμοστούν οι εγγυήσεις τις οποίες παρέχει το κοινοτικό δίκαιο. Η Επιτροπή δεν θα μπορούσε προφανώς να καθορίσει την αποδεικτική αξία ενός εγγράφου εάν δεν γνώριζε πώς καταρτίστηκε το έγγραφο αυτό ούτε τις δικονομικές εγγυήσεις που πλαισίωσαν τη σύνταξή του, συμπεριλαμβανόμενων καθοριστικών παραγόντων όπως το αν το εν λόγω έγγραφο καταρτίστηκε βάσει ένορκης καταθέσεως ή αν υπόκειται στην αναθεώρηση εκ μέρους του μάρτυρα ή του δικηγόρου του.

240 Δεύτερον, η ADM φρονεί ότι η Επιτροπή δεν μπορούσε να στηριχθεί στην έκθεση του FBI, δεδομένου ότι δεν είχε τη δυνατότητα να ασκήσει τα δικαιώματά της άμυνας κατά αυτοενοχοποιήσεως, όπως αναγνωρίζει η απόφαση Orkem κατά Επιτροπής, σκέψη 238 ανωτέρω. Η ADM μάλιστα προσθέτει ότι δεν ασκεί επιρροή το ότι η παραίτηση από διώξεις κατά της ADM εφαρμόστηκε μόνο σε ποινική διαδικασία.

241 Η ADM υπενθυμίζει ότι η επίμαχη δήλωση έγινε από τον πρώην εκπρόσωπο της ADM και για τη δήλωση αυτή υπήρξε παραίτηση από τα δικαιώματα άμυνας κατά αυτοενοχοποιήσεως υπό την προϋπόθεση ότι η εν λόγω δήλωση δεν θα χρησιμοποιηθεί από τις αμερικανικές αρχές κατά, μεταξύ άλλων, του πρώην εκπροσώπου της ADM ή της ADM. Ωστόσο, αντίθετα προς τις αρχές των Ηνωμένων Πολιτειών, η Επιτροπή δεν της παρέσχε, κατά τη διαδικασία που είχε κινήσει, τη δυνατότητα να ασκήσει το δικαίωμά της να αντιταχθεί στην αυτοενοχοποίησή της όσον αφορά τη δήλωση του πρώην εκπροσώπου της ADM. Η ADM δεν αμφισβητεί ότι η Επιτροπή μπορούσε να επικαλεστεί τα αποσπάσματα της εκθέσεως του FBI που συμπίπτουν με την άμεση μαρτυρία του πρώην εκπροσώπου της ADM ενώπιον της Επιτροπής. Η ADM τονίζει όμως ότι η άμεση μαρτυρία του πρώην εκπροσώπου της ενώπιον της Επιτροπής δεν αφορά τα σημεία σχετικά με τον «ηγετικό ρόλο» επί των οποίων αυτή στηρίχθηκε αναφερόμενη στην έκθεση του FBI. Η ADM προσάπτει στην Επιτροπή ότι εξέτασε τον πρώην εκπρόσωπό της αυτοπροσώπως και ότι είχε απολύτως τη δυνατότητα να τον εξετάσει τόσο άμεσα όσο και υποβάλλοντάς του γραπτές ερωτήσεις, αλλ' ότι δεν έθιξε το ζήτημα αν η ADM ήταν πρωτεργάτης, όπως δεν έθιξε το ζήτημα αυτό και μεταγενέστερα, σε καμία φάση της διαδικασίας έρευνας.

- 242 Τρίτον, η ADM ισχυρίζεται ότι, για τρεις λόγους, η έκθεση του FBI δεν είναι εγγενώς αξιόπιστη.
- 243 Πρώτον, η ADM παρατηρεί ότι η έκθεση συντάχθηκε από υπαλλήλους του FBI και από αμερικανούς δικαστικούς της εισαγγελικής αρχής που είχαν ως μέριμνα την πρόοδο της υποθέσεώς τους. Τέτοιες εκθέσεις απορρίπτονται από τη διαδικασία ενώπιον των αμερικανικών δικαστηρίων ως αποδεικτικά στοιχεία που προέρχονται από προφορικές καταθέσεις και, συνεπώς, απαράδεκτα, για τον λόγο ότι οι ανακριτές που προσπαθούν στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας να έχουν μια δικογραφία με στέρεα στοιχεία μπορούν να οδηγηθούν να μην υποβάλουν λεπτομερές πρακτικό των όσων κατέθεσε ο εξεταστής.
- 244 Δεύτερον, η ADM επαναλαμβάνει τον ισχυρισμό ότι ούτε ο πρώην εκπρόσωπος της ADM ούτε ο δικηγόρος του είχαν τη δυνατότητα να αναγνώσουν, να εγκρίνουν ή να υπογράψουν τη δήλωση και ότι, δύο έτη αργότερα, κατά τη διάρκεια κατ' αντιπαράσταση εξετάσεως αφορώσας την επ' ακροατηρίω μαρτυρία του, ο πρώην εκπρόσωπος της ADM, όταν παρίστατο ως μάρτυς κλητευθείς από τις αρχές των Ηνωμένων Πολιτειών, είχε δηλώσει ότι δεν είχε δει προηγουμένως την έκθεση του FBI. Επιπλέον, η ADM παρατηρεί ότι κατά τη διάρκεια αυτής της κατ' αντιπαράσταση εξετάσεως, ο πρώην εκπρόσωπος της ADM είχε θέσει εν αμφιβόλω την ακρίβεια του αποσπάσματος της εκθέσεως που του είχε υποβληθεί κατά την περίπτωση αυτή.
- 245 Τρίτον, η ADM φρονεί ότι η έκθεση του FBI παρουσιάζει μια εσωτερική αντίφαση όσον αφορά τον ρόλο της ως πρωτεργάτη. Συγκεκριμένα, η ADM υποστηρίζει ότι, ενώ η Επιτροπή στηρίχθηκε στο τμήμα της εκθέσεως που περιλαμβάνεται στη σελίδα της 22 και σύμφωνα με το οποίο ο προϊστάμενος του πρώην εκπροσώπου της ADM διατύπωσε τον διακανονισμό και διαδραμάτισε ενεργό ρόλο για την αρχική συνάντηση της 6ης Μαρτίου 1991, στη σελίδα 7 της εκθέσεως διευκρινίζεται, σε σχέση με την ίδια αυτή συνάντηση της 6ης Μαρτίου 1991, ότι «[η] συνάντηση “διευθυνόταν προδήλως από [τον εκπρόσωπο της HLR]”, τον οποίον ο πρώην εκπρόσωπος της ADM όρισε ως “κύριο πρωταγωνιστή”».

- 246 Η ADM προσθέτει ότι από το υπόμνημα της 11ης Δεκεμβρίου 1998 (βλ. σκέψη 232 ανωτέρω) προκύπτει ότι «[ο εκπρόσωπος της HLR] [...] προήδρευσε αυτής της άτυπης ομάδας», ότι «η ADM μετέσχε ελάχιστα» και ότι «[οι εκπρόσωποι της ADM] περιορίστηκαν κυρίως στο να ακούν» (σ. 3).
- 247 Τέταρτον, η ADM επικαλείται τις δηλώσεις του πρώην εκπροσώπου της ADM και του δικηγόρου του που έγιναν στις 26 Φεβρουαρίου 2002 για τις ανάγκες της παρούσας διαδικασίας.
- 248 Όσον αφορά τη δήλωση του δικηγόρου του πρώην εκπροσώπου της ADM, η ADM παρατηρεί ότι ο δικηγόρος αυτός αναφέρει ότι οι σημειώσεις που αυτός κράτησε σχετικά με τις απαντήσεις που έδωσε ο πρώην εκπρόσωπος της ADM κατά την εξέτασή του από το FBI καταδεικνύουν ότι η έκθεση του FBI διαφέρει σε μικρό αλλά σημαντικό βαθμό από το περιεχόμενο των απαντήσεων που έδωσε ο πρώην εκπρόσωπος της ADM όσον αφορά ακριβώς το ζήτημα του ηγετικού ρόλου. Η ADM παρατηρεί ότι οι σημειώσεις του δικηγόρου του πρώην εκπροσώπου της ήσαν σύγχρονες με τις δηλώσεις του πελάτη του, ενώ στην έκθεση του FBI περιελήφθη εκ των υστέρων η διατύπωση που χρησιμοποίησε ο πρώην εκπρόσωπος της ADM.
- 249 Συγκεκριμένα, πρώτον, από τις σημειώσεις του δικηγόρου του πρώην εκπροσώπου της ADM προκύπτει ότι ο εκπρόσωπος αυτός είχε πει ότι ο ρόλος του άλλου εκπροσώπου της ADM κατά τη συνάντηση της 6ης Μαρτίου 1991 ήταν «ευλόγως ενεργός», αλλά ότι αυτός ουδέποτε «θέλησε να διευθύνει». Η έκθεση του FBI αναφέρει τη συμμετοχή αυτή, χαρακτηρίζοντάς την ως «ενεργό ρόλο», αλλά παρέλειψε τον σημαντικό προαναφερθέντα επιρρηματικό περιορισμό.
- 250 Δεύτερον, από τις σημειώσεις του δικηγόρου του πρώην εκπροσώπου της ADM προκύπτει ότι το FBI δεν τον ρώτησε αν ο μηχανισμός της ρύθμισης «G-4/G-5» αποτελούσε ιδέα του άλλου εκπροσώπου της ADM. Ακριβέστερα, στο πλαίσιο μιας σειράς ερωτήσεων σχετικά με τη σύμπραξη, ο πρώην εκπρόσωπος της ADM ερωτήθηκε για το αν «προέκυπτε ότι επρόκειτο για ιδέα [του άλλου εκπροσώπου της ADM]», ερώτηση στην οποία ο πρώην εκπρόσωπος της ADM απάντησε «ναι». Έτσι, οι ερωτήσεις αφορούσαν το αν η προσχώρηση της ADM στη σύμπραξη

αποτελούσε ιδέα του άλλου εκπροσώπου της ADM και όχι αν ο μηχανισμός της ρύθμισης ήταν ιδέα του εν λόγω εκπροσώπου. Η ερώτηση και η απάντηση ήσαν τουλάχιστον εξαιρετικά διφορούμενες και δεν μπορούν να εξομοιωθούν με την καταφατική δήλωση που περιέχεται στην έκθεση του FBI, σύμφωνα με την οποία «ο μηχανισμός της ρύθμισης G-4/G-5 φαινόταν να είναι ιδέα του [άλλου εκπροσώπου της ADM]». Η ADM ισχυρίζεται, όσον αφορά τις συζητήσεις σχετικά με τον μηχανισμό της συμπράξεως που πραγματοποιήθηκαν κατά τη σύσκεψη της 6ης Μαρτίου 1991, ότι, αντιθέτως, από τις σημειώσεις του δικηγόρου του πρώην εκπροσώπου της ADM προκύπτει ότι ο εκπρόσωπος αυτός δήλωσε, χωρίς κανένα διφορούμενο, ότι ο εκπρόσωπος της HLR ήταν ο κύριος συμμετέχων που πρότεινε ένα σύστημα ποσοτώσεων. Επιπλέον, από τις σημειώσεις αυτές προκύπτει ότι ο άλλος εκπρόσωπος της ADM «δεν ελάμβανε πολύ τον λόγο» και ότι αυτός «συνήθιζε, κατά τις συναντήσεις, να ακούει και να βλέπει αυτά που συνέβαιναν». Η ADM τονίζει ότι η διατύπωση αυτή συγκλίνει με τη δήλωση του πρώην εκπροσώπου της ότι ο άλλος εκπρόσωπος της ADM «ουδέποτε προσπάθησε να διευθύνει» και ότι «άλλοι το είχαν κάνει στο παρελθόν».

251 Τρίτον, η ADM παρατηρεί ότι από τις σημειώσεις του δικηγόρου του πρώην εκπροσώπου της προκύπτει ότι ο εκπρόσωπος αυτός δεν χρησιμοποίησε την έκφραση «ο Σοφός» όσον αφορά τον άλλο εκπρόσωπο της ADM.

252 Όσον αφορά τη δήλωση του πρώην εκπροσώπου της ADM, η ADM ισχυρίζεται ότι ο εκπρόσωπος αυτός επιβεβαίωσε επίσης ότι οι δηλώσεις τις οποίες ενθυμείται διαφέρουν από αυτές που του αποδόθηκαν στην έκθεση του FBI ως προς τρία σημεία.

253 Κατ' αρχάς, από τις δηλώσεις του πρώην εκπροσώπου προκύπτει ότι ο άλλος εκπρόσωπος της ADM δεν είχε σχεδόν καμία συμβολή στη συνάντηση της 6ης Μαρτίου 1991 και δεν μπορούσε να θεωρηθεί ότι την είχε διευθύνει.

254 Εν συνεχεία, από τη δήλωση του πρώην εκπροσώπου της ADM προκύπτει ότι ο εκπρόσωπος της HLR είχε καλέσει τον πρώην εκπρόσωπο της ADM και τον άλλο εκπρόσωπο της ADM στη συνάντηση της 6ης Μαρτίου 1991, είχε προεδρεύσει της συναντήσεως και είχε προτείνει το σχετικό με τον μηχανισμό της συμπράξεως σύστημα πληροφόρησης και ελέγχου.

- 255 Από την ως άνω δήλωση προκύπτει ότι ο πρώην εκπρόσωπος της ADM δεν ενθυμείται το ότι ο άλλος εκπρόσωπος της ADM είχε αποκληθεί «Σοφός», αλλά ενθυμείται ότι ο εκπρόσωπος της JBL, που μετείχε ως πρόεδρος στις συναντήσεις της συμπράξεως από τον Μάιο του 1994 και μετά, καλούσε τον άλλο εκπρόσωπο της ADM «Δάσκαλο». Επιπλέον, από την ίδια δήλωση προκύπτει ότι ο πρώην εκπρόσωπος της ADM υπέθετε ότι τα προσωνύμια αυτά χρησιμοποιούνταν καθόσον ο «[άλλος εκπρόσωπος της ADM] είχε γενικώς συγκρατημένη συμπεριφορά και δεν ελάμβανε συνήθως τον λόγο παρά μόνον αν είχε να ανακοινώσει κάτι σχετικά σημαντικό». Τέλος, από την ως άνω δήλωση προκύπτει ότι η έκφραση «ο Σοφός» δεν χρησιμοποιήθηκε για τον προσδιορισμό του άλλου εκπροσώπου της ADM.
- 256 Πέμπτον, η ADM ισχυρίζεται ότι η έκθεση του FBI είναι ασύμβατη προς τα συμπεράσματα της ίδιας της Επιτροπής. Συγκεκριμένα, η ADM παρατηρεί ότι στην αιτιολογική σκέψη 265 της Αποφάσεως η Επιτροπή επιχειρεί να σκιαγραφήσει τον άλλο εκπρόσωπο της ADM, στηριζόμενη στην έκθεση του FBI, ως ένα πρόσωπο που διαδραμάτισε ρόλο πρωτεργάτη κατά την αρχική συνάντηση της συμπράξεως, στις 6 Μαρτίου 1991, ενώ, στην αιτιολογική σκέψη 78 της Αποφάσεως, σημειώνει ότι η συνάντηση αυτή «οργανώθηκε από την [HLR], εκπρόσωπος της οποίας προήδρευσε αυτής».
- 257 Περαιτέρω, η ADM υποστηρίζει ότι αυτή η περιγραφή της συναντήσεως της 6ης Μαρτίου 1991 διαφέρει από εκείνη που η Επιτροπή είχε διατυπώσει στην ανακοίνωση αιτιάσεων. Συγκεκριμένα, στο σημείο 62 της ανακοινώσεως αυτής, η Επιτροπή σημείωσε ότι τη συνάντηση αυτή είχε «οργανώσει και διευθύνει [ο εκπρόσωπος της HLR]».
- 258 Η ADM προσθέτει ότι ο κεντρικός ρόλος του εκπροσώπου της HLR κατά τη συνάντηση της 6ης Μαρτίου 1991 προκύπτει επίσης από τις αιτιολογικές σκέψεις 85 και 89 της Αποφάσεως.
- 259 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη του συνόλου των επιχειρημάτων της ADM.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

— Εισαγωγή

²⁶⁰ Η ADM προβάλλει αιτιάσεις δύο διαφορετικών ειδών. Πρώτον, ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή, στηριζόμενη στην έκθεση του FBI, παραβίασε τις διαδικαστικές εγγυήσεις που προβλέπει το κοινοτικό δίκαιο. Δεύτερον, η ADM φρονεί ότι η Επιτροπή δεν εκτίμησε ορθά το περιεχόμενο της έκθεσης του FBI.

— Επί του ότι η Επιτροπή παραβίασε τις διαδικαστικές εγγυήσεις που προβλέπει το κοινοτικό δίκαιο

²⁶¹ Δεν αμφισβητείται ότι καμία διάταξη δεν απαγορεύει στην Επιτροπή να στηρίζεται, ως αποδεικτικό στοιχείο δυνάμενο να χρησιμεύσει για να διαπιστωθεί παράβαση των άρθρων 81 ΕΚ και 82 ΕΚ και να καθοριστεί ένα πρόστιμο, σε έγγραφο το οποίο, όπως εν προκειμένω η έκθεση του FBI, καταρτίστηκε στο πλαίσιο διαδικασίας διαφορετικής από αυτή που έχει κινήσει η ίδια η Επιτροπή.

²⁶² Ωστόσο, σύμφωνα με τη νομολογία, αναγνωρίζεται, βάσει των γενικών αρχών του κοινοτικού δικαίου, των οποίων αναπόσπαστο μέρος αποτελούν τα θεμελιώδη δικαιώματα και υπό το φως των οποίων όλες οι διατάξεις του κοινοτικού δικαίου πρέπει να ερμηνεύονται, το δικαίωμα μιας επιχείρησης να μην υποχρεώνεται από την Επιτροπή, στο πλαίσιο του άρθρου 11 του κανονισμού 17, να ομολογήσει τη συμμετοχή της σε παράβαση (απόφαση Ογκem κατά Επιτροπής, σκέψη 238 ανωτέρω, σκέψη 35). Η προστασία του δικαιώματος αυτού συνεπάγεται, σε περίπτωση αμφισβήτησεως ως προς το περιεχόμενο μιας ερωτήσεως, ότι πρέπει να εξακριβώνεται αν η απάντηση του αποδέκτη της ερωτήσεως ισοδυναμεί όντως με ομολογία παραβάσεως, οπότε θα προσβάλλονταν τα δικαιώματα άμυνας (βλ.

αποφάσεις του Δικαστηρίου της 15ης Οκτωβρίου 2002, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P έως C-252/99 P και C-254/99 P, Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-8375, σκέψη 273, και του Πρωτοδικείου της 20ής Φεβρουαρίου 2001, T-112/98, Mannesmannröhren-Werke κατά Επιτροπής, Συλλογή 2001, σ. II-729, σκέψη 64).

263 Είναι αληθές ότι τα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υποθέσεως είναι διαφορετικά από εκείνα των προπαρατεθεισών υποθέσεων, όπου η Επιτροπή είχε θέσει ερωτήσεις σε επιχειρήσεις που εδικαιούντο να αρνηθούν να απαντήσουν.

264 Ωστόσο, όταν, όπως εν προκειμένω, η Επιτροπή στηρίζεται, στο πλαίσιο της ελεύθερης εκτιμήσεώς της των αποδεικτικών στοιχείων που διαθέτει, σε δήλωση η οποία έγινε σε ένα πλαίσιο διαφορετικό από εκείνο της διαδικασίας που κινήθηκε ενώπιον της Επιτροπής και όταν η δήλωση αυτή περιέχει δυνητικά πληροφορίες που η ενδιαφερόμενη επιχείρηση θα εδικαιούτο να αρνηθεί να παράσχει στην Επιτροπή βάσει της νομολογίας Orkem κατά Επιτροπής, σκέψη 238 ανωτέρω, η Επιτροπή οφείλει να διασφαλίσει στην ενδιαφερόμενη επιχείρηση διαδικαστικά δικαιώματα ισοδύναμα με αυτά που παρέχει η εν λόγω νομολογία.

265 Η τήρηση αυτών των διαδικαστικών εγγυήσεων συνεπάγεται, σε ένα πλαίσιο όπως αυτό της υπό κρίση υποθέσεως, ότι η Επιτροπή οφείλει να εξετάζει αυτεπαγγέλτως αν, εκ πρώτης όψεως, υπάρχουν σοβαρές αμφιβολίες όσον αφορά την τήρηση των διαδικαστικών δικαιωμάτων των εμπλεκόμενων μερών στο πλαίσιο της διαδικασίας κατά την οποία τα εν λόγω μέρη έκαναν τις δηλώσεις αυτές. Εάν δεν υπάρχουν σοβαρές αμφιβολίες, τα διαδικαστικά δικαιώματα των εμπλεκόμενων μερών πρέπει να θεωρηθούν επαρκώς διασφαλισμένα αν, με την ανακοίνωση αιτιάσεων, η Επιτροπή αναφέρει σαφώς, ενδεχομένως προσαρτώντας τα σχετικά έγγραφα στην ανακοίνωση αυτή, ότι έχει την πρόθεση να στηριχθεί στις εν λόγω δηλώσεις. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η Επιτροπή παρέχει τη δυνατότητα στα εμπλεκόμενα μέρη να λάβουν θέση σε σχέση όχι μόνο με το περιεχόμενο των δηλώσεων αυτών, αλλά και με ενδεχόμενες παρατυπίες ή ειδικές περιστάσεις υπό τις οποίες οι δηλώσεις αυτές πραγματοποιήθηκαν ή προσκομίστηκαν ενώπιον της Επιτροπής.

- 266 Στην υπό κρίση περίπτωση, πρώτον, πρέπει να ληφθεί υπόψη το ότι η έκθεση του FBI υποβλήθηκε στην Επιτροπή από έναν ανταγωνιστή της ADM, την Bayer, η οποία μετέσχε επίσης στη σύμπραξη (βλ. σκέψη 232 ανωτέρω) και ότι η ADM δεν ισχυρίστηκε ότι το έγγραφο αυτό αποκτήθηκε παράνομα από την Bayer ή από την Επιτροπή.
- 267 Δεύτερον, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η έκθεση του FBI συνιστά έγγραφο που καταρτίστηκε από την αρμόδια αρχή των Ηνωμένων Πολιτειών για τη δίωξη μυστικών συμπράξεων και το οποίο προσκομίστηκε ενώπιον των αμερικανικών δικαστηρίων κατά τη δίκη που αφορούσε την ίδια σύμπραξη. Το έγγραφο αυτό δεν περιείχε κανένα εξωτερικό σημείο το οποίο θα έπρεπε, αυτεπαγγέλτως, να δημιουργήσει αμφιβολίες στην Επιτροπή ως προς την αποδεικτική του αξία. Καθόσον, στο πλαίσιο αυτό, η ADM επικαλείται το γεγονός ότι, στην επιστολή που απέστειλαν στις 11 Οκτωβρίου 1996 οι αρμόδιες αρχές των Ηνωμένων Πολιτειών στον δικηγόρο του πρώην εκπροσώπου της ADM, τονίστηκε ότι οι πληροφορίες που αυτός παρέσχε στην έκθεση αυτή δεν μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν κατ' αυτού ούτε κατά της ADM, πρέπει να σημειωθεί ότι η επιφύλαξη αυτή αναφερόταν ρητώς σε ποινικές διαδικασίες κατά την έννοια του δικαίου των Ηνωμένων Πολιτειών και όχι σε διαδικασίες όπως αυτές που κινήθηκαν ενώπιον της Επιτροπής.
- 268 Τρίτον και βασικότερο, πρέπει να υπομνησθεί ότι, στην ανακοίνωση αιτιάσεων, η Επιτροπή ανέφερε ότι είχε την πρόθεση να στηριχθεί στην έκθεση αυτή και ότι προσάρτησε το έγγραφο αυτό στην εν λόγω ανακοίνωση. Παρέσχε έτσι τη δυνατότητα στην ADM να λάβει θέση σε σχέση όχι μόνο με το περιεχόμενο του εγγράφου αυτού, αλλά και με ενδεχόμενες παρατυπίες ή ειδικές περιστάσεις υπό τις οποίες πραγματοποιήθηκε είτε η κατάρτισή του, όπως είναι αυτές που προβάλλονται ενώπιον του Πρωτοδικείου (βλ. μεταξύ άλλων, σκέψεις 243 και 244 ανωτέρω), είτε η προσκόμισή του ενώπιον της Επιτροπής, παρατυπίες ή περιστάσεις λόγω των οποίων, κατά την ADM, η Επιτροπή δεν μπορούσε να στηριχθεί στο έγγραφο αυτό χωρίς να προσβάλει τα διαδικαστικά δικαιώματα που εγγυάται το κοινοτικό δίκαιο.

- 269 Η ADM δεν διατύπωσε ωστόσο καμία επίκριση με την απάντησή της στην ανακοίνωση αιτιάσεων όσον αφορά τη συνεκτίμηση του εγγράφου αυτού από την

Επιτροπή. Απεναντίας, στηρίχθηκε και η ίδια ρητώς στο έγγραφο αυτό για να προβάλλει τα επιχειρήματά της, συμπεριλαμβανομένων αυτών που αφορούσαν το ζήτημα αν είχε διαδραματίσει ρόλο πρωτεργάτη στο πλαίσιο της συμπράξεως. Επιπλέον, η ADM δεν ισχυρίζεται ότι επέσυρε σε οποιαδήποτε στιγμή της διοικητικής διαδικασίας την προσοχή της Επιτροπής στην έλλειψη αξιοπιστίας της εκθέσεως του FBI ή ότι ζήτησε από την Επιτροπή να εξετάσει τον πρώην εκπρόσωπο της ADM σε σχέση με την αλήθεια των λεγομένων του που περιελήφθησαν στην έκθεση αυτή.

270 Σε μια τέτοια κατάσταση, η Επιτροπή δεν προσέβαλε τα διαδικαστικά δικαιώματα που διασφαλίζει το κοινοτικό δίκαιο στηριζόμενη, κατά την ελεύθερη εκτίμησή της των αποδείξεων που διέθετε, στην έκθεση του FBI.

— Επί του ότι η Επιτροπή δεν εκτίμησε ορθώς το περιεχόμενο της εκθέσεως του FBI

271 Καθόσον η ADM ισχυρίζεται ότι η έκθεση του FBI παρουσιάζει εσωτερικές αντιφάσεις (σκέψη 245 ανωτέρω), επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, στο απόσπασμα της εκθέσεως του FBI στο οποίο στηρίχθηκε η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 265 της Αποφάσεως, ο πρώην εκπρόσωπος της ADM είχε δηλώσει ότι ο άλλος εκπρόσωπος της ADM είχε την ιδέα του διακανονισμού και διαδραμάτισε ενεργό ρόλο κατά την πρώτη συνάντηση της συμπράξεως, στις 6 Μαρτίου 1991. Ομοίως, προσέθεσε ότι ο άλλος εκπρόσωπος της ADM εθεωρείτο ο «Σοφός», ο δεν εκπρόσωπος της JBL τον αποκαλούσε «Δάσκαλο». Αντιθέτως, στη σελίδα 7 της εν λόγω εκθέσεως διευκρινίζεται, σε σχέση με την ίδια αυτή συνάντηση της 6ης Μαρτίου 1991, ότι «[η] συνάντηση “διευθυνόταν προδήλως από τον [εκπρόσωπο de HLR]”, τον οποίο ο πρώην εκπρόσωπος της ADM όρισε ως “κύριο πρωταγωνιστή”».

272 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι ο πρώην εκπρόσωπος της ADM είχε την εντύπωση ότι οι εκπρόσωποι της ADM και της HLR είχαν διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο κατά τη συνάντηση αυτή, ήτοι ο μὲν ένας (της HLR) διοργάνωσε ουσιαστικά και διηύθυνε τη συνάντηση, ο δε άλλος (της ADM) διαδραμάτισε κυρίαρχο ρόλο κατά τον ορισμό των συναφθεισών συμφωνιών.

- 273 Εξάλλου, έτσι ανέγνωσε και η Επιτροπή το έγγραφο αυτό. Συγκεκριμένα, από τις αιτιολογικές σκέψεις 268 έως 272 της Αποφάσεως προκύπτει ότι θεώρησε ότι τόσο η ADM όσο και η HLR είχαν διαδραματίσει ρόλο πρωτεργάτη της συμπράξεως. Στην αιτιολογική σκέψη 269, η Επιτροπή στηρίχθηκε συναφώς στην έκθεση αυτή του FBI, μολοντί παρέθεσε ένα απόσπασμα διαφορετικό από εκείνο που επικαλέστηκε η ADM.
- 274 Κατά συνέπεια, κακώς η ADM επικαλείται την ύπαρξη εσωτερικών αντιφάσεων στην έκθεση του FBI.
- 275 Καθόσον η ADM προβάλλει την ύπαρξη αντιφάσεων μεταξύ της εκθέσεως του FBI και της δηλώσεως του πρώην εκπροσώπου της ADM ενώπιον της Επιτροπής, όπως αυτή προκύπτει από το υπόμνημα που συνέταξε η ADM (σκέψη 246 ανωτέρω), πρέπει να παρατηρηθεί ότι, έστω και εάν υποθεθεί ότι η περιγραφή του ρόλου που διαδραμάτισαν οι εκπρόσωποι της ADM κατά τις επίμαχες συναντήσεις ήταν διαφορετική από αυτήν που προκύπτει από την έκθεση του FBI, η Επιτροπή, όπως κρίθηκε στη σκέψη 270 ανωτέρω, μπορούσε βασίμως να στηριχθεί στην έκθεση του FBI και δεν μπορεί να της προσάπτεται ότι προσέδωσε περισσότερη αξιοπιστία στην έκθεση του FBI απ' ό,τι στο υπόμνημα που συνέταξε η ADM σχετικά με την εξέταση του ίδιου αυτού πρώην εκπροσώπου της ADM ενώπιον της Επιτροπής, η οποία πραγματοποιήθηκε *in tempore suspecto*.
- 276 Καθόσον η ADM ισχυρίζεται ότι υπάρχουν αντιφάσεις μεταξύ των συμπερασμάτων της Επιτροπής που περιέχονται στην Απόφαση και της ανακοινώσεως αιτιάσεων (σκέψεις 256 έως 258 ανωτέρω), πρέπει να παρατηρηθεί ότι, στις αιτιολογικές σκέψεις 78, 85 και 89 της Αποφάσεως και στο σημείο 62 της ανακοινώσεως αιτιάσεων, αναφέρεται ότι ο εκπρόσωπος της HLR είχε οργανώσει τη συνάντηση της 6ης Μαρτίου 1991 και είχε προεδρεύσει αυτής. Ωστόσο, το γεγονός αυτό δεν μπορεί να ανατρέψει το συμπέρασμα της Επιτροπής όσον αφορά την ιδιότητα της ADM ως ενός των πρωτεργατών. Συγκεκριμένα, τίποτα δεν αποκλείει, όπως εκ προκειμένου, ένα μέρος να διευθύνει και να οργανώνει μια συνάντηση και ένα άλλο μέρος να διαδραματίζει στη συνάντηση αυτή ενεργό ρόλο μεγάλης σημασίας, όπως τούτο διαφαίνεται από την αιτιολογική σκέψη 265 της Αποφάσεως, και τα δύο μέρη να θεωρούνται πρωτεργάτες της συμπράξεως λόγω του αντίστοιχου ρόλου τους.

- 277 Καθόσον η ADM επικαλείται δηλώσεις του πρώην εκπροσώπου της ADM και του δικηγόρου του, που έγιναν στις 26 Φεβρουαρίου 2002 για τις ανάγκες της παρούσας διαδικασίας και οι οποίες περιέχουν διαφορετική περιγραφή των δηλώσεων που έκανε ο πρώην εκπρόσωπος της ADM ενώπιον του FBI (σκέψεις 247 έως 255 ανωτέρω), αρκεί να υπενθυμιστεί ότι η ADM ουδόλως υποστήριξε, κατά την ενώπιον της Επιτροπής διοικητική διαδικασία, ότι η έκθεση του FBI δεν περιείχε ακριβή περιγραφή των δηλώσεων που έκανε ο πρώην εκπρόσωπος της ADM (βλ. σκέψη 234 ανωτέρω). Περαιτέρω, η Επιτροπή δεν υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως προσδίδοντας μεγαλύτερη αποδεικτική ισχύ στην έκθεση του FBI, που προσκομίστηκε κατά τη διοικητική διαδικασία, σε σχέση με μεταγενέστερες δηλώσεις που πραγματοποιήθηκαν *in tempore suspecto* για τις ανάγκες της παρούσας διαδικασίας.
- 278 Κατά συνέπεια, η ADM δεν απέδειξε ότι η Επιτροπή εκτίμησε εσφαλμένα το περιεχόμενο της εκθέσεως του FBI.
- 279 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η Επιτροπή δεν υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως κατά την εκτίμηση της εκθέσεως του FBI.

γ) Επί της δηλώσεως της Cerestar

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 280 Πρώτον, η ADM φρονεί ότι, ακόμα και αν γίνει δεκτό ότι η Επιτροπή μπορεί να στηριχθεί στο αποδεικτικό στοιχείο που προσκόμισε η Cerestar, από την προεδρία των συναντήσεων των *shegras* προκύπτει το πολύ μια ενεργός συμμετοχή στην σύμπραξη, αλλ' όχι η διαδραμάτιση «ηγαιτικού ρόλου» στη σύμπραξη αυτή.

- 281 Συγκεκριμένα, η ADM υποστηρίζει ότι οι συναντήσεις των *sherpas* ήταν συναντήσεις μελών λιγότερο υψηλής βαθμίδας στην ιεραρχία εκάστου των εμπλεκόμενων μερών. Άρχισαν να πραγματοποιούνται από τον Ιούνιο του 1993 και μετά και είχαν ως αντικείμενο μόνο την εξέταση τεχνικών ζητημάτων (αιτιολογική σκέψη 117 της Αποφάσεως). Η ADM αναφέρει ότι, πράγματι, ορισμένες από τις συναντήσεις αφορούσαν όχι την παράνομη συμφωνία, αλλά νόμιμες δραστηριότητες μιας εμπορικής ενώσεως, όπως είναι η αξιολόγηση της δυνατότητας άλλων χρήσεων του κιτρικού οξέος, προκειμένου να διατηρηθεί η αγορά, και η συνεκτίμηση μιας καταγγελίας αντιντάμπινγκ κατά των κινέζων παραγωγών. Οι συναντήσεις αυτές ήταν διαφορετικές από εκείνες των κυρίων «masters», οι οποίες επραγματοποιούντο καθόλη τη διάρκεια της συμπράξεως και κατά τις οποίες ελαμβάνοντο αποφάσεις επί βασικών ζητημάτων (καθορισμός ποσοστώσεων, αύξηση των τιμών, μηχανισμοί ελέγχου, αντισταθμιστικές πληρωμές).
- 282 Δεύτερον, η ADM υποστηρίζει ότι το αποδεικτικό στοιχείο που προσκόμισε η Cerestar είναι, γενικώς, αμφιβόλου αξίας, καθόσον η μνήμη της Cerestar όσον αφορά τις συναντήσεις είναι ανακριβής: λεπτομέρειες παρουσιάστηκαν μόνο για τρεις από τις 17 συναντήσεις που προσδιορίζονται από την Cerestar ως «πιθανές» συναντήσεις υπό την αιγίδα της συμπράξεως και έξι από τις συναντήσεις τις οποίες θυμάται η Cerestar αλλά δεν πραγματοποιήθηκαν, πράγμα που προκύπτει από τα αποδεικτικά στοιχεία που προέρχονται από τους άλλους μετέχοντες και από τις διαπιστώσεις της Επιτροπής.
- 283 Τρίτον, η ADM φρονεί ότι το αποδεικτικό στοιχείο που προσκόμισε η Cerestar όσον αφορά ειδικότερα τις συναντήσεις των *sherpas* περιείχε εσφαλμένα στοιχεία. Η Cerestar προσδιορίζει θετικά μόνο μία από τις συναντήσεις αυτές καθόλη τη διάρκεια της συμμετοχής της στη σύμπραξη (ήτοι τη συνάντηση της 15ης Απριλίου 1994 στο αεροδρόμιο Ο'Ηαρε του Σικάγο) και αναφέρει ότι «ο κ. [D.] δεν έχει ακριβείς αναμνήσεις». Σύμφωνα όμως με τη μαρτυρία των λοιπών μετεχόντων, η συνάντηση αυτή δεν πραγματοποιήθηκε. Επιπλέον, η Cerestar ανέφερε τρεις άλλες συναντήσεις. Περαιτέρω, η ADM τονίζει ότι η Cerestar δήλωσε ότι δεν παρέστη σε άλλες συναντήσεις μετά τις 2 Νοεμβρίου 1994, πράγμα το οποίο δεν προκαλεί κατάπληξη, εφόσον ορισμένες συναντήσεις των *sherpas* αφορούσαν και ζητήματα ξένα προς τη σύμπραξη και η Επιτροπή δεν διαχώρισε αυτές τις συναντήσεις των *sherpas* από τις άλλες.

284 Τέταρτον, η ADM ισχυρίζεται ότι η δήλωση της Cerestar δεν συνάδει με τη δήλωση που έκανε ο πρώην εκπρόσωπος της ADM για τις ανάγκες της διαδικασίας ενώπιον της Επιτροπής. Λαμβανομένης όμως υπόψη της αναξιοπιστίας της δηλώσεως της Cerestar και της ανικανότητάς της να προσδιορίσει τις ημερομηνίες ή τους τόπους όπου πράγματι πραγματοποιήθηκαν οι συναντήσεις των *shepas*, η εν λόγω δήλωση που έκανε ο πρώην εκπρόσωπος της ADM για τις ανάγκες της διαδικασίας ενώπιον της Επιτροπής πρέπει να θεωρηθεί πιο αξιόπιστη. Η ADM υποστηρίζει εν συνεχεία ότι, σύμφωνα με τη δήλωση του πρώην εκπροσώπου της ADM, δεν υπήρχε συμφωνηθείς ή επίσημα διορισθείς πρόεδρος για να διευθύνει τις συναντήσεις των εκπροσώπων χαμηλότερου επιπέδου στην ιεραρχία των μετεχουσών επιχειρήσεων και είναι απατηλός ο ισχυρισμός ότι είχε προθυμοποιηθεί να ετοιμάσει τους φακέλους και να προτείνει πίνακες τιμών. Η ADM δέχεται ότι είναι αληθές ότι ο πρώην εκπρόσωπός της παρουσίαζε κατά καιρούς στις συναντήσεις προετοιμασμένα στοιχεία, αλλά είναι εξίσου αληθές ότι το αυτό έπρατταν και οι λοιποί μετέχοντες. Ομοίως, όλοι οι μετέχοντες έλαβαν μέρος στις προτάσεις περί των τιμών. Οι μόνες περιπτώσεις για τις οποίες ο πρώην εκπρόσωπος της ADM θυμάται ότι προετοίμασε πίνακες τιμών για τους λοιπούς μετέχοντες αφορούσαν την εφαρμογή συμφωνηθεισών τιμών συναλλάγματος, πράγμα το οποίο συνέβη ωστόσο σπανίως.

285 Η Επιτροπή απορρίπτει την επιχειρηματολογία της ADM.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

286 Πρέπει καταρχάς να παρατηρηθεί ότι, στην αιτιολογική σκέψη 266 της Αποφάσεως, η Επιτροπή αναφέρθηκε ως εξής στη δήλωση που έκανε η Cerestar:

«Στη δήλωση της 25ης Μαρτίου 1999, η Cerestar [...] αναφέρει επίσης ότι, “αν και [οι εκπρόσωποι της HLR και της JBL] προήδρευαν συνήθως στις συνεδριάσεις των [masters], η [Cerestar] είχε τη σαφή εντύπωση ότι [ο εκπρόσωπος της ADM] διαδραμάτιζε ηγετικό ρόλο. [Ο εκπρόσωπος της ADM] προήδρευε στις συνεδριάσεις [των] *Sherpa* και είχε την τάση να προετοιμάζει την ημερήσια διάταξη και να υποβάλλει τις προτάσεις για τους καταλόγους των τιμών που επρόκειτο να συμφωνηθούν”».

- 287 Όσον αφορά τον «ηγετικό ρόλο» που, σύμφωνα με τη δήλωση της Cerestar, είχε διαδραματίσει ο πρώην εκπρόσωπος της ADM στο πλαίσιο των συναντήσεων της συμπράξεως στο υψηλότερο επίπεδο (συναντήσεις αποκαλούμενες των «masters»), πρέπει να σημειωθεί ότι η ADM περιορίζεται στο να υποστηρίξει ότι από τις δηλώσεις της προκύπτει ότι δεν είχε «ηγετικό ρόλο» στο πλαίσιο των συναντήσεων αυτών και ότι οι δηλώσεις της έχουν την ίδια νομική αξία με αυτές της Cerestar.
- 288 Επιβάλλεται όμως η διαπίστωση ότι η περιγραφή που διατύπωσε η Cerestar συμπίπτει, συναφώς, με αυτή που διατύπωσε ο πρώην εκπρόσωπος της ADM στην έκθεση του FBI. Όσον αφορά την αξιοπιστία που πρέπει να αναγνωριστεί στη δήλωση της Cerestar, πρέπει να παρατηρηθεί ότι δεν αμφισβητείται ότι η Cerestar δεν διαδραμάτισε ενεργό ρόλο στο πλαίσιο της συμπράξεως, έστω και αν αυτό δεν θεωρήθηκε ελαφρυντική περίπτωση (βλ. αιτιολογικές σκέψεις 282 και 283 της Αποφάσεως).
- 289 Όσον αφορά τον ρόλο που διαδραμάτισε ο πρώην εκπρόσωπος της ADM στο πλαίσιο των συναντήσεων που πραγματοποιήθηκαν και είχαν τεχνικό χαρακτήρα (συναντήσεις αποκαλούμενες των *sherpas*), πρέπει να παρατηρηθεί ότι η Cerestar δήλωσε ότι, γενικώς, ο εκπρόσωπος αυτός είχε οργανώσει και διευθύνει τις εν λόγω συναντήσεις και είχε κάνει τεχνικές προτάσεις. Επομένως, είναι άνευ σημασίας το ότι, με τη δήλωσή της, η Cerestar παρέσχε λεπτομέρειες μόνο για ορισμένες από τις συναντήσεις της συμπράξεως.
- 290 Τέλος, το Πρωτοδικείο έχει κρίνει ότι η ADM δεν μπορούσε βασίμως να επικαλείται ένα υποτιθέμενο ασύμβατο της δηλώσεως της Cerestar προς τη δήλωση του πρώην εκπροσώπου της ADM για τις ανάγκες της διαδικασίας ενώπιον της Επιτροπής. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή δεν υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως προσδίδοντας στη δήλωση αυτή μεγαλύτερη αποδεικτική ισχύ απ' ό,τι σε δηλώσεις που πραγματοποιήθηκαν *in tempore suspecto* για τις ανάγκες της παρούσας ένδικης διαδικασίας.
- 291 Κατά συνέπεια, η Επιτροπή δεν υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως κατά την εκτίμηση της δηλώσεως της Cerestar.

3. Επί του χαρακτηρισμού της ADM ως πρωτεργάτη στο πλαίσιο της συμπράξεως

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

292 Στηριζόμενη στη σχετική με τη λήψη αποφάσεων πρακτική της Επιτροπής, η ADM υποστηρίζει ότι, ακόμη και αν υποθεθεί ότι η Επιτροπή δεν πλανήθηκε στηριζόμενη στην έκθεση του FBI και τη δήλωση της Cerestar, από τα στοιχεία που επικαλέστηκε η Επιτροπή βάσει των εγγράφων αυτών μπορεί το πολύ να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η ADM διαδραμάτισε ενεργό ρόλο στη σύμπραξη αλλά όχι ότι η ADM διαδραμάτισε ρόλο πρωτεργάτη.

293 Συγκεκριμένα, κατά την ADM, η Επιτροπή δέχεται ότι αυτή δεν αποτελούσε τον ηθικό αυτουργό της συμπράξεως (αιτιολογική σκέψη 264 της Αποφάσεως), δεν ενεργούσε ως γραμματεία επιφορτισμένη με τη συλλογή, τον έλεγχο και τη γνωστοποίηση των σχετικών με τις πωλήσεις στοιχείων (αιτιολογική σκέψη 272 της Αποφάσεως), δεν ενήργησε ως διαμεσολαβητής στις διαφωνίες μεταξύ των μετεχόντων (αιτιολογική σκέψη 270 της Αποφάσεως) και τέλος ούτε ανάγκασε ούτε κάλεσε άλλες επιχειρήσεις να μετάσχουν στη σύμπραξη (αιτιολογική σκέψη 271 της Αποφάσεως). Απεναντίας, η Επιτροπή απέδωσε μάλλον στην HLR κάθε ένα από τα στοιχεία αυτά, προσθέτοντας το γεγονός ότι η HLR είχε προεδρεύσει και είχε οργανώσει την αρχική συνάντηση της 6ης Μαρτίου 1991 και εξακολουθούσε να προεδρεύει στις συναντήσεις, αδιαλείπτως, μέχρι τον Μάιο του 1994 (αιτιολογικές σκέψεις 120 και 268 της Αποφάσεως).

294 Επομένως, κατά την ADM, η Επιτροπή παρέβη τη δική της διοικητική πρακτική και παραβίασε την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως.

295 Η Επιτροπή αμφισβητεί το βάσιμο της επιχειρηματολογίας της ADM.

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 296 Όταν μια παράβαση έχει διαπραχθεί από πλείονες επιχειρήσεις, πρέπει, στο πλαίσιο του καθορισμού του ύψους των προστίμων, να εξετάζεται η σχετική βαρύτητα της συμμετοχής εκάστης από αυτές (απόφαση *Suiker Unie* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 181 ανωτέρω, σκέψη 623), πράγμα που συνεπάγεται, ειδικότερα, τον καθορισμό του αντίστοιχου ρόλου τους κατά τη διάρκεια της συμμετοχής τους στην παράβαση (βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 8ης Ιουλίου 1999, C-49/92 P, Επιτροπή κατά *Anic Partecipazioni*, Συλλογή 1999, σ. I-4125, σκέψη 150, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 17ης Δεκεμβρίου 1991, T-6/89, *Enichem Anic* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. II-1623, σκέψη 264).
- 297 Από τα ανωτέρω προκύπτει, μεταξύ άλλων, ότι ο ρόλος του «επικεφαλής» που διαδραμάτισε μία ή πλείονες επιχειρήσεις στο πλαίσιο συμπράξεως πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά τον υπολογισμό του ύψους του προστίμου, στον βαθμό που οι επιχειρήσεις που διαδραμάτισαν έναν τέτοιο ρόλο οφείλουν, ως εκ τούτου, να φέρουν ιδιαίτερη ευθύνη σε σχέση με τις λοιπές επιχειρήσεις (απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-298/98 P, *Finnboard* κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-10157, σκέψη 45· απόφαση *Mayr-Melnhof* κατά Επιτροπής, σκέψη 180 ανωτέρω, σκέψη 291).
- 298 Το σημείο 2 των κατευθυντηρίων γραμμών, υπό τον τίτλο «επιβαρυντικές περιστάσεις», περιλαμβάνει έναν μη εξαντλητικό κατάλογο περιστάσεων που μπορούν να δικαιολογήσουν αύξηση του βασικού ποσού του προστίμου, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται, ιδίως, η περίοδος κατά την οποία η επιχείρηση «έχει πρωτοστατήσει στην παράβαση ή έχει προτρέψει άλλες επιχειρήσεις να τη διαπράξουν».
- 299 Εν προκειμένω, από την προηγηθείσα ανάλυση προκύπτει ότι η Επιτροπή, χωρίς να υποπέσει σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως, επικαλέστηκε τρία διαφορετικά στοιχεία για να καταλήξει ότι η ADM, μαζί με την HLR, είχε διαδραματίσει ρόλο πρωτεργάτη της συμπράξεως, ήτοι, πρώτον, τις διμερείς συναντήσεις που οργάνωσε η ADM τον Ιανουάριο του 1991, δεύτερον, την έκθεση του FBI και, τρίτον, τη δήλωση της *Cerestar*. Οι τρεις αυτές ενδείξεις όμως που επικαλέστηκε η Επιτροπή συγκλίνουν στο ίδιο συμπέρασμα, ήτοι στο ότι, στο αρχικό στάδιο της συμπράξεως, η ADM είχε διαδραματίσει ρόλο ηθικού αυτουργού της συμπράξεως και, κατά το επιχειρησιακό στάδιο της συμπράξεως, η ADM διαδραμάτισε κυρίαρχο ρόλο σε σχέση με τα λοιπά μέλη της συμπράξεως.

- 300 Ναι μεν είναι αληθές ότι, όπως δέχθηκε η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 273 της Αποφάσεως, και άλλα μέλη της συμπράξεως είχαν επίσης αναλάβει δραστηριότητες που συχνά συνδέονται με τον ρόλο του πρωτεργάτη, πλην όμως η ADM δεν προβάλλει κανένα επιχείρημα από το οποίο να προκύπτει ότι ο ρόλος των άλλων αυτών μελών ήταν το ίδιο έντονος όπως ο δικός της και της HLR. Περαιτέρω, από την αιτιολογική σκέψη 273 της Αποφάσεως προκύπτει ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη το γεγονός ότι και άλλα μέλη της συμπράξεως είχαν επίσης αναλάβει δραστηριότητες που συχνά συνδέονται με τον ρόλο του πρωτεργάτη όταν καθόρισε το ύψος της προσαυξήσεως στο 35 %.
- 301 Το συμπέρασμα αυτό δεν μπορεί να μεταβληθεί από το γεγονός που προβάλλει η ADM ότι η Επιτροπή απέδωσε επίσης στην HLR τον ρόλο του πρωτεργάτη (βλ. σκέψη 276 ανωτέρω). Ομοίως, το γεγονός ότι, όπως ανέφερε η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 77 της Αποφάσεως, ορισμένα εμπλεκόμενα μέρη, μεταξύ των οποίων ιδίως η JBL, είχαν ήδη προβεί σε ενέργειες δημιουργίας συμπράξεως στην αγορά του κιτρικού οξέος προτού η ADM αναλάβει τις πρωτοβουλίες που προέβαλε η Επιτροπή δεν μπορεί να αναιρέσει το συμπέρασμα ότι η ADM διαδραμάτισε ρόλο πρωτεργάτη στο πλαίσιο, ιδίως, της δημιουργίας της συμπράξεως που αποτελεί το αντικείμενο της Αποφάσεως.
- 302 Κατά συνέπεια, η Επιτροπή δεν υπέπεσε σε πλάνη εκτιμήσεως θεωρώντας ότι η ADM υπήρξε πρωτεργάτης της συμπράξεως.

Γ — Επί της παραβιάσεως της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως καθόσον η Επιτροπή επέβαλε στην ADM το ίδιο ποσοστό προσαυξήσεως που επέβαλε στην HLR

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

- 303 Η ADM ισχυρίζεται ότι, ακόμη και αν γίνει δεκτή η γνώμη της Επιτροπής όσον αφορά τον ρόλο που αυτή διαδραμάτισε, που έρχεται σε αντίθεση με τον

πραγματικό της ρόλο στο πλαίσιο της συμπράξεως, η HLR διαδραμάτισε ουσιώδη ρόλο στη συμφωνία που αντιστοιχεί στα χαρακτηριστικά που γενικώς η Επιτροπή θεωρεί ενδείξεις «ηγετικού ρόλου» σε άλλες υποθέσεις. Αντιθέτως, η ADM διαδραμάτισε μόνο ελάχιστο ρόλο, που μπορεί το πολύ να συγκριθεί με αυτόν της JBL, η οποία θεωρήθηκε ενεργό μέλος της συμπράξεως (βλ. αιτιολογικές σκέψεις 120 και 284 της Αποφάσεως). Η ADM υποστηρίζει όμως ότι η Επιτροπή δεν αναγνώρισε στην JBL επιβαρυντική κατάσταση και παραβίασε, έτσι, την αρχή της ίσης μεταχείρισεως.

304 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη του λόγου ακυρώσεως.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

305 Το Πρωτοδικείο παρατηρεί ότι από τις αιτιολογικές σκέψεις 268 έως 272 της Αποφάσεως προκύπτει ότι η Επιτροπή, για να καταλήξει στο ότι η HLR είχε διαδραματίσει ρόλο πρωτεργάτη της συμπράξεως, στηρίχθηκε στο γεγονός ότι ο εκπρόσωπος της επιχειρήσεως αυτής είχε οργανώσει την πρώτη συνάντηση της συμπράξεως και είχε προεδρεύσει αυτής, ότι είχε προεδρεύσει και των άλλων συναντήσεων μέχρι τις 18 Μαΐου 1994 (βλ. αιτιολογική σκέψη 120 της Αποφάσεως) και ότι είχε δεσμευθεί, καθ' όλη τη διάρκεια της συμμετοχής της στην σύμπραξη, να διασφαλίζει την εύρυθμη λειτουργία της συμπράξεως επισύροντας την προσοχή των λοιπών μελών της συμπράξεως στην ανάγκη τηρήσεως του απορρήτου όσον αφορά τις ενέργειες της συμπράξεως, εξηγώντας στην Cerestar τους μηχανισμούς των συμφωνιών μεταξύ των μελών όταν το μέρος αυτό προσεχώρησε στη σύμπραξη.

306 Όσον αφορά την ADM, η Επιτροπή έλαβε, κατ' ουσίαν, υπόψη τον καθοριστικό ρόλο που οι εκπρόσωποί της είχαν διαδραματίσει στη δημιουργία της συμπράξεως και στη συμμετοχή της ως ενεργού μέλους κατά τη διάρκεια λειτουργίας της συμπράξεως αυτής (βλ. σκέψη 299 ανωτέρω).

307 Βασίμως όμως η Επιτροπή θεώρησε ότι ο ρόλος που η ADM είχε διαδραματίσει κατά το αρχικό στάδιο της συμπράξεως είχε σχετική βαρύτητα τουλάχιστον ισοδύναμη με εκείνη του ρόλου της HLR.

308 Κατά συνέπεια, ο λόγος που αντλείται από παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως πρέπει να απορριφθεί.

Δ — Επί της παραβιάσεως των αρχών της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας, καθόσον η Επιτροπή απέστη από τη σχετική με τη λήψη αποφάσεων πρακτική της όσον αφορά το ποσοστό προσαυξήσεως που επέβαλε στην ADM

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

309 Η ADM ισχυρίζεται ότι, ακόμη και αν γίνει δεκτή η θέση της Επιτροπής όσον αφορά τον ρόλο που διαδραμάτισε η ADM στο πλαίσιο της συμπράξεως, η Απόφαση είναι πλημμελής λόγω παραβιάσεως των αρχών της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας, καθόσον η Επιτροπή απέστη της σχετικής με τη λήψη αποφάσεων πρακτικής της σε προηγούμενες υποθέσεις εφαρμόζοντας, εν προκειμένω, μια προσαύξηση για «ηγετικό ρόλο» που υπερβαίνει το 25 %.

310 Συγκεκριμένα, η ADM υποστηρίζει ότι στις υποθέσεις που αποκαλούνται «Ελληνικά πορθμεία», «Προσαύξηση της τιμής του κράματος» καθώς και —προγενέστερες των κατευθυντηρίων γραμμών— «Χαρτόνι» και «Προπυλένιο», η Επιτροπή εφάρμοσε ποσοστό προσαυξήσεως μεταξύ 20 και 25 % μόνο. Μόνο σε περίπτωση συνδυασμού επιβαρυντικών περιστάσεων, στις οποίες συμπεριλαμβάνεται ο «ηγετικός ρόλος», ενδείκνυνται σημαντικότερες προσαυξήσεις. Έτσι, στην υπόθεση των προμονωμένων σωλήνων, η Επιτροπή επέβαλε στην ABB προσαύξηση 50 % λαμβάνοντας υπόψη πολλούς παράγοντες ταυτοχρόνως.

311 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη των προβαλλομένων λόγων.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 312 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου, η Επιτροπή διαθέτει εξουσία εκτιμήσεως (απόφαση του Πρωτοδικείου της 6ης Απριλίου 1995, T-150/89, Martinelli κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-1165, σκέψη 59). Το γεγονός ότι η Επιτροπή εφάρμοσε, κατά το παρελθόν, ενόψει επιβαρυντικών περιστάσεων, ορισμένο ποσοστό προσαυξήσεως των προστίμων δεν μπορεί να της στερήσει την εξουσία να αυξήσει τα ποσοστά αυτά, εντός των ορίων που προβλέπονται στον κανονισμό 17 και στις κατευθυντήριες γραμμές, αν τούτο αποδεικνύεται αναγκαίο για να διασφαλιστεί η εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής του ανταγωνισμού.
- 313 Καθόσον η ADM προβάλλει παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας, πρέπει να θεωρηθεί ότι, λαμβανομένου υπόψη του ότι η Επιτροπή πρέπει να καθορίζει το πρόστιμο σε ύψος που να εγγυάται επαρκές αποτρεπτικό αποτέλεσμα, η Επιτροπή δεν υπερέβη την εξουσία της εκτιμήσεως θεωρώντας ότι ο ρόλος του πρωτεργάτη που διαδραμάτισαν η ADM και η HLR στο πλαίσιο της συμπράξεως δικαιολογούσε προσαύξηση των αντιστοίχων ποσών των προστίμων που επιβλήθηκαν στα δύο αυτά μέρη κατά 35 %.
- 314 Καθόσον η ADM προβάλλει παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, πρέπει να υπομνησθεί ότι η σχετική με τη λήψη αποφάσεων πρακτική της Επιτροπής δεν συνιστά το νομικό έρεισμα για την επιβολή προστίμων στον τομέα του ανταγωνισμού, καθόσον το έρεισμα αυτό συνίσταται στο άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17.
- 315 Κατόπιν των ανωτέρω, πρέπει να υπομνησθεί επίσης ότι, κατά την εφαρμογή της διατάξεως αυτής σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, η Επιτροπή οφείλει να τηρεί τις γενικές αρχές του δικαίου, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, όπως την ερμηνεύουν τα κοινοτικά δικαιοδοτικά όργανα (βλ. σκέψη 133 ανωτέρω).

- 316 Όσον αφορά τις συγκρίσεις που πραγματοποίησε η ADM με άλλες αποφάσεις της Επιτροπής που εκδόθηκαν σχετικά με πρόστιμα, από τη σύγκριση αυτή προκύπτει ότι οι εν λόγω αποφάσεις μπορούν να ασκήσουν επιρροή σε σχέση με την τήρηση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως μόνον αν αποδειχθεί ότι τα πραγματικά περιστατικά των υποθέσεων τις οποίες αφορούν οι αποφάσεις αυτές, όπως είναι οι αγορές, τα προϊόντα, οι χώρες, οι επιχειρήσεις και οι σχετικές περίοδοι, είναι παρεμφερή με αυτά της υπό κρίση περιπτώσεως (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση του Πρωτοδικείου της 13ης Ιανουαρίου 2004, T-67/01, JCB Service κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. II-49, σκέψη 187).
- 317 Η προσφεύγουσα όμως δεν προσκόμισε επαρκή στοιχεία από τα οποία να μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι οι προϋποθέσεις αυτές επληρούντο στην υπό κρίση υπόθεση. Ειδικότερα, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η ADM δεν επικαλείται αποφάσεις σύγχρονες με τις αποφάσεις της υποθέσεως «κιτρικό οξύ». Εν πάση περιπτώσει, πρέπει να τονιστεί ότι η Επιτροπή οφείλει, κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου, να μεριμνά ώστε η δράση της να έχει αποτρεπτικό χαρακτήρα. Έτσι, ειδικότερα στην περίπτωση των πρωτεργατών μιας συμπράξεως, ακόμα και μια σημαντική αύξηση του ύψους των προστίμων που επιβλήθηκαν λόγω επιβαρυντικών περιστάσεων θα μπορούσε να θεωρηθεί δικαιολογημένη για να διασφαλιστεί η πλήρης τήρηση των κανόνων του ανταγωνισμού.
- 318 Επομένως, οι λόγοι ακυρώσεως που αντλούνται από την παραβίαση των αρχών της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας πρέπει να απορριφθούν.

Ε — Επί της παραβάσεως της υποχρέωσεως αιτιολογήσεως κατά την εκτίμηση των επιβαρυντικών περιστάσεων

- 319 Κατά την ADM, η αιτιολογία της Αποφάσεως είναι ανεπαρκής, καθόσον στην Απόφαση δεν αναφέρεται για ποιους λόγους η Επιτροπή έλαβε υπόψη κατ' αυτής επιβαρυντικές περιστάσεις και για ποιους λόγους θεώρησε αναγκαίο να επιβάλει προσαύξηση ποσοστού 35 %.

- 320 Η Επιτροπή φρονεί ότι αιτιολόγησε επαρκώς την Απόφασή της στις αιτιολογικές σκέψεις 263 έως 267.
- 321 Το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει τη νομολογία που παρατέθηκε στις σκέψεις 117 και 118 ανωτέρω και παρατηρεί ότι, εν προκειμένω, από τις αιτιολογικές σκέψεις 263 έως 265 της Αποφάσεως προκύπτει ότι η Επιτροπή εξέθεσε τα στοιχεία εκτιμήσεως βάσει των οποίων θεώρησε ότι η ADM είχε διαδραματίσει ρόλο πρωτεργάτη της συμπράξεως. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή έλαβε, κατ' ουσίαν, υπόψη τον καθοριστικό ρόλο που οι εκπρόσωποι του μέρους αυτού είχαν διαδραματίσει στη δημιουργία της συμπράξεως και ενόσω η ADM ήταν ενεργό μέλος πρώτης γραμμής κατά τη λειτουργία της συμπράξεως. Περαιτέρω, όσον αφορά το μέγεθος του ποσοστού της προσαυξήσεως που εφαρμόστηκε, από την αιτιολογική σκέψη 273 της Αποφάσεως προκύπτει ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη το γεγονός ότι και άλλα μέλη της συμπράξεως είχαν επίσης αναλάβει δραστηριότητες που συνήθως συνδέονται με τον ρόλο του πρωτεργάτη.
- 322 Υπό τις περιστάσεις αυτές, δεν μπορεί να προσάπτεται στην Επιτροπή ότι δεν διατύπωσε επαρκή αιτιολογία όσον αφορά την εφαρμογή της προσαυξήσεως ποσοστού 35 % λόγω επιβαρυντικών περιστάσεων.
- 323 Κατά συνέπεια, ο λόγος ακυρώσεως που αντλείται από την παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως πρέπει να απορριφθεί.
- 324 Κατόπιν των προεκτεθέντων, πρέπει να θεωρηθεί ότι οι λόγοι που προέβαλε η ADM όσον αφορά την προσαύξηση του ποσού του προστίμου λόγω επιβαρυντικών περιστάσεων πρέπει να απορριφθούν.

VI — *Επί των ελαφρυντικών περιστάσεων*A — *Προκαταρκτική παρατήρηση*

³²⁵ Όσον αφορά την εκ μέρους της Επιτροπής εκτίμηση των ελαφρυντικών περιστάσεων, η ADM προβάλλει πλάνες κατά την εκτίμηση που αφορούν, πρώτον, την παύση της συμμετοχής στη σύμπραξη ήδη από τις πρώτες ενέργειες των αρμοδίων αρχών, δεύτερον, τη μη συνεκτίμηση της αποζημίωσης και, τρίτον, την εκ μέρους της ADM υιοθέτηση ενός κώδικα συμπεριφοράς.

B — *Επί της παύσεως της συμμετοχής στη σύμπραξη ήδη από τις πρώτες ενέργειες των αρμοδίων αρχών*1. *Επιχειρήματα των διαδίκων*

³²⁶ Η ADM επικαλείται το γεγονός ότι, στο σημείο 3, τρίτη περίπτωση, των κατευθυντηρίων γραμμών, η παύση των παραβάσεων ταυτόχρονα με τις πρώτες ενέργειες της Επιτροπής αναγνωρίζεται ως ελαφρυντική περίσταση, αλλ' ότι, εν προκειμένω, δεν της αναγνωρίστηκε.

³²⁷ Επιπλέον, ισχυρίζεται ότι τα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υποθέσεως είναι σχεδόν πανομοιότυπα με εκείνα της υποθέσεως που αποκαλείται «των αμινοξέων» [απόφαση 2001/418/ΕΚ της Επιτροπής, της 7ης Ιουνίου 2000, σχετικά με διαδικασία δυνάμει του άρθρου 81 της Συνθήκης ΕΚ και του άρθρου 53 της

Συμφωνίας ΕΟΧ (υπόθεση COMP/36.545/F3 — Αμινοξέα) (ΕΕ 2001 L 152, σ. 24, στο εξής: υπόθεση των αμινοξέων], στην οποία η Επιτροπή είχε χορηγήσει μείωση του ποσού του προστίμου κατά 10 %. Περαιτέρω, επικαλείται τη δικαστική απόφαση ABB Asea Brown Boveri κατά Επιτροπής (σκέψη 35 ανωτέρω, σκέψη 238), στην οποία το Πρωτοδικείο έκρινε ότι έπρεπε να χορηγηθεί μείωση του προστίμου στις επιχειρήσεις που είχαν προηγουμένως συνεργαστεί με την Επιτροπή για την παύση της συμπράξεως.

328 Τέλος, αντίθετα προς ό,τι υποστηρίζει η Επιτροπή, υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες οι συμπράξεις εξακολούθησαν να υφίστανται μετά την παρέμβαση των αρμοδίων αρχών.

329 Η ADM συνάγει από αυτό ότι η Επιτροπή παραβίασε τις αρχές της αναλογικότητας και της ίσης μεταχειρίσεως.

330 Η Επιτροπή φρονεί ότι το γεγονός του τερματισμού μιας μυστικής συμπράξεως όταν αυτή αποκαλυφθεί δεν αξίζει κάποια ανταμοιβή και ότι δεν υφίσταται συνεπώς κανένα δικαίωμα για τη συνεκτίμηση της παύσεως αυτής κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

331 Το σημείο 3 των κατευθυντηρίων γραμμών, που τιτλοφορείται «Ελαφρυντικές περιστάσεις», προβλέπει μείωση του βασικού ποσού του προστίμου αν η Επιτροπή κρίνει ότι υπάρχουν ιδιαίτερες ελαφρυντικές περιστάσεις, όπως είναι για παράδειγμα η παύση της παραβάσεως ταυτόχρονα με τις πρώτες ενέργειες της Επιτροπής (ιδίως ταυτόχρονα με τους ελέγχους).

- 332 Συναφώς, πρέπει ωστόσο να υπομνησθεί, κατ' αρχάς, ότι, για τη δημιουργία μιας κοινής αγοράς με υψηλό βαθμό ανταγωνιστικότητας, το άρθρο 3 ΕΚ προβλέπει ότι η δράση της Κοινότητας περιλαμβάνει ένα καθεστώς που εξασφαλίζει ανόθευτο ανταγωνισμό μέσα στην εσωτερική αγορά. Το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ, που απαγορεύει όλες τις συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, όλες τις αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και κάθε εναρμονισμένη πρακτική που δύνανται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και που έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς συνιστά ένα από τα κύρια μέσα που καθιστούν δυνατή την εφαρμογή του καθεστώτος αυτού.
- 333 Εν συνεχεία, πρέπει να υπομνησθεί ότι η Επιτροπή είναι αρμόδια τόσο να ακολουθεί μια γενική πολιτική που να εφαρμόζει στον τομέα του ανταγωνισμού τις αρχές που καθορίζει η Συνθήκη και να κατευθύνει προς την κατεύθυνση αυτή τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων όσο και να διερευνά και να επιβάλλει κυρώσεις για ατομικές παραβάσεις. Προς τούτο, η Επιτροπή διαθέτει την εξουσία να επιβάλλει πρόστιμα σε επιχειρήσεις οι οποίες, εκ προθέσεως ή εξ αμελείας, διαπράττουν ιδίως παράβαση των διατάξεων του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση *Musique diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 47 ανωτέρω, σκέψη 105).
- 334 Επομένως, κατά την εκτίμηση της σοβαρότητας μιας παραβάσεως για τον καθορισμό του ύψους του προστίμου, η Επιτροπή οφείλει να λαμβάνει υπόψη όχι μόνο τις ιδιαίτερες περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως, αλλά και το πλαίσιο εντός του οποίου εντάσσεται η παράβαση και να μεριμνά ώστε η δράση της να έχει αποτρεπτικό χαρακτήρα (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση *Musique diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 47 ανωτέρω, σκέψη 106). Συγκεκριμένα, μόνο αν λαμβάνονται υπόψη οι πτυχές αυτές μπορεί να διασφαλίζεται πλήρης αποτελεσματικότητα της δράσης της Επιτροπής με σκοπό τη διατήρηση ενός μη νοθευμένου ανταγωνισμού στην κοινή αγορά.
- 335 Μια αμγώς κατά γράμμα ανάλυση της διατάξεως του σημείου 3, τρίτη περίπτωση, των κατευθυντηρίων γραμμών θα μπορούσε να δώσει την εντύπωση ότι αποτελεί γενικώς και ανεπιφυλάκτως ελαφρυντική περίσταση το γεγονός και μόνον ότι ένας

παραβάτης έπαυσε κάθε παράβαση ταυτόχρονα με τις πρώτες ενέργειες της Επιτροπής. Μια τέτοια όμως ερμηνεία της διατάξεως αυτής θα μείωνε την πρακτική αποτελεσματικότητα των διατάξεων που καθιστούν δυνατή τη διατήρηση αποτελεσματικού ανταγωνισμού, καθόσον θα μείωνε τόσο τη δυνάμενη να επιβληθεί κατόπιν παραβάσεως του άρθρου 81 ΕΚ κύρωση όσο και το αποτρεπτικό αποτέλεσμα μιας τέτοιας κυρώσεως.

336 Συγκεκριμένα, αντίθετα προς άλλες ελαφρυντικές περιστάσεις, η περίπτωση αυτή δεν είναι εγγενής ούτε στην υποκειμενική ιδιομορφία του παραβάτη ούτε στα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως, καθόσον εξαρτάται κυρίως από την εξωτερική παρέμβαση της Επιτροπής. Έτσι, η παύση μιας παραβάσεως αποκλειστικά και μόνον κατόπιν παρεμβάσεως της Επιτροπής δεν μπορεί να εξομοιωθεί με τη θετική αξία της συμπεριφοράς που απορρέει από αυτόνομη πρωτοβουλία του παραβάτη, αλλά συνιστά απλώς κατάλληλη και κανονική αντίδραση στην εν λόγω παρέμβαση. Επιπλέον, η παύση αυτή καθιερώνει απλώς την επιστροφή του παραβάτη σε νόμιμη συμπεριφορά και δεν συμβάλλει στο να καταστήσει αποτελεσματικότερες τις διώξεις της Επιτροπής. Τέλος, ο ελαφρυντικός χαρακτήρας της περιστάσεως αυτής δεν μπορεί να δικαιολογηθεί από το ότι ενέχει προτροπή προς παύση της παραβάσεως, τούτο δε κατά μείζονα λόγο αν ληφθούν υπόψη οι προηγηθείσες διαπιστώσεις. Πρέπει συναφώς να τονισθεί ότι ο χαρακτηρισμός της συνεχίσεως μιας παραβάσεως μετά τις πρώτες ενέργειες της Επιτροπής ως επιβαρυντικής περιστάσεως (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση του Πρωτοδικείου της 20ής Μαρτίου 2002, T-28/99, Sigma Technologie κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-1845, σκέψεις 102 επ.) συνιστά ήδη, ορθώς, προτροπή προς παύση της παραβάσεως, η οποία όμως, αντίθετα προς την υπό κρίση ελαφρυντική περίπτωση, δεν μειώνει ούτε την κύρωση ούτε το αποτρεπτικό αποτέλεσμα της κυρώσεως αυτής.

337 Έτσι, η αναγνώριση της παύσεως μιας παραβάσεως ταυτόχρονα με τις πρώτες ενέργειες της Επιτροπής ως ελαφρυντικής περιστάσεως θα έθιγε αδικαιολόγητα την πρακτική αποτελεσματικότητα του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, με τη μείωση τόσο της κυρώσεως όσο και του αποτρεπτικού αποτελέσματος της κυρώσεως. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή δεν μπορούσε να επιβάλει στον εαυτό της να θεωρεί ελαφρυντική περίπτωση την παύση και μόνον της παραβάσεως ταυτόχρονα με τις πρώτες ενέργειες. Κατά συνέπεια, η διάταξη του σημείου 3, τρίτη περίπτωση, των κατευθυντηρίων γραμμών πρέπει να ερμηνευθεί περιοριστικά ώστε να μην είναι αντίθετη προς την πρακτική αποτελεσματικότητα του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ.

- 338 Κατά συνέπεια, η διάταξη αυτή πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι μόνον οι ιδιαίτερες περιστάσεις της συγκεκριμένης περιπτώσεως, στις οποίες συγκεκριμενοποιείται η υποθετική περίπτωση της παύσεως της παραβάσεως ταυτόχρονα με τις πρώτες ενέργειες της Επιτροπής, θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν τη συνεκτίμηση της τελευταίας αυτής περιστάσεως ως ελαφρυντικής περιστάσεως (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση ABB Asea Brown Boveri κατά Επιτροπής, σκέψη 35 ανωτέρω, σκέψη 213). Κακώς συνεπώς η ADM θεωρεί ότι η Επιτροπή διέπραξε παρανομία με την Απόφαση για τον λόγο ότι όφειλε αυτεπαγγέλτως να λάβει υπόψη την εκ μέρους της ADM παύση της παραβάσεως ταυτόχρονα με τις πρώτες ενέργειες της Επιτροπής, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές.
- 339 Ωστόσο, η έλλειψη νομιμότητας που προβάλλει η ADM θα μπορούσε να ερμηνευθεί ως αφορώσα τη μη συνεκτίμηση της παύσεως της παραβάσεως της στο ειδικό πλαίσιο της υπό κρίση περιπτώσεως.
- 340 Στην υπό κρίση περίπτωση, πρέπει, ωστόσο, να υπομνησθεί ότι η επίμαχη παράβαση αφορά μια μυστική σύμπραξη που είχε ως αντικείμενο τον καθορισμό τιμών και τον καταμερισμό αγορών. Αυτό το είδος της συμπράξεως απαγορεύεται ρητώς από το άρθρο 81, παράγραφος 1, στοιχεία α' και γ', ΕΚ, και συνιστά ιδιαίτερα σοβαρή παράβαση. Τα μέρη όφειλαν συνεπώς να έχουν επίγνωση του παράνομου χαρακτήρα της συμπεριφοράς τους. Ο μυστικός χαρακτήρας της συμπράξεως επιβεβαιώνει το γεγονός ότι τα μέρη είχαν επίγνωση του παράνομου χαρακτήρα των ενεργειών τους. Κατά συνέπεια, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι είναι αναμφίβολο ότι η παράβαση αυτή διαπράχθηκε εκ προθέσεως από τα εμπλεκόμενα μέρη.
- 341 Το Πρωτοδικείο όμως έχει ρητώς θεωρήσει ότι η παύση μιας παραβάσεως διαπραχθείσας εκ προθέσεως δεν μπορεί να θεωρηθεί ελαφρυντική περίπτωση όταν καθορίστηκε από την παρέμβαση της Επιτροπής (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 11ης Μαρτίου 1999, T-156/94, Aristrain κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. II-645, σκέψη 138, και T-157/94, Ensidesa κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. II-707, σκέψη 498).

- 342 Κατόπιν των προεκτεθέντων, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι, εν προκειμένω, το γεγονός ότι η ADM έθεσε τέρμα στην παράβαση κατόπιν της πρώτης παρεμβάσεως μιας αρμόδιας για τον ανταγωνισμό αρχής δεν μπορεί να συνιστά ελαφρυντική περίπτωση.
- 343 Το συμπέρασμα αυτό δεν επηρεάζεται από το γεγονός ότι, εν προκειμένω, η ADM έθεσε τέρμα στις αντίθετες προς τον ανταγωνισμό επίμαχες πρακτικές κατόπιν της παρεμβάσεως των αμερικανικών αρχών και όχι της Επιτροπής (βλ. αιτιολογικές σκέψεις 128 και 193 της Αποφάσεως). Συγκεκριμένα, το γεγονός ότι η ADM έπαυσε κάθε παράβαση ταυτόχρονα με τις πρώτες ενέργειες των αρμόδιων για τον ανταγωνισμό αμερικανικών αρχών δεν καθιστά την παύση αυτή πιο εκούσια απ' ό,τι αν είχε πραγματοποιηθεί ταυτόχρονα με τις πρώτες ενέργειες της Επιτροπής.
- 344 Η ADM επικαλείται επίσης τη δικαστική απόφαση ABB Asea Brown Boveri κατά Επιτροπής (σκέψη 35 ανωτέρω, σκέψη 238) προς στήριξη της επιχειρηματολογίας της, στον βαθμό που το Πρωτοδικείο έκρινε στην απόφαση αυτή ότι έπρεπε να χορηγηθεί μείωση του προστίμου στις επιχειρήσεις οι οποίες συνεργάστηκαν προηγουμένως με την Επιτροπή για τον τερματισμό της συμπίραξης. Αρκεί συναφώς να τονιστεί ότι από τη δικαστική αυτή απόφαση δεν μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι το γεγονός ότι η προσφεύγουσα έθεσε τέρμα στην παράβαση ταυτόχρονα με τις ενέργειες μιας αρμόδιας για τον ανταγωνισμό αρχής συνιστά σε όλες τις περιπτώσεις ελαφρυντική περίπτωση. Επιπλέον, στο απόσπασμα που επικαλείται η ADM, η απόφαση διατυπώνει την αρχή ότι, όταν η συμπεριφορά της κατηγορουμένης επιχειρήσεως παρέχει τη δυνατότητα στην Επιτροπή να διαπιστώσει μια παράβαση με μικρότερη δυσχέρεια και, ενδεχομένως, να θέσει τέρμα σε αυτήν, η περίπτωση αυτή πρέπει να λαμβάνεται υπόψη. Η εν λόγω περίπτωση όμως προϋποθέτει την πρωτοβουλία της κατηγορουμένης επιχειρήσεως η οποία βαίνει πέραν της απλής παύσεως της παραβάσεως κατόπιν της παρεμβάσεως της Επιτροπής. Κατά συνέπεια, η νομολογία δεν μπορεί να θέσει εν αμφιβόλω την ανάλυση που διατυπώθηκε ανωτέρω.
- 345 Όσον αφορά την υπόθεση των αμινοξέων (βλ. σκέψη 327 ανωτέρω), την οποία επικαλέστηκε η ADM για να αποδείξει παραβίαση των αρχών της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας, το Πρωτοδικείο θεωρεί καταρχάς ότι μια διοικητική πρακτική δεν μπορεί να προκύψει από μία και μόνο περίπτωση. Επιπλέον, πρέπει να υπομνηστεί ότι το γεγονός και μόνον ότι η Επιτροπή εκτίμησε, στο πλαίσιο της προηγούμενης πρακτικής της όσον αφορά τη λήψη αποφάσεων, μια

συμπεριφορά κατά έναν ορισμένο τρόπο δεν συνεπάγεται ότι είναι υποχρεωμένη να προβαίνει στην ίδια εκτίμηση όταν εκδίδει μεταγενέστερη απόφαση (βλ., κατ' αναλογία, αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 17ης Δεκεμβρίου 1991, T-7/89, Hercules Chemicals κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. II-1711, σκέψη 357, Magt-Melnhof, σκέψη 180 ανωτέρω, σκέψη 368, και LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψη 41 ανωτέρω, σκέψεις 234 και 337). Τέλος και εν πάση περιπτώσει, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι η περίπτωση αυτή δεν μπορεί να θέσει εν αμφιβόλω ούτε την ανάλυση που απορρέει από έναν από τους πλέον σημαντικούς σκοπούς της Κοινότητας και η οποία διατυπώθηκε ανωτέρω ούτε τη νομολογία που προήλθε από τις αποφάσεις Aristrain κατά Επιτροπής και Ensidesa κατά Επιτροπής, σκέψη 341 ανωτέρω, καθόσον δεν αντιπροσωπεύει παρά την εκτίμηση της Επιτροπής.

³⁴⁶ Επομένως, για τους προεκτεθέντες λόγους, η μη συνεκτίμηση εν προκειμένω της παύσεως της παραβάσεως ταυτόχρονα με τις πρώτες ενέργειες των αρμοδίων για τον ανταγωνισμό αμερικανικών αρχών ως ελαφρυντικής περιστάσεως δεν μπορεί να θεωρηθεί εσφαλμένη.

Γ — Επί της μη συνεκτιμήσεως της αποζημιώσεως

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

³⁴⁷ Η ADM υπολογίζει σε περίπου 15,7 εκατομμύρια USD τις αποζημιώσεις που κατέβαλε σε αγοραστές άλλους πέραν αυτών των Ηνωμένων Πολιτειών. Φρονεί ότι, από το ποσό αυτό, ένα τμήμα μεταξύ 6,8 και 11,7 εκατομμυρίων USD αφορά αγορές που πραγματοποιήθηκαν εντός της Ευρωπαϊκής Ενώσεως. Η ADM φρονεί ότι κακώς η Επιτροπή υποστήριξε ότι δεν όφειλε να λάβει υπόψη τις αποζημιώσεις που κατέβαλε στο πλαίσιο αγωγών (αιτιολογική σκέψη 335 της Αποφάσεως). Κατά την ADM, η Επιτροπή όφειλε να λάβει υπόψη τις αποζημιώσεις αυτές ως ελαφρυντική περίσταση.

³⁴⁸ Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη του λόγου αυτού.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 349 Οι πληρωμές που επικαλείται η ADM ως ελαφρυντική περίπτωση αφορούν τις αποζημιώσεις που η ADM κατέβαλε σε αγοραστές άλλους πέραν αυτών των Ηνωμένων Πολιτειών, τμήμα των οποίων αφορά αγορές πραγματοποιηθείσες εντός της Ευρωπαϊκής Ενώσεως. Δεδομένου ότι η καταδίκη της ADM στις Ηνωμένες Πολιτείες περιλαμβάνει και την καταβολή τριπλής αποζημιώσεως, οι αποζημιώσεις που επικαλείται η ADM περιλαμβάνουν δυνητικά όχι μόνο απλή αποκατάσταση της ζημίας αλλά και κύρωση.
- 350 Καθόσον οι αποζημιώσεις αυτές συνιστούν κύρωση (τριπλές αποζημιώσεις), το Πρωτοδικείο φρονεί ότι η καταβολή των αποζημιώσεων αυτών δεν συνιστά ελαφρυντική περίπτωση την οποία η Επιτροπή όφειλε εν προκειμένω να λάβει υπόψη. Συγκεκριμένα, η εκ μέρους της ADM πληρωμή ενός ποσού ως κύρωση στις Ηνωμένες Πολιτείες δεν αποτελεί παρά τη συνέπεια των διαδικασιών που κινήθηκαν στις Ηνωμένες Πολιτείες. Η πληρωμή ορισμένου ποσού ως κύρωση δεν άπτεται μιας ιδιομορφίας της ADM και δεν συνδέεται επαρκώς με τα πραγματικά περιστατικά τα οποία πρέπει να λάβει υπόψη η Επιτροπή. Επομένως, η πληρωμή του ποσού αυτού ως κύρωση δεν μπορεί να θέσει εν αμφιβόλω το υποστατό και τη σοβαρότητα της διαπραχθείσας παραβάσεως.
- 351 Καθόσον οι επίμαχες αποζημιώσεις αποτελούν αποκατάσταση της ζημίας των αγοραστών της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, το Πρωτοδικείο φρονεί ότι οι εν λόγω διαδικασίες και οι πληρωμές που απαιτήθηκαν από την Επιτροπή, αφενός, και από τις αμερικανικές αρχές, αφετέρου, δεν επιδιώκουν προφανώς τους ίδιους σκοπούς. Στη μεν πρώτη περίπτωση, η Επιτροπή αποσκοπεί, μέσω προστίμου, να επιβάλει κύρωση για την παραβίαση του δικαίου του ανταγωνισμού εντός της Κοινότητας ή εντός του ΕΟΧ, στη δε δεύτερη περίπτωση, οι αμερικανικές αρχές αποσκοπούν να αποζημιώσουν τους ζημιωθέντες από τις ενέργειες της ADM. Κατά συνέπεια, η καταβολή των αποζημιώσεων αυτών δεν συνδέεται επαρκώς με τα πραγματικά περιστατικά τα οποία πρέπει να λάβει υπόψη η Επιτροπή.

- 352 Κατά συνέπεια, η Επιτροπή δεν όφειλε να λάβει υπόψη, κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου, το γεγονός ότι η ADM είχε ήδη καταβάλει αποζημιώσεις στο πλαίσιο αγωγών που ασκήθηκαν στις Ηνωμένες Πολιτείες.
- 353 Η ADM φρονεί ωστόσο ότι η Επιτροπή, μη λαμβάνοντας υπόψη τις αποζημιώσεις που κατέβαλε σε αγοραστές κινηθίου οξέος εγκατεστημένους εντός του ΕΟΧ, ως ελαφρυντική περίπτωση, παραβίασε την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, καθόσον απέστη της πρακτικής της την οποία ακολούθησε σε παρεμφερείς υποθέσεις.
- 354 Το Πρωτοδικείο παρατηρεί, συναφώς, ότι η ADM στηρίζει την ύπαρξη μιας τέτοιας πρακτικής σε μία και μόνον υπόθεση, ήτοι στην υπόθεση που αποκαλείται των «προμονωμένων σωλήνων» [απόφαση 1999/60/ΕΚ της Επιτροπής, της 21ης Οκτωβρίου 1998, σχετικά με διαδικασία κινηθείσα βάσει του άρθρου [81] ΕΚ (υπόθεση IV/35.691/E-4 — Καρτέλ προμονωμένων σωλήνων) (ΕΕ 1999 L 24, σ. 1)]. Από την επίκληση όμως μιας και μόνον υποθέσεως δεν μπορεί να αποδειχθεί η ύπαρξη πρακτικής της Επιτροπής και η ADM δεν μπόρεσε να αποδείξει ότι οι δύο υποθέσεις είναι παρεμφερείς. Συγκεκριμένα, η ADM ουδόλως αναφέρει γιατί η αποζημίωση που κατέβαλε εν προκειμένω είναι της ίδιας φύσεως με εκείνη για την οποία επρόκειτο στην προπαρατεθείσα υπόθεση, ήτοι ότι ήταν σημαντική και ότι περιοριζόταν σε έναν από τους παραγωγούς του τομέα και στον ιδιοκτήτη του. Επιπλέον, όπως τούτο υπενθυμίστηκε στη σκέψη 345 ανωτέρω, το γεγονός και μόνον ότι η Επιτροπή εκτίμησε, στο πλαίσιο της προηγούμενης πρακτικής της όσον αφορά τη λήψη αποφάσεων, μια συμπεριφορά κατά έναν ορισμένο τρόπο δεν συνεπάγεται ότι είναι υποχρεωμένη να προβαίνει στην ίδια εκτίμηση όταν εκδίδει μεταγενέστερη απόφαση.
- 355 Επομένως, η αιτίαση που αντλείται από παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, καθόσον η Απόφαση αφίσταται μιας πρακτικής σύμφωνα με την οποία οι αποζημιώσεις που καταβλήθηκαν σε αγοραστές της σχετικής αγοράς συνιστούν ελαφρυντική περίπτωση πρέπει να απορριφθεί.

D — Επί της υιοθετήσεως ενός κώδικα συμπεριφοράς εκ μέρους της ADM

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

356 Η ADM ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή θα έπρεπε να λάβει υπόψη, κατά τον υπολογισμό του προστίμου, την εφαρμογή στο πλαίσιο της ADM ενός αυστηρού και μόνιμου προγράμματος συμμορφώσεως προς τους κανόνες του ανταγωνισμού το οποίο περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την υιοθέτηση ενός κώδικα συμπεριφοράς, απευθυνομένου σε όλους τους υπαλλήλους της επιχειρήσεως, και τη δημιουργία ενός ειδικευμένου τμήματος.

357 Επιπλέον, η θέσπιση του προγράμματος συμμορφώσεως προς τους κανόνες του ανταγωνισμού, η δημιουργία μιας νέας διευθύνσεως και η απόλυση των ανωτέρων στελεχών που εμπλέκονται στην παράβαση καταδεικνύουν την ειλικρινή μεταμέλεια της επιχειρήσεως. Περαιτέρω, η ADM τονίζει ότι δεν είχε αποτελέσει μέχρι τώρα αντικείμενο καμιάς δυσμενούς διαπιστώσεως όσον αφορά το κοινοτικό δίκαιο του ανταγωνισμού. Η ADM συνάγει από αυτό ότι η Επιτροπή παραβίασε την αρχή της αναλογικότητας.

358 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη του λόγου αυτού.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

359 Όσον αφορά την εφαρμογή ενός προγράμματος συμμορφώσεως προς τους κανόνες του ανταγωνισμού, έχει ήδη κριθεί ότι, ναί μεν είναι βεβαίως σημαντικό ότι μια επιχείρηση λαμβάνει μέτρα για να εμποδίσει τη διάπραξη νέων παραβάσεων του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού από το προσωπικό της στο μέλλον, πλην

όμως η λήψη τέτοιων μέτρων ουδόλως μεταβάλλει το υποστατό της διαπιστωθείσας παραβάσεως. Η Επιτροπή δεν οφείλει συνεπώς να λάβει υπόψη ένα τέτοιο στοιχείο ως ελαφρυντική περίπτωση, πόσω μάλλον όταν η σχετική παράβαση συνιστά, όπως εν προκειμένω, πρόδηλη παράβαση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ (αποφάσεις Dansk Røringindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 41 ανωτέρω, σκέψη 373, Archer Daniels Midland και Archer Daniels Midland Ingredients κατά Επιτροπής, σκέψη 41 ανωτέρω, σκέψεις 280 και 281, και ABB Asea Brown Boveri κατά Επιτροπής, σκέψη 35 ανωτέρω, σκέψη 221).

³⁶⁰ Επομένως, ο λόγος αυτός ακυρώσεως πρέπει επίσης να απορριφθεί.

VII — *Επί της συνεργασίας της ADM κατά τη διοικητική διαδικασία*

A — *Εισαγωγή*

³⁶¹ Όσον αφορά τη συνεργασία της κατά τη διοικητική διαδικασία, η ADM προβάλλει, κατ' ουσίαν, τέσσερις λόγους ακυρώσεως. Πρώτον, η ADM προβάλλει παράβαση της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας συνεπαγόμενη παραβίαση της αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, καθόσον η Επιτροπή δεν διαπίστωσε ότι η ADM ήταν η πρώτη που παρέσχε καθοριστικά στοιχεία για να αποδειχθεί η ύπαρξη της συμπράξεως. Δεύτερον, η ADM προβάλλει παραβίαση της αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, καθόσον η Επιτροπή δημιούργησε στην ADM βάσιμες προσδοκίες ότι θα της εφάρμοζε τον τίτλο Β της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας. Τρίτον, η ADM ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή παραβίασε την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, καθόσον επιφύλαξε διαφορετική μεταχείριση στην ADM και στην Cerestar. Τέταρτον, η ADM θεωρεί ότι η Επιτροπή παραβίασε τις αρχές της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας, καθόσον περιόρισε τη μείωση του προστίμου στο 50 %.

- 362 Προτού εκτιμηθεί το βάσιμο των λόγων αυτών, πρέπει να συνοψιστεί η εκτίμηση της Επιτροπής όσον αφορά τη συνεργασία των επιχειρήσεων κατά τη διοικητική διαδικασία, όπως αυτή προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις 294 έως 326 της Αποφάσεως.
- 363 Καταρχάς, κατ' εφαρμογήν του τίτλου Β της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας (βλ. σκέψη 6 ανωτέρω), η Επιτροπή χορήγησε στην Cerestar «σημαντική μείωση», 90 %, του ποσού του προστίμου που θα της είχε επιβληθεί ελλείψει συνεργασίας. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή αναγνώρισε ότι η Cerestar ήταν η πρώτη εταιρεία που έδωσε καθοριστικής σημασίας στοιχεία για να αποδειχθεί η ύπαρξη της συμπράξεως στο πλαίσιο συσκέψεως με τις υπηρεσίες της Επιτροπής της 29ης Οκτωβρίου 1998. Η Επιτροπή προσέθεσε ότι οι «πληροφορίες που έδωσε η [Cerestar στη σύσκεψη] της 29ης Οκτωβρίου 1998, οι οποίες συμφωνούν με αυτές που έδωσε αργότερα στη γραπτή της δήλωση της 25ης Μαρτίου 1999, ήταν αρκετές για να στοιχειοθετήσουν την ύπαρξη [της συμπράξεως] και κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή πριν να δώσει η ADM παρόμοιες πληροφορίες» (αιτιολογική σκέψη 306 της Αποφάσεως). Επομένως, η Επιτροπή απέρριψε τα επιχειρήματα της ADM που αντλούνται από το ότι πληρούσε τις προϋποθέσεις του τίτλου Β της ίδιας αυτής ανακοινώσεως για να τύχει «σημαντικής μειώσεως» του ποσού των προστίμων, προσθέτοντας ταυτόχρονα «ότι η ADM ήταν πρωτεργάτης [της συμπράξεως]» (αιτιολογικές σκέψεις 305 έως 308 της Αποφάσεως).
- 364 Επιπλέον, κατ' εφαρμογήν του τίτλου Δ της ανακοινώσεως αυτής, η Επιτροπή χορήγησε στην ADM «σημαντική μείωση», 50 %, του ύψους του προστίμου. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή έλαβε υπόψη το ότι, κατά τη διάρκεια της πραγματοποιηθείσας στις 11 Δεκεμβρίου 1998 συσκέψεως, η ADM της είχε παρουσιάσει προφορικά τη σύμπραξη και ότι, στις 15 Ιανουαρίου 1999, της είχε κοινοποιήσει γραπτή δήλωση επιβεβαιώνουσα την ως άνω παρουσίαση. Η Επιτροπή αναγνώρισε ότι «οι πληροφορίες που έδωσε η ADM ήταν λεπτομερείς και, κατά συνέπεια, η Επιτροπή τις αξιοποίησε εκτενώς για να συνεχίσει την έρευνά της». Συγκεκριμένα, μαζί με τις πληροφορίες που έλαβε από την Cerestar, τα στοιχεία αυτά χρησίμευσαν για τη σύνταξη των αιτήσεων παροχής πληροφοριών που συνέβαλαν σε σημαντικό βαθμό στο να οδηγήσουν τα λοιπά εμπλεκόμενα μέρη να παραδεχθούν τη συμμετοχή τους στη σύμπραξη. Επιπλέον, η Επιτροπή θεώρησε «ότι η ADM της έδωσε έγγραφα της εποχής που διαπράττονταν ή παράβαση, στα οποία περιλαμβάνονται χειρόγραφες σημειώσεις που κρατήθηκαν στις συνεδριάσεις [της σύμπραξης] και οδηγίες για τις τιμές σε σχέση με τις αποφάσεις που ελάμβανε [η σύμπραξη]» (αιτιολογικές σκέψεις 312 έως 315 της Αποφάσεως).

B — Επί του ότι η ADM υπήρξε η πρώτη εταιρία που παρέσχε καθοριστικά στοιχεία για την απόδειξη της υπάρξεως της συμπράξεως

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

- 365 Η ADM φρονεί ότι η Επιτροπή παρέλειψε να εφαρμόσει ορθώς την ανακοίνωσή της περί της συνεργασίας και παραβίασε συνεπώς την αρχή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης. Ισχυρίζεται ότι η κατά 50 % μείωση του ποσού του προστίμου που της επιβλήθηκε, η οποία χορηγήθηκε βάσει των διατάξεων του τίτλου Δ της ανακοινώσεως υπέρ της συνεργασίας, είναι ανεπαρκής. Κατ' αυτήν, αντίθετα προς τα όσα τόνισε η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 308 της Αποφάσεως, η ADM υπήρξε η πρώτη εταιρεία που παρέσχε στοιχεία καθοριστικά για την απόδειξη της συμπράξεως κατά την έννοια του τίτλου Β, στοιχείο β', της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας. Απεναντίας, αντίθετα προς όσα ανέφερε η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 305 της Αποφάσεως, οι αποδείξεις που προσκόμισε η Cerestar κατά τη σύσκεψη της 29ης Οκτωβρίου 1998 με τις υπηρεσίες της Επιτροπής δεν ήταν καθοριστικές κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας.
- 366 Συγκεκριμένα, πρώτον, καμία πληροφορία δεν παρέσχε η Cerestar σχετικά με τη σύμπραξη πριν από τις 12 Μαΐου 1992, ημερομηνία κατά την οποία η Cerestar άρχισε να εμπλέκεται στη σύμπραξη. Η γνώση της συμπράξεως που η Επιτροπή είχε κατά την περίοδο πριν από τις 12 Μαΐου 1992 οφειλόταν στις πληροφορίες που παρέσχε κατ' αρχάς η ADM.
- 367 Δεύτερον, η δήλωση στην οποία προέβη η Cerestar στις 18 Μαρτίου 1999 δεν ήταν ούτε καθοριστική ούτε ακριβής όσον αφορά τις ημερομηνίες των συναντήσεων και τους μετέχοντες στη σύμπραξη. Στη δήλωση αυτή αναφέρονταν 32 συναντήσεις, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν σε διάφορες ημερομηνίες μεταξύ της 14ης Νοεμβρίου 1991 (πριν από την προσχώρηση της Cerestar στη σύμπραξη) και της 17ης Ιουλίου 1996 (πολύ μετά τη διάλυση της συμπράξεως). Η Cerestar είχε αναφέρει ότι εννέα από αυτές ήταν συναντήσεις της συμπράξεως που είχαν πραγματοποιηθεί με βεβαιότητα, οκτώ αποτελούσαν «πιθανές» συναντήσεις και δεκαπέντε δεν ήταν

συναντήσεις της συμπράξεως ή «[ήταν] όλο και λιγότερο πιθανό ότι ήταν τέτοιες συναντήσεις». Η ταυτότητα των μετεχόντων παρασχέθηκε για τρεις από τις 17 συναντήσεις που χαρακτηρίστηκαν «βέβαιες» ή «πιθανές» συναντήσεις της συμπράξεως. Έξι από τις συναντήσεις αυτές ουδέποτε πραγματοποιήθηκαν, σύμφωνα με τη μαρτυρία των λοιπών εμπλεκομένων μερών και τις διαπιστώσεις της Επιτροπής.

368 Τρίτον, η Cerestar αναγνώρισε μετέπειτα, σε μια επιστολή που απηύθυνε στην Επιτροπή στις 7 Μαΐου 1999, ότι ορισμένες από τις ως άνω συναντήσεις, μετά από εκτενέστερη εξέταση, δεν είχαν πραγματοποιηθεί.

369 Τέταρτον, η δήλωση της Cerestar είναι ασαφής και δεν μπορεί να οδηγήσει σε συμπεράσματα όσον αφορά το αντικείμενο των συναντήσεων. Κανένα συγκεκριμένο στοιχείο δεν δόθηκε όσον αφορά τις τιμές και τις ποσοστώσεις (πέραν των ποσοστώσεων που είχε καθορίσει η ίδια η Cerestar).

370 Πέμπτον, δεν προκύπτει σαφώς αν, όπως και η ADM, η Cerestar προσκόμισε στην Επιτροπή απόδειξη υπό μορφή άμεσης μαρτυρίας. Ωστόσο, η Cerestar θεώρησε αναγκαίο να αναπτύξει και να διευκρινίσει την προφορική δήλωσή της της 29ης Οκτωβρίου 1998.

371 Έκτον, και στην Cerestar απεστάλη αίτηση παροχής λεπτομερέστερων πληροφοριών εκ μέρους της Επιτροπής, με ημερομηνία 3 Μαρτίου 1999, η οποία στηριζόταν στα συμπεράσματα της ADM. Η Cerestar είχε την ευκαιρία να εξετάσει την αίτηση παροχής πληροφοριών, η οποία αναφερόταν σε συγκεκριμένες ημερομηνίες και τόπους συναντήσεων και είχε στηριχθεί στη συνεργασία της ADM, προτού κοινοποιήσει στην Επιτροπή την τελική της δήλωση της 25ης Μαρτίου 1999 (με ημερομηνία 18 Μαρτίου 1999).

372 Η ADM υποστηρίζει ότι, απεναντίας, οι αποδείξεις που η ίδια προσκόμισε ήσαν καθοριστικές. Συγκεκριμένα, η ADM τονίζει ότι κατά τη σύσκεψη της 11ης Δεκεμβρίου 1998 προσκόμισε στην Επιτροπή μια άμεση μαρτυρία, ένα αποδεικτικό

έγγραφο σύγχρονο της παραβάσεως και έγγραφα από τα οποία αποδεικνύονταν το πλαίσιο και η εφαρμογή της συμφωνίας με την οποία οργανώθηκε η σύμπραξη. Τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισε η ADM παρέσχον πολλές ακριβείς πληροφορίες όσον αφορά τις συναντήσεις, τους μετέχοντες, τους μηχανισμούς αντιστάθμισης και ελέγχου, τις τιμές και τις ποσοστώσεις, όπως παραδέχθηκε και η Επιτροπή στις αιτιολογικές σκέψεις 313 και 314 της Απόφασεως.

373 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη των προβληθέντων λόγων.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

374 Ο τίτλος Β της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας, που επιγράφεται «Μη επιβολή προστίμου ή πολύ σημαντική μείωση του ύψους του», ορίζει τα εξής:

«Η επιχείρηση η οποία

- α) γνωστοποιεί στην Επιτροπή τη μυστική σύμπραξη πριν προβεί η Επιτροπή σε έλεγχο, μετά από απόφαση, στις επιχειρήσεις που μετέχουν στη σύμπραξη, και χωρίς να διαθέτει ήδη επαρκείς πληροφορίες για να αποδείξει την ύπαρξη της καταγγελλομένης σύμπραξης·
- β) είναι η πρώτη που προσκομίζει στοιχεία καθοριστικά για την απόδειξη της ύπαρξης της σύμπραξης·

- γ) διακόπτει τη συμμετοχή της στην αθέμιτη δραστηριότητα το αργότερο τη στιγμή κατά την οποία γνωστοποιεί τη σύμπραξη·
- δ) παρέχει στην Επιτροπή όλες τις απαραίτητες πληροφορίες, καθώς και τα αποδεικτικά στοιχεία που διαθέτει σχετικά με τη σύμπραξη και διατηρεί συνεχή και πλήρη συνεργασία καθόλη τη διάρκεια της έρευνας·
- ε) δεν έχει υποχρεώσει άλλη επιχείρηση να συμμετάσχει στη σύμπραξη ούτε ανέλαβε τη σχετική πρωτοβουλία ή διαδραμάτισε αποφασιστικό ρόλο ως προς την παράνομη αυτή δραστηριότητα,

επωφελείται από μείωση κατά τουλάχιστον 75% του προστίμου που θα της επιβαλλόταν αν δεν συνεργαζόταν, η οποία μπορεί να φθάσει και μέχρι μη επιβολή του συνόλου του προστίμου.»

³⁷⁵ Από το γράμμα του τίτλου Β της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας προκύπτει ότι μια επιχείρηση δεν μπορεί να τύχει πολύ σημαντικής μειώσεως του ύψους του προστίμου η οποία μπορεί να φθάσει μέχρι και τη μη επιβολή προστίμου, κατά την έννοια του τίτλου αυτού, παρά μόνο αν πληροί σωρευτικά όλες τις προϋποθέσεις του τίτλου Β, στοιχεία α' έως ε', της ανακοινώσεως αυτής.

³⁷⁶ Εν προκειμένω, αρκεί να διαπιστωθεί ότι, όπως τόνισε η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 308 της Αποφάσεως, η ADM δεν μπορούσε, εν πάση περιπτώσει, να τύχει μειώσεως του προστίμου, ή μη επιβολής προστίμου, βάσει του τίτλου Β της ανακοινώσεως υπέρ της συνεργασίας. Συγκεκριμένα, η ADM δεν πληρούσε μία από τις προβλεπόμενες σωρευτικές προϋποθέσεις, ήτοι την προϋπόθεση του τίτλου Β, στοιχείο ε', σύμφωνα με την οποία δεν μπορεί να τύχει μιας τέτοιας μειώσεως η οποία μπορεί να φθάσει μέχρι και τη μη επιβολή προστίμου μια επιχείρηση η οποία, μεταξύ άλλων, «ανέλαβε τη σχετική πρωτοβουλία ή διαδραμάτισε αποφασιστικό ρόλο ως προς την παράνομη αυτή δραστηριότητα».

- 377 Όπως όμως κρίθηκε στη σκέψη 302 ανωτέρω, η Επιτροπή δεν υπέπεσε σε πλάνη εκτιμήσεως θεωρώντας ότι η ADM είχε διαδραματίσει ρόλο πρωτεργάτη της συμπράξεως. Μολονότι η ανακοίνωση περί της συνεργασίας, οι κατευθυντήριες γραμμές και η Απόφαση δεν χρησιμοποιούν, συναφώς, πανομοιότυπη διατύπωση, από το πνεύμα του τίτλου Β, στοιχείο ε', της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας προκύπτει ότι η Επιτροπή δεν χορηγεί πολύ σημαντική μείωση του προστίμου η οποία μπορεί να φτάσει μέχρι και τη μη επιβολή προστίμου αν το εμπλεκόμενο μέρος διαδραμάτισε ιδιαίτερα καθοριστικό ρόλο στο πλαίσιο της συμπράξεως, όπως είναι ο ρόλος του πρωτεργάτη, του υποκινητή ή του ηθικού αυτουργού.
- 378 Επομένως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι οι λόγοι που αντλούνται από την παράβαση της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας και από την παραβίαση της αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, καθόσον η ADM υπήρξε η πρώτη εταιρεία που προσκόμισε καθοριστικά στοιχεία για να αποδειχθεί η ύπαρξη της συμπράξεως, είναι αλυσιτελείς, χωρίς να χρειάζεται να εξεταστεί αν η Επιτροπή ορθώς θεώρησε ότι η Cerestar ήταν η πρώτη εταιρεία που προσκόμισε καθοριστικές πληροφορίες για να αποδειχθεί η ύπαρξη της συμπράξεως.
- 379 Κατά συνέπεια, οι λόγοι που αντλούνται από την παράβαση της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας και την παραβίαση της αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης πρέπει να απορριφθούν.

Γ — Επί της παραβιάσεως της αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

- 380 Η ADM ισχυρίζεται ότι, κατά τις διάφορες συσκέψεις με τις υπηρεσίες της Επιτροπής και στην αλληλογραφία που προηγήθηκε και ακολούθησε την προσκόμιση αποδεικτικών στοιχείων εκ μέρους της ADM στις 11 Δεκεμβρίου 1998, η Επιτροπή επιβεβαίωσε ότι η ADM υπήρξε η πρώτη εταιρεία που συνεργάστηκε με αυτήν κατά την έννοια του τίτλου Β της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας.

381 Συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια μιας συσκέψεως που πραγματοποιήθηκε στις 10 Δεκεμβρίου 1998 μεταξύ της ADM, του νομικού της συμβούλου και των υπηρεσιών της Επιτροπής, ο αρμόδιος για την υπόθεση προϊστάμενος διοικητικής μονάδας επιβεβαίωσε στην ADM ότι αυτή ήταν η πρώτη εταιρεία που συνεργάστηκε, όπως τούτο προκύπτει από το πρακτικό που κατήρτισε την ίδια εκείνη ημέρα ο νομικός σύμβουλος της ADM. Επιπλέον, στην από 19 Ιανουαρίου 1999 επιστολή της, η Επιτροπή αναφέρθηκε στον τίτλο Β της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας. Απαντώντας στην επιστολή αυτή, ο δικηγόρος της ADM επιβεβαίωσε το σημείο αυτό. Τέλος, στην από 5 Φεβρουαρίου 1999 επιστολή της, η Επιτροπή αναφέρθηκε εκ νέου στον τίτλο Β, στοιχείο β', της εν λόγω ανακοινώσεως.

382 Η ADM ισχυρίζεται όμως ότι, στην αιτιολογική σκέψη 308 της Αποφάσεως, η Επιτροπή τροποποίησε την εκτίμησή της όσον αφορά τη συνεργασία της ADM ενώ, κατά τη διοικητική διαδικασία, η ADM εμπιστεύθηκε τις δηλώσεις της Επιτροπής, προσκομίζοντάς της τα αποδεικτικά της στοιχεία στις 11 Δεκεμβρίου 1998, καθώς και κατά τη μετέπειτα, συνεχή και ανεπιφύλακτη συνεργασία της με την Επιτροπή. Υπό τις συνθήκες αυτές, η ADM, υποστηρίζει ότι πρέπει να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η Επιτροπή παραβίασε την αρχή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.

383 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη του προβληθέντος λόγου.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

384 Το δικαίωμα επικλήσεως της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, η οποία συνιστά γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου, εκτείνεται σε κάθε ιδιώτη ο οποίος τελεί σε κατάσταση από την οποία προκύπτει ότι η κοινοτική διοίκηση, παρέχοντάς του συγκεκριμένες διαβεβαιώσεις, του δημιούργησε βάσιμες προσδοκίες (απόφαση του Δικαστηρίου της 11ης Μαρτίου 1987, 265/85, Van den Bergh en

Jurgens κατά Επιτροπής, Συλλογή 1987, σ. 1155, σκέψη 44, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 9ης Ιουλίου 2003, T-220/00, Cheil Jedang κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. II-2473, σκέψη 33).

385 Πρέπει να εξεταστεί αν, όπως υποστηρίζει η ADM, η Επιτροπή τής παρέσχε συγκεκριμένες διαβεβαιώσεις ότι θα της χορηγούσε το ευεργέτημα της μείωσης του προστίμου κατ' εφαρμογήν του τίτλου Β της ανακοίνωσης περί της συνεργασίας.

386 Πρώτον, από τις χειρόγραφες σημειώσεις που ο δικηγόρος της ADM κράτησε κατά τη σύσκεψη της 10ης Δεκεμβρίου 1998 που πραγματοποιήθηκε μεταξύ των εκπροσώπων της ADM και των υπηρεσιών της Επιτροπής προκύπτει ότι ένας υπάλληλος της Επιτροπής είπε ότι η ADM ήταν η πρώτη εταιρεία που συνεργάστηκε με την Επιτροπή στο πλαίσιο της υποθέσεως «κιτρικό οξύ» («Ο [όνομα του υπαλλήλου] επιβεβαίωσε ότι ήμασταν οι πρώτοι που συνεργαστήκαμε όσον αφορά την υπόθεση του κιτρικού οξέος»). Ναι μεν η φράση αυτή φαίνεται πράγματι να έχει την έννοια που ανέφερε η ADM, πλην όμως δεν είναι τόσο σαφής όσο η ADM υποστηρίζει ότι είναι.

387 Δεύτερον, σε μια επιστολή που απέστειλε στις 19 Ιανουαρίου 1999 στον δικηγόρο της ADM, αναφερόμενος στη σύσκεψη της 11ης Δεκεμβρίου 1998, ο αρμόδιος για την υπόθεση προϊστάμενος διοικητικής μονάδας σημείωσε τα ακόλουθα:

«Κατά τη σύσκεψη, η [ADM] συμφώνησε, κατόπιν μιας εμπεριστατωμένης σχετικής συζητήσεως, να παράσχει στην Επιτροπή γραπτή δήλωση περιέχουσα όλες τις πληροφορίες τις οποίες διέθετε [...] σχετικά με την παράνομη σύμπραξη στην αγορά του κιτρικού οξέος στην οποία [είχε] μετάσχει, πληρώνοντας τις προϋποθέσεις που προβλέπει η [ανακοίνωση περί της συνεργασίας] και ειδικότερα ο [τίτλος Β, στοιχείο δ']».

388 Στο τέλος της επιστολής αυτής, ο αρμόδιος για την υπόθεση προϊστάμενος διοικητικής μονάδας επανέλαβε «τη σημασία της προϋποθέσεως που προβλέπει ο [τίτλος Β, στοιχείο δ'], της [ανακοινώσεως περί της συνεργασίας]».

389 Στην από 1 Φεβρουαρίου απάντησή του, ο δικηγόρος της ADM επιβεβαίωσε «ότι ο πελάτης [του είχε] την πρόθεση να συνεχίσει μόνιμη και πλήρη συνεργασία, σύμφωνα με [τον τίτλο Β, στοιχείο δ'] της [ανακοινώσεως περί της συνεργασίας]».

390 Τέλος, σε μια επιστολή που απέστειλε στις 5 Φεβρουαρίου 1999 στον δικηγόρο της ADM, αναφερόμενος στο υπόμνημα που είχε διαβιβάσει στην Επιτροπή στις 15 Ιανουαρίου 1999, ο αρμόδιος για την υπόθεση προϊστάμενος διοικητικής μονάδας σημείωσε τα ακόλουθα:

«[Τ]ο σύνολο του αντικειμένου της εκούσιας προσφοράς για συνεργασία που κάνατε στην Επιτροπή, βάσει της ανακοινώσεως περί της [συνεργασίας], συνίσταται στο ότι τα παρασχεθέντα στοιχεία έχουν μορφή αποτελούσα (καθοριστική) απόδειξη κατά των λοιπών μετεχόντων στη σύμπραξη.»

391 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η Επιτροπή επιδίωξε πράγματι να παρακινήσει τα εμπλεκόμενα μέρη να συνεργαστούν με αυτήν όσο το δυνατόν πληρέστερα, καθιστώντας τους τη συνεργασία όσο το δυνατόν πιο ελκυστική, μέσω αναφορών στον τίτλο Β της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας.

392 Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή ανέφερε στην ADM ότι, καταρχήν, ήταν «επιλέξιμη» για πολύ σημαντική μείωση του προστίμου κατ' εφαρμογήν του τίτλου Β της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας και δεσμεύθηκε να εξετάσει τα έγγραφα που υπέβαλε η ADM για να ελέγξει αν αυτή πληρούσε πράγματι τα κριτήρια που προβλέπονταν στην ως άνω ανακοίνωση, ειδικότερα δε αυτά που προβλέπονται στον τίτλο Β, στοιχείο δ'.

393 Αντιθέτως, σε όλες τις επιστολές που προηγήθηκαν της αποστολής της ανακοίνωσης αιτιάσεων και της εκδόσεως της Αποφάσεως, η Επιτροπή δεν παρέσχε καμία συγκεκριμένη διαβεβαίωση —και δεν μπορούσε εξάλλου να το πράξει— για το ότι θα της χορηγούσε το ευεργέτημα της μείωσης του προστίμου κατ' εφαρμογήν του τίτλου Β της ανακοίνωσης περί της συνεργασίας.

394 Μόνον όμως βάσει εκτιμήσεως του συνόλου των πληροφοριακών στοιχείων που παρέχουν οι επιχειρήσεις κατά τη διοικητική διαδικασία μπορεί η Επιτροπή να αποφασίσει αν μία από αυτές μπορεί να τύχει μείωσης του προστίμου κατ' εφαρμογήν του τίτλου Β της ανακοίνωσης περί της συνεργασίας, όπως εξάλλου τόνισε η Επιτροπή χωρίς διαφορούμενα στο σημείο 159 της ανακοίνωσης αιτιάσεων.

395 Κατά συνέπεια, ο λόγος που αντλείται από την παραβίαση της αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης πρέπει να απορριφθεί.

Δ — Επί της παραβιάσεως της αρχής της ίσης μεταχείρισεως καθόσον η Επιτροπή επιφύλαξε στην ADM και στην Cerestar διαφορετική μεταχείριση

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

396 Κατά την ADM, η διαφορετική μεταχείριση που επιφυλάχθηκε στην Cerestar και στην ίδια παραβιάζει την αρχή της ίσης μεταχείρισεως, δεδομένου ότι η ADM και η

Cerestar συνεργάστηκαν υπό παρεμφερείς συνθήκες, στο ίδιο στάδιο της διαδικασίας και κατά την ίδια περίοδο.

397 Η ADM φρονεί συγκεκριμένα ότι τα δύο μέρη συνεργάστηκαν κατόπιν της αιτήσεως παροχής πληροφοριών που απέστειλε η Επιτροπή σε όλους τους παραγωγούς τον Ιούνιο και τον Ιούλιο του 1998, χωρίς κανένα από τα δύο αυτά μέρη να γνωρίζει τη συνεργασία του άλλου, και, όσον αφορά την περίοδο κατά την οποία πραγματοποιήθηκε η συνεργασία, από την αρχική ομολογία της συμμετοχής στη σύμπραξη μέχρι την αποστολή στην Επιτροπή πλήρους γραπτής δηλώσεως, η συνεργασία της ADM πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια παρόμοιας περιόδου και άρχισε και έληξε πριν από αυτή της Cerestar.

398 Η ADM υπενθυμίζει όμως ότι το Πρωτοδικείο έχει κρίνει με την απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 2001, T-45/98 και T-47/98, Krupp Thyssen Stainless και Acciai speciali Terni κατά Επιτροπής (Συλλογή 2001, σ. II-3757, σκέψεις 246 έως 248), ότι η εκτίμηση του βαθμού συνεργασίας των επιχειρήσεων δεν μπορεί να εξαρτάται από αμιγώς τυχαίους παράγοντες, όπως είναι η σειρά με την οποία εξετάστηκαν από την Επιτροπή. Η ADM τονίζει, συγκεκριμένα, ότι η ημερομηνία κατά την οποία οι εν λόγω εταιρίες συμφώνησαν με την Επιτροπή την ημερομηνία συναντήσεως για να παράσχουν σε αυτήν προφορική περιγραφή της συμπράξεως προκύπτει από έναν αμιγώς τυχαίο παράγοντα. Η ADM δεν θα έπρεπε, κατά τη γνώμη της, να υποστεί ζημία συναφώς λόγω του μακρού χρόνου που χρειάστηκε για να πραγματοποιήσει εμπειριστατωμένες έρευνες εγγράφων στις Ηνωμένες Πολιτείες και για να προσκομίσει στην Επιτροπή άμεσες μαρτυρίες προκειμένου αυτή να έχει στη διάθεσή της καθοριστικά στοιχεία για να αποδείξει την ύπαρξη της συμπράξεως, σύμφωνα με τον τίτλο Β, στοιχείο δ', της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας. Οι διορθώσεις, οι αναδιατυπωθείσες δηλώσεις και οι συμπληρωματικές πληροφορίες που κοινοποίησε η Cerestar αποδεικνύουν το βάσιμο της μέριμνας της ADM να παράσχει στην Επιτροπή ακριβείς, λεπτομερείς και άφθονες πληροφορίες.

399 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη του λόγου αυτού.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

⁴⁰⁰ Η επιχειρηματολογία της ADM στηρίζεται κατ' ουσίαν στις αρχές που συνήγαγε το Πρωτοδικείο στις σκέψεις 238 έως 248 της αποφάσεως Krupp Thyssen Stainless και Acciai speciali Terni κατά Επιτροπής, σκέψη 398 ανωτέρω. Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, στην απόφαση αυτή, όπως εξάλλου και στην απόφασή του της 13ης Δεκεμβρίου 2001, T-48/98, Acerinox κατά Επιτροπής (Συλλογή 2001, σ. II-3859, σκέψεις 132 έως 141), το Πρωτοδικείο εξέτασε την εκ μέρους της Επιτροπής εφαρμογή του τίτλου Δ της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας. Έκρινε κατ' ουσίαν ότι, για να μην έλθει σε αντίθεση προς την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, η ανακοίνωση περί της συνεργασίας πρέπει να εφαρμόζεται υπό την έννοια ότι, όσον αφορά τη μείωση των προστίμων, η Επιτροπή πρέπει να μεταχειρίζεται κατά τον ίδιο τρόπο τις επιχειρήσεις που παρέχουν στην Επιτροπή, στο ίδιο στάδιο της διαδικασίας και υπό ανάλογες περιστάσεις, παρόμοιες πληροφορίες σχετικά με τα πραγματικά περιστατικά που τους προσάπτονται. Το Πρωτοδικείο προσέθεσε ότι η περίσταση και μόνον ότι μία από τις επιχειρήσεις αναγνώρισε τα προσαπτόμενα πραγματικά περιστατικά απαντώντας πρώτη στις ερωτήσεις που της έθεσε η Επιτροπή στο ίδιο στάδιο της διαδικασίας δεν μπορεί να συνιστά αντικειμενικό λόγο για να της επιφυλαχθεί διαφορετική μεταχείριση.

⁴⁰¹ Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, στις άλλες αυτές υποθέσεις και αντίθετα προς την υπό κρίση περίπτωση, δεν αμφισβητούνταν ότι η συνεργασία των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων δεν ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής των τίτλων Β και Γ της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας. Όπως προκύπτει από τη σκέψη 219 της αποφάσεως Krupp Thyssen Stainless και Acciai speciali Terni κατά Επιτροπής, σκέψη 398 ανωτέρω, η Επιτροπή εφάρμοσε σε όλες τις επιχειρήσεις τις οποίες αφορούσε η προσβαλλόμενη απόφαση τις διατάξεις του τίτλου Δ της ανακοινώσεως αυτής. Στις άλλες αυτές υποθέσεις ετίθετο συνεπώς μόνον το ζήτημα αν η Επιτροπή, επιφυλάσσοντας στις προσφεύγουσες διαφορετική μεταχείριση σε σχέση με μια άλλη εμπλεκόμενη επιχείρηση, εντός του περιθωρίου εκτιμήσεως που

διαθέτει για την εφαρμογή του τίτλου Δ της ανακοινώσεως αυτής, παραβίασε την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως.

- 402 Αντιθέτως, στην υπό κρίση περίπτωση, η ADM επιχειρεί να αποδείξει, κατ' ουσίαν, ότι μόνο για αμιγώς τυχαίους λόγους η Cerestar υπήρξε η πρώτη που παρακινήθηκε να συνεργαστεί με την Επιτροπή και για τον λόγο αυτό χορηγήθηκε στην Cerestar μείωση κατ' εφαρμογήν του τίτλου Β της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας. Η ADM υπαινίσσεται ότι, αν είχε συμφωνήσει πρώτη με την Επιτροπή για μια ημερομηνία συναντήσεως προκειμένου να της παράσχει περιγραφή της συμπράξεως, θα μπορούσε να τύχει σημαντικότερης μειώσεως του προστίμου κατ' εφαρμογήν, τουλάχιστον, του τίτλου Γ της ανακοινώσεως αυτής, καθόσον θα μπορούσε να είχε παράσχει πρώτη τις πληροφορίες που διαβίβασε η Cerestar. Η ADM δεν επικαλείται συνεπώς τη νομολογία που προήλθε από την απόφαση Krupp Thyssen Stainless και Acciai speciali Terni κατά Επιτροπής, σκέψη 398 ανωτέρω, για να αποδείξει ότι η Επιτροπή τής εφάρμοσε τον τίτλο Δ της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας κατά τρόπο συνεπαγόμενο διακρίσεις σε σχέση με τα λοιπά μέλη της συμπράξεως.
- 403 Πρέπει όμως να παρατηρηθεί ότι, αντίθετα προς τους τίτλους Β και Γ της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας, ο τίτλος Δ της ανακοινώσεως αυτής δεν προβλέπει διαφορετική μεταχείριση των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων με βάση τη σειρά κατά την οποία αυτές συνεργάζονται με την Επιτροπή. Κατά συνέπεια, στις υποθέσεις επί των οποίων εκδόθηκαν οι αποφάσεις Krupp Thyssen Stainless και Acciai speciali Terni κατά Επιτροπής, σκέψη 398 ανωτέρω, και Acerinox κατά Επιτροπής, σκέψη 400 ανωτέρω, η Επιτροπή έλαβε υπόψη το στοιχείο αυτό χωρίς τούτο να προβλέπεται ρητώς στον τίτλο Δ της εν λόγω ανακοινώσεως.
- 404 Επομένως, η Επιτροπή, ναι μεν για να διασφαλίζει την επιτυχία του καθεστώτος της συνεργασίας των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων με την Επιτροπή στον τομέα των μυστικών συμπράξεων, πρέπει να διαθέτει ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως για την οργάνωση της διαδικασίας, πλην όμως δεν μπορεί να ενεργεί αυθαίρετως.

405 Συναφώς, πρέπει να υπομνηστεί ότι, στις αιτιολογικές σκέψεις 54 και 55 της Αποφάσεως, η Επιτροπή ανέφερε ότι, κατόπιν της παρεμβάσεως των αμερικανικών αρχών στον τομέα του κιτρικού οξέος, η Επιτροπή απέστειλε τον Αύγουστο του 1997 αιτήσεις παροχής πληροφοριών στους τέσσερις σημαντικότερους παραγωγούς κιτρικού οξέος της Κοινότητας. Κατόπιν γραπτής ερωτήσεως του Πρωτοδικείου, η Επιτροπή επιβεβαίωσε ότι η αίτηση αυτή απεστάλη, μεταξύ άλλων, στην ADM. Τον Ιούνιο και τον Ιούλιο του 1998, απεστάλησαν αιτήσεις παροχής συμπληρωματικών πληροφοριών στους κύριους παραγωγούς κιτρικού οξέος στην Κοινότητα, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται η ADM. Επιπλέον, μια πρώτη αίτηση παροχής πληροφοριών απεστάλη στην Cerestar. Η αποστολή των τελευταίων αυτών αιτήσεων παροχής πληροφοριών επιβεβαιώθηκε τόσο από την Επιτροπή, με την απάντησή της στις ερωτήσεις του Πρωτοδικείου, όσο και από την ADM (βλ. σκέψη 397 ανωτέρω). Κατόπιν της τελευταίας αυτής αιτήσεως παροχής πληροφοριών, η Cerestar ζήτησε να συναντηθεί με την Επιτροπή στις 29 Οκτωβρίου 1998 και, κατά τη διάρκεια της συναντήσεως αυτής, δήλωσε ότι ήθελε να συνεργαστεί με την Επιτροπή και παρέσχε στοιχεία σχετικά με την ύπαρξη συμπράξεως επηρεάζουσας τον ΕΟΧ, στον τομέα κιτρικού οξέος. Έτσι, δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι ενήργησε αυθαίρετως έναντι της ADM όσον αφορά την οργάνωση της διαδικασίας που περιλαμβάνει την αποστολή των αιτήσεων παροχής πληροφοριών.

Ε — Επί της παραβιάσεως των αρχών της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας καθόσον η Επιτροπή περιόρισε τη μείωση του προστίμου στο 50 %

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

406 Η ADM, αναφερόμενη στα επιχειρήματα που προβλήθηκαν στις σκέψεις 365 έως 372 ανωτέρω, ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή δεν δεσμεύεται από την ανακοίνωσή της περί της συνεργασίας και ότι θα έπρεπε να της χορηγήσει μείωση ίση ή μεγαλύτερη με αυτήν που χορήγησε στην Cerestar. Η ADM προσθέτει ότι η συνεργασία της κατά τη διοικητική διαδικασία ήταν τουλάχιστον ισοδύναμη με εκείνη της Stora Kopparbergs Bergslags AB στην υπόθεση που αποκαλείται «Χαρτόνι» και στην οποία η Επιτροπή είχε μειώσει το πρόστιμο κατά τα δύο τρίτα.

407 Επομένως, κατά την ADM, η Επιτροπή παραβίασε τις αρχές της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας.

408 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη του προβληθέντος λόγου.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

409 Πρέπει να υπομνησθεί ότι το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, το οποίο συνιστά τη νομική βάση για την επιβολή των προστίμων σε περίπτωση παραβάσεως των κανόνων του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού, παρέχει στην Επιτροπή περιθώριο εκτιμήσεως κατά τον καθορισμό των προστίμων (απόφαση του Πρωτοδικείου της 21ης Οκτωβρίου 1997, T-229/94, Deutsche Bahn κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997 σ. II-1689, σκέψη 127), το οποίο εντάσσεται, μεταξύ άλλων, στη γενική πολιτική της σε θέματα ανταγωνισμού (απόφαση *Musique diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 47 ανωτέρω, σκέψεις 105 και 109). Στο πλαίσιο αυτό και προκειμένου να εξασφαλίσει τη διαφάνεια και τον αντικειμενικό χαρακτήρα των αποφάσεών της περί προστίμων, η Επιτροπή θέσπισε και δημοσίευσε, το 1996, την ανακοίνωση περί της συνεργασίας. Πρόκειται για ένα έγγραφο προοριζόμενο να διευκρινίσει, τηρουμένων των υπέρτερων κανόνων δικαίου, τα κριτήρια που πρόκειται να εφαρμόσει στο πλαίσιο της ασκήσεως της εξουσίας εκτιμήσεως που διαθέτει· εντεύθεν προκύπτει ένας αυτοπεριορισμός της εξουσίας αυτής (βλ., κατ' αναλογία, αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 30ής Απριλίου 1998, T-214/95, *Vlaams Gewest* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-717, σκέψη 89, και *Tokai Carbon* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 63 ανωτέρω, σκέψη 157), στον βαθμό που εναπόκειται στην Επιτροπή να συμμορφωθεί προς τους ενδεικτικούς κανόνες που η ίδια επέβαλε στον εαυτό της (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση του Πρωτοδικείου της 12ης Δεκεμβρίου 1996, T-380/94, *AIUFFASS* και *AKT* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. II-2169, σκέψη 57).

410 Έτσι, αντίθετα προς όσα υποστηρίζει η ADM, η Επιτροπή όφειλε να εφαρμόσει τα κριτήρια τα οποία καθόρισε στην ανακοίνωση περί της συνεργασίας (απόφαση

Tokai Carbon κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 63 ανωτέρω, σκέψη 157). Η εφαρμογή αυτή των κριτηρίων που καθορίστηκαν με την ανακοίνωση περί της συνεργασίας δεν μπορεί, εν προκειμένω, να επηρεασθεί από τη διάταξη των κατευθυντηρίων γραμμών που προβλέπει ως ελαφρυντική περίπτωση την πραγματική συνεργασία της επιχειρήσεως κατά τη διαδικασία. Συγκεκριμένα, το σημείο 3, τελευταία περίπτωση, των κατευθυντηρίων γραμμών ορίζει ρητώς ότι μόνον η ουσιαστική συνεργασία πέραν του πεδίου εφαρμογής της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας συνιστά ελαφρυντική περίπτωση. Εν προκειμένω όμως, η συνεργασία της ADM ήδη εξ αρχής πραγματοποιήθηκε βάσει της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας, πράγμα που αποκλείει τη συνεκτίμηση της συνεργασίας αυτής ως ελαφρυντικής περίπτωσης. Επιπλέον, όσον αφορά τη μείωση του προστίμου της ADM, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι, λαμβανομένων υπόψη των πληροφοριών που γνωστοποίησε η ADM στο πλαίσιο της συνεργασίας της, η μείωση αυτή δεν είναι δυσανάλογη. Τέλος, όσον αφορά την παραβίαση της ίσης μεταχειρίσεως λαμβανομένης υπόψη της αποφάσεως στην υπόθεση που αποκαλείται «Χαρτόνι» (σκέψη 406 ανωτέρω), το Πρωτοδικείο παρατηρεί ότι η απόφαση αυτή ελήφθη το 1994, ήτοι πριν από την εφαρμογή της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας, και ότι η ADM δεν αποδεικνύει την ισοδυναμία μεταξύ των λεπτομερών αποδείξεων που προσκόμισε η Stora στην υπόθεση που αποκαλείται «Χαρτόνι» και των αποδείξεων που προσκόμισε η ίδια στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η Απόφαση. Κατά συνέπεια, δεν μπορεί να γίνεται συναφώς λόγος για παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως.

- 411 Κατά συνέπεια, οι λόγοι που αντλούνται από την παραβίαση των αρχών της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας πρέπει να απορριφθούν.

VIII — Επί των πλημμελειών που επηρεάζουν τη διοικητική διαδικασία

A — Επί της εκτάσεως της παραβάσεως που προσάπτεται στα μέρη

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

- 412 Η ADM ισχυρίζεται ότι, στην αιτιολογική σκέψη 158 της Αποφάσεως, η Επιτροπή ανέφερε τα στοιχεία τα οποία, στις συμφωνίες και τους διακανονισμούς που

συνήφθησαν στο πλαίσιο της συμπράξεως, ήσαν σημαντικά για να στοιχειοθετηθεί η παράβαση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ και του άρθρου 53, παράγραφος 3, ΕΟΧ. Η ADM υποστηρίζει όμως ότι δύο από τα στοιχεία αυτά δεν μνημονεύονταν στην ανακοίνωση αιτιάσεων, ήτοι ότι τα μέρη, πρώτον, είχαν περιορίσει την παραγωγική ικανότητα (δεύτερη περίπτωση) και, δεύτερον, είχαν ορίσει μεταξύ τους έναν παραγωγό ο οποίος θα είχε ηγετική θέση στις αυξήσεις των τιμών σε κάθε εθνική αγορά (τέταρτη περίπτωση).

413 Η ADM αμφισβητεί τον ισχυρισμό ότι η παράλειψη αυτή δεν είχε καμία επίπτωση στην ουσία της ανάλυσης των πραγματικών περιστατικών και των αποδείξεων, καθώς και στον υπολογισμό του προστίμου. Συγκεκριμένα, η ADM υποστηρίζει ότι, κατά τη διοικητική διαδικασία, ισχυρίστηκε ότι ήταν ακριβώς η απουσία περιορισμού της παραγωγικής ικανότητας που μείωνε τα αποτελέσματα της συμπράξεως, συμπεράσμα το οποίο είχε απορριφθεί από την Επιτροπή η οποία είχε θεωρήσει, αντιθέτως, ότι υπήρχε πραγματικός αντίκτυπος στην αγορά.

414 Η ADM συνάγει από αυτό ότι, σύμφωνα προς τα αιτήματά της, το άρθρο 1 της Αποφάσεως πρέπει να ακυρωθεί, καθόσον ορίζει, σε συνδυασμό με την αιτιολογική σκέψη 158 της Αποφάσεως, ότι τα εμπλεκόμενα μέρη περιόρισαν την παραγωγική ικανότητα και όρισαν έναν παραγωγό μεταξύ τους ο οποίος θα είχε ηγετική θέση στις αυξήσεις των τιμών σε κάθε εθνικό τμήμα της σχετικής αγοράς.

415 Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι, ναι μεν είναι αληθές ότι τα δύο επίμαχα στοιχεία δεν περιλαμβάνονταν στην ανακοίνωση αιτιάσεων, πλην όμως επρόκειτο μόνο για δύο από τα οκτώ στοιχεία που μπορούσαν να προσδιοριστούν στην επίμαχη παράβαση, τα οποία παρουσιάστηκαν ως παράδειγμα μάλλον παρά υπό μορφή εξαντλητικής απαρίθμησης. Τα δύο αυτά στοιχεία δεν άλλαζαν την ουσία των περιγραφών και των αποδεικτικών στοιχείων που περιέχονται στην ανακοίνωση αιτιάσεων και δεν θα είχαν την παραμικρή επιρροή στον υπολογισμό του ύψους του προστίμου που επιβλήθηκε στην ADM.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

α) Εισαγωγή

⁴¹⁶ Πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά τη νομολογία, η ανακοίνωση αιτιάσεων πρέπει να εκθέτει τις αιτιάσεις κατά τρόπον αρκούντως σαφή, έστω και συνοπτικό, ώστε οι ενδιαφερόμενοι να είναι σε θέση να αντιληφθούν για ποιες ενέργειες τους επέκρινε η Επιτροπή. Υπό αυτήν και μόνο την προϋπόθεση μπορεί η ανακοίνωση αιτιάσεων να επιτελέσει τη λειτουργία που της αναθέτουν οι κοινοτικοί κανονισμοί, η οποία συνίσταται στην παροχή όλων των αναγκαίων στοιχείων στις επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων για να μπορέσουν να αμυνθούν προσηκόντως προτού η Επιτροπή εκδώσει οριστική απόφαση (απόφαση του Δικαστηρίου της 31ης Μαρτίου 1993, C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 et C-125/85 έως C-129/85, Ahlström Osakeyhtiö κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1993, σ. I-1307, σκέψη 42, απόφαση του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, T-352/94, Mo och Domsjö κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1989, σκέψη 63, επικυρωθείσα κατ' αναίρεση με την απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-283/98 P, Mo och Domsjö κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. I-9855, απόφαση του Πρωτοδικείου της 30ής Σεπτεμβρίου 2003, T-191/98, T-212/98 έως T-214/98, Atlantic Container Line κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. II-3275, σκέψη 138).

⁴¹⁷ Πρέπει επομένως να εξεταστεί αν, στην ανακοίνωση αιτιάσεων, η Επιτροπή εξέθεσε κατά τρόπο αρκούντως σαφή, έστω και συνοπτικό, τις αιτιάσεις που προσάπτονται στην ADM με την Απόφαση, συμπεριλαμβανομένων των δύο αιτιάσεων που επικαλείται η ADM, προκειμένου να είναι σε θέση να λάβει πράγματι γνώση των συμπεριφορών που της προσάπτονταν.

418 Συναφώς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, στην αιτιολογική σκέψη 158 της Αποφάσεως, τα στοιχεία που η Επιτροπή έλαβε υπόψη και τα οποία στοιχειοθετούν παράβαση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ και του άρθρου 53, παράγραφος 1, της Συμφωνίας ΕΟΧ είναι τα εξής:

- «η κατανομή αγορών και ποσοτώσεων πωλήσεων·
- το πάγωμα/ο περιορισμός/η κατάργηση παραγωγικής ικανότητας·
- ο καθορισμός συντονισμένων αυξήσεων των τιμών·
- ο ορισμός του παραγωγού ο οποίος θα είχε ηγετική θέση στη διαμόρφωση του επιπέδου αύξησης των τιμών σε κάθε εθνική αγορά·
- η κατάρτιση καταλόγων με τις τρέχουσες και μελλοντικές ενδεικτικές τιμές, με στόχο τον συντονισμό των αυξήσεων των τιμών·
- η επινόηση και εφαρμογή συστήματος αναφορών και παρακολούθησης για να διασφαλιστεί η εφαρμογή των συμφωνιών που συνιστούν περιορισμό του ανταγωνισμού·
- η κατανομή πελατών·

— η συμμετοχή σε τακτικές συνεδριάσεις και η πραγματοποίηση άλλων επαφών με στόχο να συμφωνηθούν, να εφαρμοσθούν και/ή να τροποποιηθούν οι ανωτέρω περιορισμοί, ανάλογα με τις ανάγκες».

419 Δεν αμφισβητείται ότι, στο σημείο 134 της ανακοινώσεως αιτιάσεων, που περιέχει, όπως και η αιτιολογική σκέψη 158 της Αποφάσεως, περίληψη των αιτιάσεων κατά των εμπλεκόμενων μερών, η Επιτροπή δεν ανέφερε ρητώς τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στη δεύτερη και στην τέταρτη περίπτωση της αιτιολογικής σκέψης 158 της Αποφάσεως.

420 Πρέπει συνεπώς να εκτιμηθεί αν, μετά από πλήρη ανάγνωση της ανακοινώσεως των αιτιάσεων, τα στοιχεία αυτά προέκυπταν κατά τρόπο αρκούντως σαφή ώστε να μπορούν τα εμπλεκόμενα μέρη να προβάλουν τα δικαιώματά τους άμυνας.

β) Όσον αφορά την αιτίαση που αφορά το πάγωμα, τον περιορισμό και την κατάργηση ικανότητας παραγωγής κιτρικού οξέος

421 Στην αιτιολογική σκέψη 158, δεύτερη περίπτωση, της Αποφάσεως, η Επιτροπή προσάπτει στα εμπλεκόμενα μέρη ότι πάγωσαν, περιόρισαν και κατήργησαν παραγωγική ικανότητα. Η αιτίαση αυτή συνδέεται βεβαίως με την αιτίαση που περιέχεται στην αιτιολογική σκέψη 158, πρώτη περίπτωση, της Αποφάσεως (ή είναι συνέπεια αυτής), όπου η Επιτροπή προσάπτει στα εμπλεκόμενα μέρη ότι κατένειμαν ποσοστώσεις μεριδίων αγοράς.

422 Ωστόσο, οι δύο αυτές αιτιάσεις, όπως παραδέχθηκε η Επιτροπή, δεν είναι πανομοιότυπες, καθόσον η μία αφορά την παραγωγική ικανότητα και η άλλη τις

ποσοτώσεις πωλήσεων. Συναφώς, πρέπει επίσης να υπομνησθεί ότι το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ διακρίνει μεταξύ, αφενός, του περιορισμού ή του ελέγχου της παραγωγής (στοιχείο β') και, αφετέρου, της κατανομής των αγορών (στοιχείο γ').

423 Στην ανακοίνωση αιτιάσεων όμως, η Επιτροπή αναφέρθηκε αποκλειστικά στον καθορισμό ποσοτώσεων πωλήσεων (βλ., μεταξύ άλλων, σημεία 63, 70, 79 έως 82, 86 και 87).

424 Επομένως, ορθώς η ADM υποστηρίζει ότι η αιτίαση που αντλείται από το πάγωμα, τον περιορισμό ή την κατάργηση παραγωγικής ικανότητας δεν αναφέρθηκε στην ανακοίνωση αιτιάσεων και δεν μπορούσε συνεπώς να της αποδοθεί στην Απόφαση.

425 Κατά συνέπεια, το άρθρο 1 της Αποφάσεως πρέπει να ακυρωθεί, καθόσον, σε συνδυασμό με την αιτιολογική σκέψη 158, διαπιστώνει ότι η ADM και τα λοιπά μέλη της συμπράξεως πάγωσαν, περιόρισαν και κατάργησαν ικανότητα παραγωγής κιτρικού οξέος.

γ) Επί της αιτιάσεως που αφορά τον ορισμό του παραγωγού ο οποίος θα είχε ηγετική θέση στις αυξήσεις των τιμών σε κάθε εθνικό τμήμα της σχετικής αγοράς

426 Στην αιτιολογική σκέψη 158, τέταρτη περίπτωση, της Αποφάσεως, η Επιτροπή προσάπτει στα εμπλεκόμενα μέρη ότι όρισαν έναν παραγωγό ο οποίος θα είχε ηγετική θέση στις αυξήσεις των τιμών σε κάθε εθνικό τμήμα της σχετικής αγοράς.

427 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, στην ανακοίνωση αιτιάσεων, η Επιτροπή δεν εξέθεσε αυτό το στοιχείο της αιτιάσεως, που αντλείται από τη σύναψη συμφωνίας σχετικά με τις αυξήσεις των τιμών, έτσι ώστε να παράσχει τη δυνατότητα στους ενδιαφερομένους να λάβουν γνώση των συμπεριφορών που τους προσήπτε η Επιτροπή.

428 Επομένως, ορθώς η ADM υποστηρίζει ότι η αιτίαση που αντλείται από τον ορισμό του παραγωγού ο οποίος θα είχε ηγετική θέση στις αυξήσεις των τιμών σε κάθε εθνικό τμήμα της σχετικής αγοράς δεν αναφέρθηκε στην ανακοίνωση αιτιάσεων και δεν μπορούσε συνεπώς να της αποδοθεί με την Απόφαση.

429 Κατά συνέπεια, πρέπει να ακυρωθεί το άρθρο 1 της Αποφάσεως, καθόσον, σε συνδυασμό με την αιτιολογική σκέψη 158, διαπιστώνει ότι η ADM και τα λοιπά μέλη της συμπράξεως όρισαν τον παραγωγό ο οποίος θα είχε ηγετική θέση στις αυξήσεις των τιμών σε κάθε εθνικό τμήμα της σχετικής αγοράς.

B — Επί της εφαρμογής του παράγοντα της αποτροπής και επί του χαρακτηρισμού της ADM ως ενός των πρωτεργατών της συμπράξεως

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

430 Πρώτον, η ADM ισχυρίζεται ότι δεν μπόρεσε να διατυπώσει την άποψή της επί της χρησιμοποίησεως, ως αποδείξεων, της εκθέσεως του FBI και της δηλώσεως της Cerestar της 18ης Μαρτίου 1999.

- 431 Δεύτερον, η ADM προσάπτει στην Επιτροπή ότι παρέλειψε να την ενημερώσει κατά τη διοικητική διαδικασία ότι εθεωρείτο πρωτεργάτης της συμπράξεως και ότι δεν ανέφερε τις αποδείξεις επί των οποίων στήριζε το συμπέρασμα αυτό.
- 432 Τρίτον, η ADM ισχυρίζεται ότι προσεβλήθησαν τα δικαιώματά της άμυνας, καθόσον δεν της δόθηκε η δυνατότητα να υποβάλει τις παρατηρήσεις της κατά τη διοικητική διαδικασία, σε σχέση με την εφαρμογή του πολλαπλασιαστικού συντελεστή 2 στο αρχικό ποσό για τον σκοπό της αποτροπής, πολλαπλασιαστικό συντελεστή ο οποίος δεν προβλέπεται στις κατευθυντήριες γραμμές.
- 433 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη των προβληθεισών αιτιάσεων.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 434 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, εφόσον η Επιτροπή αναφέρει ρητώς, στην ανακοίνωση αιτιάσεων, ότι πρόκειται να εξετάσει αν πρέπει να επιβάλει πρόστιμα στα εμπλεκόμενα μέρη και εφόσον εκθέτει τα κύρια πραγματικά και νομικά στοιχεία που μπορούν να προκαλέσουν την επιβολή προστίμου, όπως είναι η σοβαρότητα και η διάρκεια της υποτιθέμενης παραβάσεως και το γεγονός ότι αυτή διαπράχθηκε «εκ προθέσεως ή εξ αμελείας», εκπληρώνει την υποχρέωσή της σεβασμού του δικαιώματος ακροάσεως των επιχειρήσεων. Ενεργώντας έτσι, τους παρέχει τα στοιχεία που είναι αναγκαία να αμυνθούν όχι μόνον κατά της διαπιστώσεως της παραβάσεως, αλλά και κατά της επιβολής προστίμου σε αυτές (απόφαση *Musique diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 47 ανωτέρω, σκέψη 21).

- 435 Επομένως, όσον αφορά τον καθορισμό του ύψους των προστίμων, τα δικαιώματα άμυνας των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων διασφαλίζονται ενώπιον της Επιτροπής μέσω της δυνατότητας να υποβάλλουν παρατηρήσεις σχετικά με τη διάρκεια, τη σοβαρότητα και τη δυνατότητα προβλέψεως του αντίθετου προς τον ανταγωνισμό χαρακτήρα της παραβάσεως (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 6ης Οκτωβρίου 1994, T-83/91, Tetra Pak κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. II-755, σκέψη 235, και HFB κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 98 ανωτέρω, σκέψη 312). Το συμπέρασμα αυτό επιβάλλεται τοσούτω μάλλον που η Επιτροπή, με τη δημοσίευση των κατευθυντηρίων γραμμών, γνωστοποίησε στους ενδιαφερομένους, λεπτομερώς, τη μέθοδο υπολογισμού του ύψους ενδεχομένου προστίμου και του τρόπου κατά τον οποίο θα ελάμβανε υπόψη τα κριτήρια αυτά. Το συμπέρασμα αυτό δεν τίθεται εν αμφιβόλω από το γεγονός ότι οι κατευθυντήριες γραμμές δεν κάνουν ρητώς αναφορά σε κάποιο πολλαπλασιαστικό συντελεστή, δεδομένου ότι αναφέρουν ότι είναι αναγκαίο να λαμβάνεται υπόψη η πραγματική οικονομική δυνατότητα των παραβατών να προξενήσουν σημαντική ζημία σε άλλους επιχειρηματίες και να καθορίζεται το ποσόν του προστίμου σε ύψος που να του εξασφαλίζει επαρκώς αποτρεπτικό χαρακτήρα.
- 436 Όσον αφορά την υπό κρίση περίπτωση, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, στην ανακοίνωση αιτιάσεων, η Επιτροπή ανέφερε τα κύρια πραγματικά και νομικά στοιχεία που μπορούν να στηρίξουν το πρόστιμο που προετίθετο να επιβάλει στην ADM, πρόστιμο του οποίου θα καθόριζε το ύψος με βάση ιδίως τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως.
- 437 Περαιτέρω, η Επιτροπή ανέφερε στο σημείο 160 της ανακοινώσεως αιτιάσεων ότι προετίθετο να καθορίσει το ποσόν των προστίμων σε επαρκώς αποτρεπτικό ύψος. Ομοίως, στο σημείο 161 της ανακοινώσεως αιτιάσεων, διευκρίνισε, κατ' ουσίαν, ότι, για να εκτιμήσει τη σοβαρότητα της παραβάσεως, προετίθετο να λάβει υπόψη το γεγονός ότι επρόκειτο για πολύ σοβαρή παράβαση η οποία είχε ως αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού και η οποία, εξάλλου, λαμβανομένης υπόψη της φύσεως των συναφθεισών συμφωνιών, είχε σοβαρό αντίκτυπο στον ανταγωνισμό.
- 438 Ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων δεν υποχρεώνει την Επιτροπή να αναφέρει κατά τρόπο ακριβέστερο, στην ανακοίνωση αιτιάσεων, τον τρόπο κατά τον οποίο θα χρησιμοποιήσει, ενδεχομένως, έκαστο των

στοιχείων αυτών για τον καθορισμό του ύψους του προστίμου. Ειδικότερα, η Επιτροπή δεν όφειλε να αναφέρει ούτε ότι μπορούσε να θεωρήσει την ADM πρωτεργάτη της συμπράξεως ούτε το μέγεθος της προσαυξήσεως που θα εφάρμοζε ενδεχομένως στο πρόστιμο της ADM για τον λόγο αυτό (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση του Δικαστηρίου της 9ης Νοεμβρίου 1983, 322/81, Michelin κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 3461, σκέψη 20).

- 439 Καθόσον η ADM υποστηρίζει ότι δεν μπόρεσε να διατυπώσει παρατηρήσεις επί της χρησιμοποιήσεως, ως αποδείξεων, της εκθέσεως του FBI και της δηλώσεως της Cerestar της 18ης Μαρτίου 1999, πρέπει να υπομνησθεί ότι η Επιτροπή προσάρτησε τα έγγραφα αυτά στην ανακοίνωση αιτιάσεων και ότι δόθηκε έτσι η δυνατότητα στα μέρη να εκφράσουν τις απόψεις τους επί του θέματος αυτού, συμπεριλαμβανομένης της χρησιμοποιήσεως των στοιχείων αυτών ως αποδεικτικών στοιχείων.
- 440 Τέλος, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η κατανομή των μελών των συμπράξεων σε ομάδες συνιστά μια πρακτική την οποία η Επιτροπή ανέπτυξε βάσει των κατευθυντηρίων γραμμών. Η Απόφαση εκδόθηκε συνεπώς εντός ενός πλαισίου το οποίο γνώριζε καλώς η ADM και εντάσσεται σε μια πάγια πρακτική ως προς τη λήψη αποφάσεων (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση του Δικαστηρίου της 30ής Σεπτεμβρίου 2003, C-57/00 P και C-61/00 P, Freistaat Sachsen κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. I-9975, σκέψη 77).
- 441 Κατά συνέπεια, ο λόγος που αντλείται από την προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας πρέπει να απορριφθεί.

Επί της ασκήσεως της εξουσίας πλήρους δικαιοδοσίας

- 442 Από την ανάλυση του συνόλου των λόγων ακυρώσεως που προέβαλε η ADM προκύπτει ότι μόνον οι αιτιάσεις της ADM που αντλούνται από τη μη αναφορά εκ μέρους της Επιτροπής στην ανακοίνωση αιτιάσεων ορισμένων στοιχείων που

ελήφθησαν υπόψη από αυτήν κατά της ADM είναι βάσιμες. Έτσι, αναγνωρίστηκε στη σκέψη 424 ανωτέρω ότι ορθώς η ADM υποστηρίζει ότι η αιτίαση που αντλείται από το πάγωμα, τον περιορισμό και την κατάργηση παραγωγικής ικανότητας δεν αναφέρθηκε στην ανακοίνωση αιτιάσεων και δεν μπορούσε συνεπώς να της προσαφθεί. Επιπλέον, αναγνωρίστηκε στη σκέψη 428 ανωτέρω ότι ορθώς η ADM υποστηρίζει ότι η αιτίαση που αντλείται από τον ορισμό του παραγωγού που θα είχε ηγετική θέση στις αυξήσεις των τιμών σε κάθε εθνικό τμήμα της σχετικής αγοράς δεν αναφέρθηκε στην ανακοίνωση αιτιάσεων και, συνεπώς, δεν μπορούσε να της προσαφθεί.

443 Κατόπιν της αναγνώρισεως της ως άνω ελλείψεως νομιμότητας, εναπόκειται στο Πρωτοδικείο να αποφανθεί επί της ανάγκης μεταρρυθμίσεως της Αποφάσεως. Το Πρωτοδικείο θεωρεί, συναφώς, ότι πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η σύμπραξη, η οποία αφορούσε, κατ' ουσίαν, τον καθορισμό των τιμών, την κατανομή των ποσοστώςσεων πωλήσεων και ένα σύστημα αντιστάθμισης που οργάνωσαν τα μέλη της συμπράξεως με σκοπό την πλήρη αποτελεσματικότητα της συμπράξεως, συνιστά πολύ σοβαρή παράβαση των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού. Η παράβαση αυτή ήταν διαρκής και ενιαία.

444 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει στη συνέχεια ότι από τις αιτιολογικές σκέψεις της Αποφάσεως, ειδικότερα όσον αφορά την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως λόγω της φύσεώς της και τις πραγματικές συνέπειες στην αγορά του κιτρικού οξέος, προκύπτει ότι οι δύο αιτιάσεις που η Επιτροπή παρέλειψε να αναφέρει στην ανακοίνωση αιτιάσεων είχαν πλεοναστικό χαρακτήρα σε σχέση με τις συμφωνίες που αφορούσαν τον καθορισμό των τιμών, την κατανομή ποσοστώςσεων πωλήσεων και το σύστημα αντιστάθμισης που οργάνωσαν τα μέλη της συμπράξεως.

445 Επομένως, στο πλαίσιο της εξουσίας του πλήρους δικαιοδοσίας, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι, παρά τις παραλείψεις της Επιτροπής στην ανακοίνωση αιτιάσεων, δεν πρέπει να τροποποιηθεί το ποσόν του προστίμου που καθόρισε η Επιτροπή.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 446 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Κατ' εφαρμογήν της παραγράφου 3, πρώτο εδάφιο, της ίδιας διατάξεως, το Πρωτοδικείο μπορεί να κατανείμει τα έξοδα σε περίπτωση μερικής ήττας των διαδίκων.
- 447 Εν προκειμένω, η Επιτροπή ηττήθηκε μόνο καθόσον δεν ανέφερε, στην ανακοίνωση αιτιάσεων, δύο από τις αιτιάσεις που διατύπωσε στην Απόφαση κατά της ADM (βλ. σκέψεις 425 και 429 ανωτέρω), οι οποίες είχαν πλεοναστικό χαρακτήρα σε σχέση με τις λοιπές αιτιάσεις που διατύπωσε η Επιτροπή. Η ADM ηττήθηκε όσον αφορά το σύνολο των λοιπών αιτημάτων που προέβαλε.
- 448 Σε μια τέτοια κατάσταση, κατά δικαία εκτίμηση των περιστατικών της υποθέσεως, αποφασίζεται ότι η Επιτροπή θα φέρει το ένα δέκατο των εξόδων στα οποία υποβλήθηκε η ADM και ότι η ADM θα φέρει το υπόλοιπο των εξόδων της, καθώς και τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η Επιτροπή.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (τρίτο τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) Ακυρώνει το άρθρο 1 της αποφάσεως 2002/742/ΕΚ της Επιτροπής, της Επιτροπής, της 5ης Δεκεμβρίου 2001, σχετικά με διαδικασία βάσει του

άρθρου 81 της Συνθήκης ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ (υπόθεση COMP/E-1/36.604 — Κιτρικό οξύ), καθόσον, σε συνδυασμό με την αιτιολογική σκέψη 158, διαπιστώνει ότι η Archer Daniels Midland Co. πάγωσε, περιόρισε και κατάργησε ικανότητα παραγωγής κιτρικού οξέος.

- 2) Ακυρώνει το άρθρο 1 της αποφάσεως 2002/742, καθόσον, σε συνδυασμό με την αιτιολογική σκέψη 158, διαπιστώνει ότι η Archer Daniels Midland Co. όρισε τον παραγωγό ο οποίος θα είχε ηγετική θέση στις αυξήσεις των τιμών σε κάθε εθνικό τμήμα της σχετικής αγοράς.
- 3) Απορρίπτει την προσφυγή κατά τα λοιπά.
- 4) Καταδικάζει την Επιτροπή να φέρει το ένα δέκατο των εξόδων στα οποία υποβλήθηκε η Archer Daniels Midland Co.
- 5) Καταδικάζει την Archer Daniels Midland Co. να φέρει το υπόλοιπο των εξόδων της, καθώς και τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η Επιτροπή.

Azizi

Jaeger

Dehousse

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 27 Σεπτεμβρίου 2006.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

E. Coulon

J. Azizi

Πίνακας περιεχομένων

Το ιστορικό της διαφοράς	II - 3643
Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων	II - 3650
Σκεπτικό	II - 3652
I — Επί της δυνατότητας εφαρμογής των κατευθυντηρίων γραμμών	II - 3652
A — Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3652
B — Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3655
II — Επί της επιρροής των προστίμων που έχουν ήδη επιβληθεί σε άλλες χώρες ..	II - 3659
A — Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3659
B — Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3661
III — Επί της σοβαρότητας της παραβάσεως	II - 3664
A — Εισαγωγή	II - 3664
B — Επί της μη συνεκτιμήσεως του κύκλου εργασιών που προέκυψε από την πώληση του επίμαχου προϊόντος	II - 3666
1. Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3666
2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3671
α) Επί της παραβιάσεως της αρχής της αναλογικότητας	II - 3671
β) Επί της παραβιάσεως των κατευθυντηρίων γραμμών	II - 3675
γ) Επί της παραβιάσεως της υποχρέωσης αιτιολογήσεως	II - 3677
Γ — Επί της εφαρμογής ενός πολλαπλασιαστικού συντελεστή στο αρχικό ποσό	II - 3678
1. Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3678
2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3680
α) Επί της παραβιάσεως της αρχής της αναλογικότητας	II - 3680
β) Επί της παραβιάσεως της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως	II - 3682
γ) Επί της παραβιάσεως της υποχρέωσης αιτιολογήσεως	II - 3683

Δ —	Επί της υπάρξεως σφαλμάτων εκτιμήσεως σχετικά με τον πραγματικό αντίκτυπο της συμπράξεως στην αγορά	II - 3684
	1. Εισαγωγή	II - 3684
	2. Επί του ότι η Επιτροπή επέλεξε εσφαλμένη μέθοδο για να αποδείξει ότι η σύμπραξη είχε πραγματικό αντίκτυπο στην αγορά	II - 3685
	α) Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3685
	β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3687
	Σύνοψη της αναλύσεως που πραγματοποίησε η Επιτροπή	II - 3688
	Εκτίμηση	II - 3689
	3. Επί της εκτιμήσεως της εξελίξεως των τιμών του κιτρικού οξέος ..	II - 3693
	α) Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3693
	β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3695
	4. Επί του ορισμού της σχετικής αγοράς προϊόντων	II - 3699
	α) Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3699
	β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3701
IV —	Επί της διάρκειας της παραβάσεως	II - 3702
V —	Επί των επιβαρυντικών περιστάσεων	II - 3704
A —	Εισαγωγή	II - 3704
B —	Επί του χαρακτηρισμού της ADM ως πρωτεργάτη της συμπράξεως ..	II - 3705
	1. Εισαγωγή	II - 3705
	2. Επί των προβαλλομένων σφαλμάτων της Επιτροπής όσον αφορά τον ρόλο της ADM ως πρωτεργάτη	II - 3706
	α) Επί των διμερών συναντήσεων που οργάνωσε η ADM τον Ιανουάριο του 1991	II - 3706
	Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3706
	Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3707
		II - 3775

β)	Επί της δηλώσεως του πρώην εκπροσώπου της ADM ενώπιον του FBI	II - 3709
	Υπενθύμιση των πραγματικών περιστατικών και του κειμένου της Αποφάσεως	II - 3709
	Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3712
	Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3718
	— Εισαγωγή	II - 3718
	— Επί του ότι η Επιτροπή παραβίασε τις διαδικαστικές εγγυήσεις που προβλέπει το κοινοτικό δίκαιο	II - 3718
	— Επί του ότι η Επιτροπή δεν εκτίμησε ορθώς το περιεχόμενο της εκθέσεως του FBI	II - 3721
γ)	Επί της δηλώσεως της Cerestar	II - 3723
	Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3723
	Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3725
3.	Επί του χαρακτηρισμού της ADM ως πρωτεργάτη στο πλαίσιο της συμπτρίξεως	II - 3727
	α) Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3727
	β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3728
Γ —	Επί της παραβιάσεως της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως καθόσον η Επιτροπή επέβαλε στην ADM το ίδιο ποσοστό προσαυξήσεως που επέβαλε στην HLR	II - 3729
	1. Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3729
	2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3730
Δ —	Επί της παραβιάσεως των αρχών της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας, καθόσον η Επιτροπή απέστη από τη σχετική με τη λήψη αποφάσεων πρακτική της όσον αφορά το ποσοστό προσαυξήσεως που επέβαλε στην ADM	II - 3731
	1. Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3731
	2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3732
Ε —	Επί της παραβάσεως της υποχρέωσης αιτιολογήσεως κατά την εκτίμηση των επιβαρυντικών περιστάσεων	II - 3733

VI —	Επί των ελαφρυντικών περιστάσεων	II - 3735
A —	Προκαταρκτική παρατήρηση	II - 3735
B —	Επί της παύσεως της συμμετοχής στη σύμπραξη ήδη από τις πρώτες ενέργειες των αρμοδίων αρχών	II - 3735
	1. Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3735
	2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3736
Γ —	Επί της μη συνεικτιμήσεως της αποζημιώσεως	II - 3741
	1. Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3741
	2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3742
Δ —	Επί της υιοθετήσεως ενός κώδικα συμπεριφοράς εκ μέρους της ADM. II - 3744	II - 3744
	1. Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3744
	2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3744
VII —	Επί της συνεργασίας της ADM κατά τη διοικητική διαδικασία	II - 3745
A —	Εισαγωγή	II - 3745
B —	Επί του ότι η ADM υπήρξε η πρώτη εταιρία που παρέσχε καθοριστικά στοιχεία για την απόδειξη της υπάρξεως της συμπράξεως	II - 3747
	1. Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3747
	2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3749
Γ —	Επί της παραβιάσεως της αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης ..	II - 3751
	1. Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3751
	2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3752
Δ —	Επί της παραβιάσεως της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως καθόσον η Επιτροπή επιφύλαξε στην ADM και στην Cerestar διαφορετική μεταχείριση	II - 3755
	1. Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3755
	2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3757
		II - 3777

E —	Επί της παραβίασεως των αρχών της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας καθόσον η Επιτροπή περιόρισε τη μείωση του προστίμου στο 50 %	II - 3759
1.	Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3759
2.	Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3760
VIII —	Επί των πλημμελειών που επηρεάζουν τη διοικητική διαδικασία	II - 3761
A —	Επί της εκτάσεως της παραβάσεως που προσάπτεται στα μέρη	II - 3761
1.	Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3761
2.	Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3763
α)	Εισαγωγή	II - 3763
β)	Όσον αφορά την αιτίαση που αφορά το πάγωμα, τον περιορισμό και την κατάργηση ικανότητας παραγωγής κινητικού οξέος	II - 3765
γ)	Επί της αιτιάσεως που αφορά τον ορισμό του παραγωγού ο οποίος θα είχε ηγετική θέση στις αυξήσεις των τιμών σε κάθε εθνικό τμήμα της σχετικής αγοράς	II - 3766
B —	Επί της εφαρμογής του παράγοντα της αποτροπής και επί του χαρακτηρισμού της ADM ως ενός των πρωτεργατών της συμπράξεως	II - 3767
1.	Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3767
2.	Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3768
	Επί της ασκήσεως της εξουσίας πλήρους δικαιοδοσίας	II - 3770
	Επί των δικαστικών εξόδων	II - 3772